

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**Барномаи таълими фанни
ТАЪРИХИ ХАЛҚИ ТОҶИК
барои муассисаҳои таҳсилоти
олии касбӣ**

**Душанбе
2018**

Барномаи таълими фанни «**ТАЪРИХИ ХАЛҚИ
ТОЧИК**» барои муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ
– Душанбе, 2018. 168 саҳ

Мураггибон: *Ҳайдаршо Пирумшоев, Насрулло
Убайдуллоев,
Абдуқаҳҳор Саидов, Ҳамза Камол,
Саидмурод Бобомуллоев*

Мухаррир: *Ҳайдаршо Пирумшоев*

Муқарризон: *Маҳмуд Маликов,
Ином Мамадалиев*

Ба матбаа 01.12.2017 супорида шуд.
Ба чоп 10.03.2018 иҷозат дода шуд.
Андозаи 60x84 ¹/₁₆. Ҷузъи чопии шартӣ 10,5
Теъдод 200 нусха.

Барнома дар Маркази таҳия, нашр ва муомилоти китобҳои
дарсӣ, илмӣю методӣи Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудааст.

ш. Душанбе, к. Нисор Муҳаммад 13^а
Тел.: 227-48-09. E-mail: mmarkaz@list.ru

МУҚАДДИМА

Барномаи таълимии фанни «Таърихи халқи тоҷик» барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба шакли низоми кредитии таҳсил дар асоси Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардидааст. Барнома барои донишҷӯёни ҳамаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шуда, машғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ - назариявӣ, аудиторӣ амалӣ ва корҳои мустақилонаи донишҷӯёнро дар бар мегирад.

Дар шароити кунунии болоравии раванди ҷаҳонишавӣ (глобализатсия), воридшавии анъанаву суннатҳои бегона, бавижа дар байни ҷавонон, зарурати омӯзиш ва таълими боз ҳам жарфтари таърихи халқи тоҷик ва анъанаву суннатҳои аҷдодиро ба миён мегузорад. Бо ҳамин мақсад таълими таърихи халқи тоҷик тибқи барномаи ягонаи таълимӣ барои ҳамаи донишҷӯёни ғайриихтисосии мактабҳои олии ҷумҳурӣ роҳандозӣ мегардад.

«Таърихи халқи тоҷик» дар бораи пайдоиш ва қонуниятҳои рушди ҷомеаи инсонӣ, тавсифи ҳаводису падидаҳои таърихӣ ва сабабҳои омилҳои асосии ба миён омадани онҳо дар мисоли таърихи тоҷикон маълумоти зарурӣ медиҳад. Ин фан аз ҷумлаи илмҳои ҷамъиятӣ буда, баробари инкишофи ҷомеаи инсонӣ рушд ёфта, донишҷӯёнро барои дарки воқеии ин раванд омода месозад. Омӯзиши таърих дар зинаи таҳсилоти олии пеш аз ҳама бо мақсади баланд бардоштани ҳисси ватандӯстӣ, эҳтиром ва арҷгузорӣ ба суннату анъанаҳои миллӣ, ҳуқуқ ва озодиҳои инсон, усулҳои асосии демократии ҳаёти ҷомеа, азхуд намудани дониш ва ҳодисоти асосии таърихӣ раванди ташаккул ва рушди тоҷикон ҳамчун халқи соҳибтамаддун ва тамаддунофар, ба роҳ монда мешавад. Донистани таърихи миллат ва ватани худ барои ҳар як фарди ҷомеа аз хурд то бузург, аз шахраванди одӣ то олими шинохта ва ходими давлатӣ, муҳандис, табиб ва умуман шахси соҳибтаҳсилот зарур ва ҳатмист. Зеро фарди аз таърихи гузаштаи миллату халқи худ беҳабар новобаста аз донистани ҳазорон илму касб, наметавонад узви бомаърифати ҷомеа бошад.

«Таърихи халқи тоҷик» давраи ниҳоят тӯлониро фаро мегирад, ки вобаста ба даврабандии илмӣ дар заминаи пажӯҳишҳои олимони ватанию хоричӣ ва дар алоқамандӣ бо таърихи башарӣ ба марҳалаҳои дунёи қадим, асрҳои миёна, таърихи нав, таърихи навтарин (муосир) тақсим мегардад.

Таълими он низ ба мисли таълими таърихи башар аз марҳалаҳои аввал ибтидо гирифта, то замони муосир идома меёбад. Таълими таърихи халқи тоҷик ҳамеша дар пайвастагӣ ва алоқамандӣ бо таърихи башарӣ омӯхта мешавад. Ҷар як давраи таърихӣ бо қонуниятҳо ва хусусиятҳои хоси худ аз дигар марҳалаҳо фарқ мекунанд, ки ҳангоми омӯзиш ва таълими таърихи халқи тоҷик онҳо ҳатман ба инобат гирифта мешаванд.

Аз назари мазмуну мундариҷаи худ «Таърихи халқи тоҷик» фаъолияти истеҳсоли, рушди қувваҳои истеҳсолкунанда ва муносибатҳои истеҳсолии ҷомеа, дар ин замина ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии халқи тоҷикро дар марҳалаю давраҳои гуногуни таърихӣ ифода менамояд. Ин ҷараёни таърихӣ ба таври хронологӣ аз зинаҳои поёнии рушд ба боло дар ҳолати инкишоф ва таҳаввулоти гуногунҷабҳа аввал дар якҷоягӣ бо қулли мардуми эронитабор ва баъд ҷомеаи тоҷикро дар робитаи мантиқии ҷараёни таърих инъикос менамояд. Баробари он нақш ва мақоми тоҷикон дар таърихи ташаккул ва инкишофи тамаддуни минтақа ва бо ин васила дар пешрафти тамаддуни башарӣ ошкор мегардад.

Барномаи «Таърихи халқи тоҷик» аз се қисм иборат аст: «Қисми машғулиятҳои аудитории лексионӣ - назариявӣ», «Қисми машғулиятҳои аудитории амалӣ» ва «Қисми корҳои муस्ताқилонаи донишҷӯён».

Накшаи тақвими - мавзӯи таълими фанни "Таърихи халқи тоҷик"
 Миқдори умумии кредитҳо 6 (144 соат)
 Машғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ – 4 кредит (96 соат)
 машғулиятҳои аудитори амалӣ – 1 кредит (24 соат)
 корҳои мустақилонаи донишҷӯён -1 кредит (24 соат)

№ р/т	НОМҶҶИ МАВЗҶҶО	Соатҳо барои машғулиятҳои аудитори лексионӣ- назариявӣ	Соатҳо барои машғулиятҳои аудитори амалӣ	Соатҳо барои КМД (корҳои мустақилонаи донишҷӯён)
1.	Мақсад ва вазифаҳои асосии омӯзиши таърихи халқи тоҷик	1		
	Семинар дар мавзӯи «Таърих ҳамчун илми ҷомеашиносӣ»		1	
2.	Ҷомеаи ибтидоӣ дар Осиёи Марказӣ. Осори асри санг	1		
	Семинар дар мавзӯи «Осори ҷомеаи ибтидоӣ дар ҳудуди Тоҷикистон»		1	
	Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби Дяконов М.М. «Маданияти қадими тоҷикон»			1
3.	Энеолит ва асри биринҷӣ дар Осиёи Марказӣ	1		
4.	Ориёиҳо: таърихи пайдоиш, муҳочират. Тамаддуни ориёӣ	1		
5.	Нахустин дар давлатҳои ориёӣ қаламрави Хуросони Бузург.	1		
6.	Таъсиси давлатҳои аввалин дар Осиёи Миёна	1		
7.	Ойини зардуштӣ. Авесто	1		
	Дарс – маърӯза «Авесто - нахустқомуси башарӣ ва сарчашмаи таърихӣ»		1	
	Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби Эмомалӣ Раҳмон. «Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ»			1
8.	Шоҳаншоҳии Ҳахоманишиён	1		
	Мутолиа ва азёд намудани «Эълумияи Курӯши Кабир»			1

9.	Муборизаи ачдоди одамони тоҷикон бар зидди истилогарони юнонӣ – макдунӣ	1		
	Дарс-сухбат дар мавзӯи “Оқибати забткориҳои Искандари Мақдунӣ дар Осиёи Марказӣ”		1	
10.	Давлати Кушониён	1		
	Пешниҳоди маъруза доир ба мавзӯи «Осори давраи Кушониён дар осорхонаҳои Тоҷикистон»			1
11.	Ташаккули Роҳи Бузурги Абрешим ва нақши ачдодони тоҷикон дар он	1		
	Маъруза дар мавзӯи «Ёдгориҳои таърихии маҳалли зисти ман»			1
12.	Ташаккулёбии халқиятҳои қадими ориёӣ. Оғози ташаккулёбии халқияти тоҷик	1		
13.	Ташаккулёбии муносибатҳои феодалӣ дар Осиёи Марказӣ. Шоханшоҳии Сосониён	1		
	Пешниҳоди маъруза ва ё эссе доир ба яке аз мавзӯҳо: «Фарҳангистони Гундишопур», «Борбади Марвазӣ», «Ойини зардуштӣ», «Авесто», «Нақши Сосониён дар тамаддуни ориёӣ», «Динҳои замони Сосониён», «Муносиқии замони Сосониён», «Чашнҳои суннатии замони Сосониён».			1
14.	Давлатҳои Кидориён, Хиё-ниён ва Ҳайтолиён	1		
15.	Муборизаи Сосониён, Ҳай-толиён ва Ҳоконии турк дар Варзруд	1		
	Дарс – конференсия дар мавзӯи «Шаҳрҳои Эрони Шарқӣ дар асрҳои III- VII»		1	
16.	Маданияти модӣ ва маънавии ачдодони тоҷикон дар асрҳои III- VII	1		
17.	Вазъи сиёсии Вароруд ва Эрон дар арафаи ҳуҷуми арабҳо	1		
18.	Ҳуҷуми арабҳо ба Эрон, Ху-росон ва Вароруд. Ишғоли ин сарзаминҳо аз тарафи истилогарони араб	1		
19.	Хуросон ва Мовароуннаҳр дар замони ҳукумати арабҳо. Сулолаи Бармакиён	1		
	Семинар дар мавзӯи «Наҳ-зати Абӯмуслими Хуро-сонӣ»		1	
20.	Наҳзатҳои озодихоҳӣ бар зидди хилофати араб дар Эрон, Хуросон ва Мовароуннаҳр.	1		
	Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари			1

	китоби Садриддин Айни «Исёни Муқаннаъ. Очеркҳои таърихӣ - таҳлилӣ»			
21.	Давлати Тоҳирӣ	1		
	Навиштани эссе дар мавзӯи «Хуросон - ҳудуди таърихӣ-ҷуғрофӣ»			1
22.	Давлати Сафӯриӣ	1		
23.	Хонадони Сомонӣ ва боло-равии нуфузи сиёсии он	1		
24.	Таъсиси давлати Сомониён. Исмоили Сомонӣ асосгузори давлати Сомониён.	1		
	Пур кардани харитаи контурии «Давлати Сомониён»			1
25.	Давлати Сомониён дар замони ҳукумати Насри II	1		
	Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби А. Мухторов. «Амирон ва вазирони Сомонӣ»			1
26.	Соҳтор ва низоми идора-кунии давлати Сомониён	1		
	Навиштани эссе дар мавзӯи «Мовароуннаҳр ва ҳудуди он»			1
27.	Рушди кишоварзӣ, касоби ва тичорат дар давраи Сомониён	1		
28.	Фарҳанги модӣ ва маънавӣ дар аҳди Сомониён	1		
	Дарс-конференсия дар мавзӯи «Илм ва адабиёти тоҷик дар давраи Сомониён»		1	
29.	Анҷоми раванди ташаккул-ёбии халқи тоҷик	1		
	Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари зерфасли «Анҷоми ташаккулёбии халқи тоҷик»-и боби дувуми китоби Б.Ғафуров «Тоҷикон: таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав»			1
30.	Давлати Сомониён дар ним-аи дуюми асри X ва сабабҳои заволи он. Абӯ-иброҳими Мунтасир ва мубо-ризаи он барои барқарории давлати Сомониён	1		
	Дарс – суҳбат «Нақши Сомониён дар таърихи давлат-дорӣ халқи тоҷик»		1	
	Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари мақолаи Садриддин Айни «Маъноӣ калимаи «тоҷик» (аз китоби «Тоҷик-тоҷдор, тоҷвар»)»			1
31.	Вазъи сиёсии Мовароуннаҳр-ру Хуросон дар асрҳои XI – XII	1		

32.	Давлати Фуриён ва Хоразм-шоҳиён	1		
	Семинар дар мавзӯи «Давлати Фуриён»		1	
33.	Авзои иқтисодӣ ва иҷти-моии Мовароуннаҳру Хуро-сон дар асрҳои XI – XII	1		
34.	Фарҳанги моддӣ ва маъна-вии халқи тоҷик дар асрҳои XI – XII	1		
	Навиштани маъруза дар мавзӯи «Низомулмулк ар-боби давлатӣ ва фарҳангии тоҷик»			1
35.	Авзои сиёсии Мовароуннаҳру Хуросон дар арафаи ҳучуми муғулҳо. Ишғоли Мовароуннаҳру Хуросон аз ҷониби муғулҳо	1		
36.	Муборизаи мардуми тоҷик бар зидди муғулҳо	1		
	Мутолиа ва навиштани маз-муни мухтасари китоби С. Айни «Қаҳрамони халқи тоҷик Темурмалик. Очерки адабӣ-таърихӣ»			1
37.	Оқибати ғоҷиабори забт-корихи муғул дар Мова-роуннаҳру Хуросон	1		
	Семинар дар мавзӯи «Шӯриши Маҳмуди Тороби»		1	
	Мутолиа ва навиштани маз-муни мухтасари пешгуфтори китоби И.П. Петрушевский «Земледелие и аграрные от-ношения в Иране XIII – XIV веков»			1
38.	Давлати Куртҳои Ҳирот (1245-1383)	1		
39.	Давлати Сарбадорони Хуро-сон (1337-1381)	1		
40.	Фарҳанги моддӣ ва маъ-навии халқи тоҷик дар асри XIII ва нимаи аввали асри XIV	1		
41.	Вазъи сиёсии Мовароуннаҳ-ру Хуросон дар нимаи дуо-ми асри XIV ва асри XV	1		
42.	Авзои иқтисодӣ ва иҷти-моии Мовароуннаҳру Хуро-сон дар нимаи дуоми асри XIV ва асри XV	1		
43.	Фарҳанги моддӣ ва маъ-навии тоҷикон дар асри XV	1		
	Навиштани маълумотномаи энциклопедӣ дар мавзӯи «Чех-раҳои шинохтаи илм ва адабиёти тоҷик дар ни-маи дувуми асри XIV ва асри XV»			1
44.	Ҳучуми қабилаҳои турку муғули Дашти Қипчоқ ба Мовароуннаҳр. Таъсиси дав-лати Шайбониён	1		

45.	Вазъи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии Мовароуннахру Хоросон дар асри XVI	1		
46.	Вазъи сиёсии Мовароуннахру Хуросон дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII. Таъсиси давлати Аштархониён (Ҷониён)	1		
	Дарс конференсия дар мавзӯи «Шӯришҳои мардумии нимаи дувуми асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII»		1	
47.	Авзои иқтисодӣ ва иҷти-моии Мовароуннахру Хуро-сон дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII	1		
	Мутолиа ва конспекти ки-тоби А. Мухторов «Ҳисор: Очерки таъриҳӣ (Охири асри XV – аввали асри XX)			1
48.	Фарҳанги моддӣ ва маъна-вии халқи тоҷик дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII	1		
49.	Вазъи сиёсии Осиёи Миёна дар нимаи дувуми асри XVIII - нимаи аввали асри XIX. Таъсиси давлати сулолаи манғитиён	1		
	Дарс – суҳбат дар мавзӯи “Мулкҳои тоҷикнишин дар нимаи аввали асри XIX”		1	
	Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари “Рисола ё мухтасаре аз таърихи салтанати хонадони ман-ғития”-и А. Дониш			1
50.	Авзои иҷтимоӣ ва иқти-содии халқи тоҷик дар нимаи дувуми асри XVIII - нимаи аввали асри XIX	1		
51.	Фарҳанги моддӣ ва маъ-навии халқи тоҷик дар нимаи дувуми асри XVIII - нимаи аввали асри XIX	1		
52.	Хучуми Русияи подшоҳӣ ба Осиёи Миёна ва ишғоли ноҳияҳои шимолии Тоҷик-истон	1		
53.	Пурра тобеъ гардидани мул-кҳои Бухорои Шарқӣ ба аморати Бухоро	1		
54.	Ҳалли масъалаи Помир ва ба Русияи подшоҳӣ ҳамроҳ кардани Бадахшони Кӯҳӣ	1		
55.	Сиёсати мустамликадорӣи Русияи подшоҳӣ дар Осиёи Миёна	1		
56.	Аморати Бухоро дар охири асри XIX	1		
	Семинар дар мавзӯи “Шӯ-риши Восеъ – бузургтарин ҳаракати мардумӣ”		1	
57.	Тоҷикони генерал –губер-натории Туркистон дар ибтидои асри XX	1		
	Семинар дар мавзӯи “Шӯ-риши соли 1916 ва иштироки фаёли тоҷикон дар он”		1	

58.	Тоҷикони аморати Бухоро дар ибтидои асри XX	1		
59.	Афкори чамъиятӣ-сиёсии ха-лки тоҷик дар охири асри XIX – ибтидои асри XX	1		
	Мутолиа ва навиштани маз-муни мухтасари китоби С.Айнӣ “Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро”			1
60.	Таҳаввулоти фарҳангии ха-лки тоҷик дар нимаи дувуми асри XIX – ибтидои асри XX	1		
	Дарс – конференсия дар ма-взӯи “Ҳаракати маориф-парварӣ ва ҷадидия дар аморати Бухоро”		1	
61.	Барпо гардидани Ҳоки-мияти Шӯравӣ дар Тоҷик-истони Шимолӣ ва Помир	1		
	Семинар дар мавзӯи “Мух-торияти Хӯқанд” ва моҳияти сиёсии он”		1	
62.	Сарнагун намудани низоми амирӣ ва барпо гардидани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Бу-хорои Шарқӣ	1		
63.	Ҳаракати зиддишӯравӣ ва ҷанги шаҳрвандӣ дар ҳудуди Тоҷикистони Шимолӣ ва Помир	1		
64.	Ҳаракати зиддишӯравӣ дар Тоҷикистони Марказӣ ва Ҷанубӣ	1		
65.	Вазъи иқтисодию иҷтимоӣ ва маданияи халқи тоҷик дар ибтидои давраи Шӯравӣ	1		
66.	Сабабҳо ва зарурати гуза-ронидани марзбандии мил-лию ҳудудӣ дар Осиёи Миёна	1		
67.	Ҳолати ифодаи манфиатҳои тоҷикон дар ҷумҳуриҳои Туркистон ва Бухоро	1		
	Мутолиа ва конспекти ки-тоби академик Р. Масов “Таърихи тоҷикон бо муҳри «комилан махфӣ»			1
68.	Ташкилҳои Ҷумҳурии Мух-тори Шӯравии сотсиалистии Тоҷикистон	1		
69.	Вазъи сиёсӣ чамъиятӣ ва иқтисодиву иҷтимоии ҶМ-ШС Тоҷикистон	1		
70.	Ҳаёти маданияи ҶМШС Тоҷ-икистон	1		
71.	Ҳолати ифодаи манфиатҳои Тоҷикистон дар ҷумҳурии Ўзбекистон ва сайъу талош барои таъсиси ҷумҳурии иттифоқӣ	1		
	Навиштани маъруза дар ма-взӯи “Барпо шудани Ҳоки-мияти Шӯравӣ дар маҳалли зисти ман”			1

72.	Ташкилѐбии Ҷумхурии Шӯ-равии Сотсиалистии Тоҷи-кистон	1		
	Семинар дар мавзӯи “Ан-ҷумани III Ҷавкулодаи Шӯ-роҳои Тоҷикистон ва қарор-ҳои таърихии он”		1	
73.	Вазъи ҷамъиятию сиёсӣ ва оқибатҳои таъкиботи сиёсӣ дар Тоҷикистон.	1		
74.	Дигаргунсозии саноати дар Тоҷикистон	1		
	Дарс – мизи мудаввар дар мавзӯи “Омузиши илмии захираҳои табию иқтисодӣ ва Конференсияи якуми қувваҳои истеҳсолкунандаи Тоҷикистон”		1	
75.	Коллективонии соҳаи кишо-варзӣ дар Тоҷикистон	1		
76.	Инқилоби маданӣ дар шароити Тоҷикистон	1		
77.	Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва сафарбарии умумии шаҳр-вандон барои муҳофизати мамлакат	1		
78.	Қаҳрамонии фиристодагони Тоҷикистон дар муҳори-баҳои ҷангӣ ва озод наму-дани мамлакат ва Аврупо аз фашизм	1		
	Дарс–конференсия дар мав-зӯи “Қаҳрамонони Итти-ҳоди Шӯравӣ аз Тоҷик-истон”		1	
79.	Нақши меҳнаткашони Ҷум-хурии Тоҷикистон дар ға-лаба бар фашизм	1		
	Семинар дар мавзӯи “Фар-ҳанги халқи тоҷик дар солҳои ҶБВ (1941-1945)”		1	
80.	Ҳаёти ҷамъиятӣ-сиёсии ҷум-хурий дар давраи рушди ҷомеаи сотсиалистӣ	1		
81.	Вазъи иқтисодӣ-иҷтимоии Тоҷикистон дар солҳои 1950-1991	1		
82.	Ҳаёти фарҳангии ҷумхурий дар солҳои рушди ҷомеаи шӯравӣ	1		
83.	Тоҷикистон дар солҳои бозсозӣ (1985-1990)	1		
84.	Ба даст овардани Исти-қлолияти комили давлатӣ ва аҳамияти таърихии он	1		
	Мутолиа ва конспекти “Эъ-ломиа дар бораи истиқло-лияти давлатии Тоҷик-истон”			1
85.	Даргириҳои сиёсӣ ва ҷанги шаҳрвандӣ дар Тоҷикистон	1		
86.	Истиқрори сулҳ ва ризоияти миллий дар Тоҷикистон	1		

	Дарс-мизи мудаввар дар мавзӯи “Нақши таърихии Сессияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар барқарорсозии ҳокимияти конституционӣ”		1	
87.	Тоҷикистон дар роҳи бунёди давлати ҳуқуқбунёд ва ҷомеа-и шаҳрвандӣ	1		
	Дарс - мизи мудаввар дар мавзӯи “Конституцияи Тоҷикистони соҳибистиклол ва нақши он дар эъмори давлати ҳуқуқбунёд”		1	
88.	Дигаргунсозии саноатӣ ва рушди энергетика дар Тоҷ-икистон	1		
	Навиштани фишурдаи кито-бҳои дарсии таърихи халқи тоҷик барои мактабҳои олии Тоҷикистон			1
89.	Нақлиёт ва сохтмони роҳҳо дар Тоҷикистон	1		
90.	Ислоҳоти хочагии кишо-варзӣ ва рушди он	1		
91.	Рушди тичорати дохилӣ ва хориҷии Ҷумҳурии Тоҷик-истон	1		
	Семинар дар мавзӯи “Аҳам-ияти таърихии истиқрори сулҳ ва ризоияти миллий дар Тоҷикистон”		1	
92.	Ислоҳоти низоми маориф ва воридшавии стандартҳои байналмилалӣ	1		
93.	Илму фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони истиқлолият	1		
94.	Дастовардҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сиёсати байналхалқӣ	1		
95.	Вазъи ҷамъиятию сиёсии ҷумҳурӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ	1		
	Дарс–мизи мудаввар дар мавзӯи “Дастовардҳои Тоҷикистони соҳибистиклол дар асри XXI”		1	
96.	Нақши Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дар рушди Тоҷикистони соҳибистиклол	1		
	Ҳамагӣ	4 (96)	1 (24)	1 (24)

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАНИИ ТАЪРИХИ ХАЛҚИ ТОЧИК

Мавзӯи 1. Мақсад ва вазифаҳои асосии омӯзиши таърихи халқи тоҷик (1 соат).

А.Машигулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Таърих ҳамчун илм. Таърихи халқи тоҷик қисми таркибии таърихи умумичаҳонӣ. Таърихи халқи тоҷик дар низоми илмҳо. Нақши илми таърих дар ташаккулёбии тафаккури таърихии инсоният. Ҳадаф ва мавзӯи омӯзиши фанни таърихи халқи тоҷик. Даврабандии таърихӣ ва гуногунназарӣ нисбат ба он. Истифодаи се принцип (усул) - и даврабандии таърихи ҷаҳон – форматсионӣ, тамаддунӣ ва интегратсионӣ. Истифодаи ин усулҳо дар омӯзиш ва даврабандии таърихи халқи тоҷик. Усулҳои асосии илми таърих: ҳақиқат (ростӣ); конкретӣ (мушаххасӣ); таърихият; воқеиятбаёнӣ; мунтазамӣ; таъя намудан ба маъхазҳои таърихӣ; принциби анъанавии таърихшиносӣ

Мақсади омӯзиши курси мазкур: омӯзиши том ва ҳамаҷонибаи раванд ва марҳалаҳои асосии пайдоиш, ташаккул ва рушди қавму тоифаҳо, халқиятҳои эронӣ, халқ ва миллати тоҷик аз замони аҳди бостон то муосир.

Вазифаҳои асосии курс:

- омӯзиши қонуниятҳо ва хусусиятҳои асосии зухур, инкишоф ва ташаккулёбии ҷомеаи инсонӣ, қавму тоифаҳои ҳиндуаврупой, халқиятҳои эронинаҷод ва халқи тоҷик;

-ҷамъоварӣ ва таҳлили маводди воқеӣ оид ба ташаккулёбии таърихӣ ва хусусиятҳои хоси инкишофи ҷамъияти тоҷикон дар давраҳои тӯлонии таърих;

- муайян намудани давраҳои асосӣ ва минтақаҳои пайдоиш ва ташаккулёбии забони тоҷикӣ (форсӣ, дарӣ);

-муайян кардани зинаҳои ташаккули фарҳанги миллии тоҷикон ва мақоми он дар тамаддуни ҷаҳонӣ;

-омӯштани давраҳои асосӣ ва омилҳои таърихии пайдоиш ва ташаккулёбии давлатдорӣ тоҷикон ва таҳаввулотҳои он аз аҳди бостон то ҳозир: хусусиятҳои асосии давлатдорӣ тоҷикон, таъсири он ба давлатдорӣ дигар халқҳо;

- омӯхтан ва азҳуд намудани, хусусият, рӯҳия, хувияти миллии тоҷикон, расму ойин, суннату анъана, одат, одоби миллий, арзишҳои ахлоқии тоҷикон ва инкишофи онҳо дар раванди таърих;

-муайян намудани мақоми халқи тоҷик дар муносибатҳои байналмилалӣ.

Адабиёт:

1. Брагинский А.С. К вопросу о периодизации истории Средней Азии и Казахстана в досоветскую эпоху. Ташкент, 1996.
2. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
3. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001.
4. История таджикской ССР. Под. ред. Антоненко Д., 1983
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва, 2002.
6. Неъматов Н.Н. Тоҷикон. Тоҷикистони таърихӣ. Тоҷикистони муосир. Д., 1996.
7. Пьянков И.В. Осӣи Миёна дар номаҳои бостон. Душанбе, 1991.
8. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд, 2001.

Б.Машғулиятҳои аудитори амалӣ.

Семинар дар мавзӯи «Таърих ҳамчун илм»

Саволҳо:

1. Мафҳуми таърих ва пайдоиши он
2. Донишҳои таърихӣ
3. Илми таърих, гузариш аз донишҳои таърихӣ ба илм
4. Ҳадаф ва мавзӯи омӯзиши илми таърих
5. Принсипҳо, мафҳумҳо ва методҳои омӯзиши таърихӣ
6. Таърихи халқи тоҷик ҳамчун илм, вазифа ва мақсади омӯзиши он.

Адабиёт:

1. Брагинский А.С. К вопросу о периодизации истории Средней Азии и Казахстана в досоветскую эпоху. Ташкент, 1996.
2. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
3. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001.
4. История таджикской ССР. под. ред. Антоненко Д., 1983
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва, 2002.
6. Неъматов Н.Н. Тоҷикон. Тоҷикистони таърихӣ. Тоҷикистони муосир. Д., 1996.
7. Пьянков И.В. Осӣи Миёна дар номаҳои бостон. Душанбе, 1991.
8. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд, 2001.

Мавзӯи 2. Ҷомеаи ибтидоӣ дар Осиёи Марказӣ. Осори асри санг (1 соат).

А.Маишулиятҳои аудитории лексионӣ – назариявӣ:

Тавсифи мухтасари ҷуғрофии Осиёи Миёна. Ҷомеаи ибтидоӣ, инсон дар меҳвари асосии он. Ақидаҳои ва концепсияи олимони дар бораи инкишофи таърихӣ ва тамаддун. Назарияи табиӣ-илмӣ пайдоиши инсон (антропогенез). Назарияи динӣ дар бораи пайдоиши инсон. Таълимоти Дарвин ва мухолифони ӯ. Хулосаҳои олимони муосир оид ба ташаккули инсон.

Масъалаҳои мураккаб ва баҳсталаб дар бораи антропогенез (пайдоиши инсон, ватани аввалини инсонҳо). Осиёи Миёна ҳамчун яке аз минтақаҳои пайдоиши қадимтарин инсон (неандертал) ва ташаккули ҷамъияти инсонӣ. Эволютсияи намуди табиӣ одам. Ташаккули «*Homo sapiens*» (одами боақл). Инкишофи тафаккур ва нутқ. Ба вучуд омадани тасаввуроти динӣ. Расогенез (пайдоиши нажод). Дастовардҳои илми муосир дар бораи зуҳури инсон ва ҷамъияти инсонӣ. Марҳалаҳои асосии тараққиёти ҷамъияти инсонӣ.

Давраҳои муҳимтарини ҷомеаи ибтидоӣ ва хусусияти хоси инкишофи он дар Осиёи Миёна: асри санг (палеолит, мезолит ва неолит). Тавсифи одамони ибтидоӣ. Ҷомоаҳои авлодии одамони ибтидоӣ.

Ёдгориҳои асри санги қадим (палеолит) дар Осиёи Миёна (мағоки Тешуктош, бошишгоҳи Қулдара (800 х. сол пеш), Қаратоғ-1 ва Лоҳутӣ-1 (300 – 200 х. пеш), Дашти Кавури Ғазнӣ, Самарқанд, Шугнов ва ғ.). Аввалин олати меҳнати одамони ибтидоӣ. Ташаккули одамони ибтидоӣ.

Асри санги миёна (мезолит 13 000 – 9 000 сол то мелод), ташаккули олати сангӣ, оғози падидаҳои аввалини гузариш аз зиндагии истеъмоли ба истеҳсолӣ. Ба вучуд омадани ҳунари кулолгарӣ, ром намудани чорво ва чорводорӣ, дар баробари шикор инкишоф ёфтани молдорӣ.

Ёдгориҳои асри санги миёна (Тутқавули Норақ, Обикиик, Помир, соҳили баҳри Каспий ва ғайра). Давраи нави санг (неолит 7000 – 4000 сол пеш аз мелод) – давраи гузариш аз зиндагии истеъмоли ба истеҳсолӣ, пайдоиши зироаткорӣ ва молдорӣ. Маданияти Чайхун. Ром намудани буз. Васеъ паҳн гардидани кишти гандум, чав. инкишофи ҳунари кулолӣ. Маданияти Калтаманор. Маданияти кишоварзони Ҳисор (6 – 3 ҳазор сол пеш аз мелод). Ром намудани асп (5 х. сол пеш) аз тарафи ориёҳо.

Адабиёт:

1. Брагинский А.С. К вопросу о периодизации истории Средней Азии и Казахстана в досоветскую эпоху. Ташкент, 1996.
2. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
3. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001.
4. История таджикской ССР. Под ред. Антоненко Д., 1983
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. М., 2002.
6. Нейматов Н.Н. Тоҷикон. Тоҷикистони таърихӣ. Тоҷикистони муосир. Д., 1996.
7. Пьянков И.В. Осӣи Миёна дар номаҳои бостон. Душанбе, 1991.
8. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. –Душанбе, 2002.
9. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд, 2001.

Б.Машғулиятҳои аудиторӣ амалӣ.

Семинар дар мавзӯи «Осори ҷомеаи ибтидоӣ дар ҳудуди Тоҷикистон»

Саволҳо:

1. Ёдгориҳои асри санги қадим (палеолит): бошишгоҳи Кулдара (800 х. сол пеш), Қаратоғ-1 ва Лохутӣ-1 (300 – 200 х. пеш), Дашти Кавури Ғазнӣ, Самарқанд, Шугнов ва ғ.
2. Ёдгориҳои асри санги миёна (мезолит): Туткавули Норақ, Обикиик, Помир
3. Давраи нави санг (неолит 7000 – 4000 сол пеш аз мелод): Маданияти кишоварзони Ҳисор (6 – 3 ҳазор сол пеш аз мелод)
4. Асри биринҷ (3000 – асри VII п.м.): Маданияти Саразм 3, 4, Маданияти Қайроқум, Маданияти Вахш, Маданияти Бишкент.

Адабиёт:

1. Брагинский А.С. К вопросу о периодизации истории Средней Азии и Казахстана в досоветскую эпоху. Ташкент, 1996.
2. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
3. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001.
4. История таджикской ССР. Под ред. Антоненко Д., 1983
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва, 2002.
6. Нейматов Н.Н. Тоҷикон. Тоҷикистони таърихӣ. Тоҷикистони муосир. Д., 1996.

7. Пьянков И.В. Осиёи Миёна дар номаҳои бостон. Душанбе, 1991.
8. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. – Душанбе, 2002.
9. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд, 2001.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Тавсия дода мешавад, ки КМД дар шакли мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби Дяконов М.М. “Маданияти қадими тоҷикон” бо тафтиши иҷрои ин вазифа аз ҷониби донишҷӯён дар кафедра (дар рӯзи навбатдории омӯзгори масъули машғулиятҳои амалӣ) гузаронида шавад.

Адабиёт:

1. Дяконов М.М. Маданияти қадими тоҷикон. Душанбе, 1959; Андар шинохти тоҷикон. Маҷмуи мақолаҳо. Бартолд В.В., Андреев М.С., Дяконов М.М.-Душанбе: ДДОТ, 2016.- С. 73-221.

Мавзӯи 3. Энеолит ва асри биринҷӣ дар Осиёи Марказӣ(1 соат).

А.Машғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Давраи энеолит (давраи сангу мис 4000 – 3000) ва ёдгориҳои он дар Осиёи Миёна. Комебиҳои истеҳсоли ва иҷтимоӣ дар аҳди энеолит. Ром қардани гӯсфанд, гов, асп. Пайдошавии кишоварзӣ, чорводорӣ ва хунармандӣ. Сохтани деҳаҳои бузург. Қашқ гардидани мис. Пайдоиши зарфҳои мунаққашӣ сафолӣ. Пайдошавии мучассамаҳои гилинии – олихаҳо. Ёдгориҳои энеолитии Осиёи Марказӣ, маданияти археологии Анов, маданияти археологии Намозгоҳ 1, 2, 3. Ёдгориҳои энеолитии Тоҷикистон, маданияти археологии Саразм 1, 2.

Асри биринҷ (3000 – асри VII п.м.). Пурра барқарор ва инкишоф ёфтани маданияти муқимии кишоварзӣ. Гуногунхела будани ҷараёни ташаккули муқимнишинӣ дар минтақаҳои Осиёи Миёна (дар мисоли ёдгориҳои Анав ва Намозгоҳтеппаи ҳозираи Туркманистони ҷанубӣ), ташаккули баланди кишоварзӣ ва ба вучуд омадани низомии обёрии сунъӣ. Маданияти афанасевӣ. Маданияти Синташт. Маданияти андроновӣ. Вазъи кишоварзӣ дар ҳавзаҳои Хоразм, Зарафшон, Ҳисор, Сурхандарё, Фарғона ва Вахш. Ёдгориҳои давраи биринҷии Осиёи Марказӣ: маданиятҳои кишоварзии Геоксур, Анов, Намозгоҳ, Сафолтеппа, Ҷаркутан, Чуст, Замонбобо ва маданиятҳои чорводории Андроново, Суяргон, Тозабөгёб.

Ёдгориҳои давраи биринҷии Тоҷикистон: маданияти Саразм 3, 4, маданияти Қайроққум, маданияти Вахш, маданияти Бишкент. Зухури аввалин шахрақҳо. Ба як шакли муайян ворид шудани тасаввуроти динӣ. Назарияҳои олимони дар бораи зухури дин ва ҷаҳонбинии динӣ.

Адабиёт:

1. Брагинский А.С. К вопросу о периодизации истории Средней Азии и Казахстана в досоветскую эпоху. Ташкент, 1996.
2. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
3. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001.
4. История таджикской ССР. под. ред. Антоненко Д., 1983
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва, 2002.
6. Неъматов Н.Н. Тоҷикон. Тоҷикистони таърихӣ. Тоҷикистони муосир. Д., 1996.
7. Пьянков И.В. Осиёи Миёна дар номаҳои бостон. Душанбе, 1991.
8. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
9. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд, 2001.

Мавзӯи 4.Ориёиҳо: таърихи пайдоиш, муҳочират. Тамаддуни ориёӣ (1 соат).

А.Маиғулиятҳои аудитории лексионӣ – назариявӣ:

Масъалаи ориёӣ, назария ва концепсияи олимони давраҳои гуногун оид ба он, ватани аввалини ориёиҳо, роҳҳои ҳаракат ва пахншавӣ дар замони қадим. Назарияи олимони муосири тоҷик оид ба ин масъала. Маъноӣ этноними ориёӣ – асилзода, озод, начиб. Арияварта – ватани ориёиҳо. Маълумоти Авесто дар бораи Ориёно. Ёдоварӣ аз этноними ориёӣ дар навиштаҷоти Бесутун ва Нақши Рустам. Вожаи ориёӣ дар манбаъҳои бостонии Ҳиндустон. Этноними ориёӣ дар асарҳои муаллифони Юнони Қадим. Тарафдорони назарияи Осиёи Миёна ватани таърихии тоифаҳои ориёӣ. Тоифаҳои Эрони шарқӣ.

Адабиёт:

1. Авесто. Китоби 1.- Душанбе: «Бухоро», 2014.- 839 сах.
2. Бойс М. Зороастрийцы. Вера и обычаи. М.,1998.
3. Ҳазратқулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостони Аҷам. Д.,2001.
4. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001

5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
7. Ранов В.А. ва диг. Асрори замони куҳан. Д.,1974.
8. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
9. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд 2001.
10. История таджикской ССР. Под ред. Антоненко Д.,1983.

Мавзӯи 5. Нахустин давлатҳои ориёӣ дар қаламрави Хуросони Бузург (1 соат)

А.Машигулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Давлати устуравии Пешдодиён. Асотир ва нақши он дар омӯзиши таърихи Пешдодиён. Табарӣ, Фирдавсӣ, Берунӣ, Гардезӣ дар бораи Пешдодиён. Назари нав дар бораи намоди як давраи таърихӣ будани Пешдодиён. Мусодиф будани даврони яхбандӣ ба замони Пешдодиён.

Кайкубод – сарсилаи Каёнӣ. Зикри шоҳони Каёнӣ дар Авесто. Муборизаи эронӣ бо туронӣ дар аҳди Каёнӣ. Зардушт ва зуҳури ӯ дар аҳди Каёнӣ.

Адабиёт:

1. Авесто. Китоби 1.- Душанбе: «Бухоро», 2014.- 839 саҳ.
2. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. М.,1998.
3. Ҳазраткулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостони Аҷам. Д.,2001.
4. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
7. Ранов В.А. ва диг. Асрори замони куҳан. Д.,1974.
8. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
9. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд 2001.
10. Окладников А.А. Плеолит и мезолит Средняя Азия в эпоху камня и бронзы.
11. История таджикской ССР. Под ред. Антоненко Д.,1983 .

Мавзӯи 6. Таъсиси давлатҳои аввалин дар Осиёи Миёна (1 соат)

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Марҳалаҳо ва омилҳои асосии гузариш аз ҷамоаи ибтидоӣ ба сохти ғуломдорӣ дар минтақаҳои гуногуни ҷаҳон. Аввалин давлатҳои ғуломдорӣ ҷаҳон: макон ва замони зуҳури онҳо. Ташаккулёбии вазъи иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҳукукии давлатҳои қадимтарин дар Хуросони Бузург. Давлати устуравии Пешдодиён, Каёниён ва нақши онҳо дар таърихи халқи тоҷик. Таъсири ғайриҷаҳонӣ инсон ба рушди қувваҳои истеҳсолкунанда, инкишофи намудҳои нави касб, ихтироӣ олоқи нави меҳнат аз биринҷ ва оҳан. Васеъшавии муҳити зист. Зарурияти истифодабарии олотҳои нави мукамалтар, ба вучуд омадани манзили зист. Пайдоиши шаҳр.

Таъсиси давлатҳои аввалин дар Осиёи Миёна:

Бохтар – бузургтарин давлати минтақа, ки тамоми минтақаҳои Афғонистони ҳозира ва ҷануби Тоҷикистону Ўзбекистонро дар бар мегирифт;

Сӯд – қисмати бештари Ўзбекистон, қисмати Тоҷикистони шимолӣ; Хоразм – поёноби дарёи Ому;

Фарғона – водии Фарғона; Марғиён – водии дарёи Мурғоби Туркменистон;

Заранг (Сакистон, Систон) – ҷанубии Эрон ва Афғонистон; Ҳайрова (Ҳирот). Ташаккули халқиятҳои эронӣ шарқӣ – суғдиён, бохтариҳо, хоразмиҳо, марғиёниҳо, фарғонагиҳо, сақоиҳою массагетҳо. Бунёди шаҳрҳо: Бохтар (Балх), Самарқанд (Самарқандак), Вихара (Бухоро) ва ғайра. Ба вучуд омадани маданияти шаҳрӣ.

Адабиёт:

1. Авасто. Китоби 1.- Душанбе: «Бухоро», 2014.- 839 саҳ.
2. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. М.,1998.
3. Ҳазратқулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостонии Аҷам. Д.,2001.
4. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
7. Ранов В.А. ва диг. Асрори замони қадим. Д.,1974.
8. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
9. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд 2001.
10. Окладников А.А. Полеолит и мезолит Средняя Азия в эпоху камня и бронзы.

11. История таджикской ССР. Под ред. Антоненко Д., 1983 .

Мавзӯи 7.Ойини зардуштӣ. Авесто(1 соат)

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Авесто – китоби асосии динии ачдодони тоҷик, муҳимтарин ва қадимтарин ёдгории таърихӣ- фарҳангии халқи тоҷик. Бахшо оид ба замони таълиф ёфтани Авесто. Ҷамъияти Осиёи Миёна мувофиқи Авесто. Масъалаҳои таълиму тарбия, тарбияи динӣ, этикӣ ва ватандӯстӣ худшиносӣ дар Авесто. Ташаккули таърихии Авесто ва кодификатсияи он. Дар аҳди Хусрави Анушервон бо хатти авастой аз нав дар 21 китоб таҳия намудани Авесто. Хатти авастой. Боқимондаи таркиби Авесто то замони мо расида ва аҳамияти он дар омӯзиши таърих, давлатдорӣ қадим, этнография, ҷаҳонбинӣ ва фарҳанги ачдодони тоҷикон: Ясно, Яштҳо, Видевдат, Виспарад, Хурд Авесто.

Олимон оид ба эътиқодҳои ибтидоии эронинажодон. Дини зардуштӣ ва аҳамияти таълимиву тарбиявии он дар таърихи қадими тоҷикон. Бахшо оид ба зуҳури Зардушт ва зардуштия дар таърихнигорӣ ватанӣ ва ҷаҳон. Усули асосии зардуштия: «Пиндори нек, гуфтори нек ва кирдори нек» ва нақши он дар тарбияи маънавии тоҷикони қадим. Мақом ва таъсири идеологияи зардуштия дар замони салтанати Модҳо, Ҳахоманишиҳо, Ашкониён, Сосониён ва дигар хонадонҳои ҳукуматгири Хуросони Бузург пеш аз ишғоли арабҳо. Нишонаҳои таъсири дини зардуштӣ дар тамаддуноҳои дигари ҷаҳонӣ. Сатҳи омӯзиши Авесто ва зардуштия дар илми таърих ва фалсафаи муосири ҷаҳон.

Адабиёт:

1. Авесто. Китоби 1.- Душанбе: «Бухоро», 2014.- 839 саҳ.
2. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. М., 1998.
3. Ҳазраткулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостони Аҷам. Д., 2001.
4. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
6. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
7. Ранов В.А. ва диг. Асрори замони куҳан. Д., 1974.
8. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
9. Раҳмонов Э. Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.
10. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд 2001.

11. Окладников А.А. Полеолит и мезолит Средняя Азия в эпоху камня и бронзы.

12. История Таджикской ССР. Под ред. Антоненко Д., 1983 .

Б.Машғулиятҳои аудитори амалӣ.

Дарс маъруза: «Авасто-нахустқомуси башарӣ ва сарчашмаи таърихӣ». (Тавсия мешавад, ки омӯзгор бо салоҳиди хеш ба як чанд донишҷӯ мавзӯҳои алоҳидаеро барои тайёр намудани маъруза доир ба «Авасто» пешниҳод менамояд. Дар дарси амалӣ маърузаҳои донишҷӯён шунда мешаванд ва донишҷӯёни дигар атрофи ин маърузаҳо муҳокимаронӣ менамоянд.)

Адабиёт:

1. Авасто. Китоби 1.- Душанбе: «Бухоро», 2014.- 839 сах.
2. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. М.,1998.
3. Ҳазратқулов М. Эътиқоди анъанаҳои бостони Ачам. Д.,2001.
4. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
7. Ранов В.А. ва диг. Асрори замони куҳан. Д.,1974.
8. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
9. Раҳмонов Э. Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.

Б.Машғулиятҳои аудитори амалӣ.

Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби Эмомалӣ Раҳмон «Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ».

Адабиёт:

- 1.Раҳмонов Э. Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.

Мавзӯи 8.Империяи Ҳахоманишиён (1 соат)

А.Машғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Сарчашмаҳо. Авасто. Библия. Маълумотҳои муаллифони антика дар бораи Эрон. Навиштаҷотҳои ошурий. Навиштаҷотҳои шоҳхони Форс. Катибаи Бесутун.

Форсҳо ва чамъияти онҳо. Қайдҳои аввалини хаттӣ оид ба Форс дар солномаи шоҳи Ошур Салмонасари III (844 п. м.) Вилояти Форс дар ҳайати давлати Мод. Ҳахоманиш асосгузори сулолаи Ҳахоманишиҳо (700 – 675 п. м.). Чишпиш (675 – 640 п. м.), Ориёрамна I (640 – 600) Куруши I (640 – 600 п. м.), Камбучия I (600 – 559 п. м.) Куруши Кабир ва шахсияти ӯ (559 – 530 п. м.). Ба сари ҳокимияти Форс ва Оншон омадани Куруши Кабир, кӯшишҳо барои баромадан аз тобеият, шикаст додани давлати Мод ва таъсис ёфтани Шоҳаншоҳии Ҳахоманишиён (550 п. м.). Қабул намудани унвонҳои шоҳи бузург, шоҳи шоҳон, шоҳи Форс ва шоҳи мамлакатҳо аз тарафи шоҳони Ҳахоманишӣ. Юришҳои Куруш: ишғоли Лидия ва шаҳрҳои юнонии Осиёи Хурд (547 – 545 п. м.), ихтиёран ба давлати Ҳахоманишиҳо ворид гардидани Бохтар, забти Порт, Хоразм, Суғд, ҷанубии Афғонистон ва шимолу ғарбии Ҳиндустони таърихӣ. Ғалабаи таърихӣ лашкари Куруш аз болои Бобул (12 октябри соли 538 п. м.), ба Бобул ворид шудани шоҳаншоҳ Куруш тавассути аробаи бо ҳашт асп сафед баста шуда ҳамчун рамзи ғалаба (29.10.538 п. м.) ва табдилёбии давлати форсҳо ба империяи аввалини ҷаҳонии Ҳахоманишӣ.

Лашкаркашии Куруш бар зидди қабилаи массагетҳо, шикаст ва қатли ӯ (июл – августи соли 530 п. м.). Бахсҳо оид ба марги Куруши Кабир. Нақши таърихӣ Куруши Кабир. Эъломияи ҳуқуқи башари Куруши Кабир ҳамчун нахустин санади ҳуқуқи инсон дар таърих.

Шоҳаншоҳии Ҳахоманишиҳо дар аҳди Камбучия II (530 – 522 п. м.). Юришҳои Камбучия. Марги Камбучия ва бахсҳо оид ба он. Бухрони сулолаи ва сиёсӣ дар давлат. Шӯриши бузург дар Марғиён (522 п. м.). Табаддулот ва ба сари тахт нишастани Дориюши I (Кабир, 522 – 486 п. м.). Кӯчондани пойтахт ба шаҳри навсохтаи Дориюш Порсашаҳ (Персеполис, шаҳри форсҳо). Аз тарафи шоҳаншоҳ пахши исён дар Бобул (521 п. м.) Забти ҷазираҳои баҳри Эгей, Макдония ва шимолу ғарбии Ҳиндустон (519 – 512 п. м.). Тобеъ намудани Фракия (511 п. м.). Осиёи Миёна дар ҳайати Шоҳаншоҳии Ҳахоманишиҳо. Шӯриши Фрада. Корнамоии Шерак.

Сохти идорӣ ва низоми давлатдорӣ Ҳахоманишиҳо. Ислоҳотҳои маъмури, ҳарбӣ ва пулии Дориюши I. Тартиботи андоз. Сохтмон. Тараққиёти савдо. Сиёсати берунаи Дориюш. Шоҳаншоҳии Ҳахоманишиҳо дар охири асри VI пеш аз милод. Ҳукмронии форсҳо дар Осиёи Хурд. Лашкаркашиҳои Дориюш бар зидди скифҳо. Бархӯрди манфиатҳои давлатҳои юнонӣ бо манфиатҳои Ҳахоманишиҳо. Ҷангҳо ба муқобили юнониҳо. Вафоти Дориюши I (486 п. м.). Ба тахт нишастани Хушоёршо ва сиёсати дохилию беру-

нии ӯ. Кушта шудани Хушоёршо (466 п.м.). Ба тахт нишастани писари сеюми ӯ Ардашери I (466 п.м.).

Огози таназзулѐбии давлат баъди вафоти Ардашери I (соли 424 п.м.) ва сабабҳои он. Ба тахт нишастани Хушоёршо II ва салтанати 45- рӯзаи ӯ. Хукмронии Дориюши II ва огози босуръати таназзулѐбии Шоҳаншоҳӣ. Вафоти Дорои II (402/401). Салтанати Аршак ӛ Ардашери II (402/401 – 358 п.м.). Талошҳои барои нигоҳдории салтанат. Идоракунии Ардашери III (358 – 337 п.м.). Хукумати Аршак (337-336 п.м.). Салтанати охири намояндаи хонадони Ҳахоманишиҳо Дориюши III (336 – 330 п.м.) ва ибтидои фурӯпошии давлат бо сабабу омилҳои дохилӣ ва лашкаркашиҳои Макдуниён.

Фарҳанги аҷдодони тоҷик дар замони Ҳахоманишиҳо. Персеполис – ӛдгории баланди маданияти модии аҷдодони тоҷикон, аввалин шаҳри тавассути лоиҳа сохташуда дар ҷаҳон.

Адабиёт:

1. Авасто. Китоби 1.- Душанбе: «Бухоро», 2014.- 839 саҳ.
2. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. М.,1998.
3. Ҳазратқулов М. Ӕтикоду анъанаҳои бостони Ачам. Д.,2001.
4. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
5. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
6. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
7. Ранов В.А. ва диг. Асрори замони куҳан. Д.,1974.
8. Раҳмонов Ӕ. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
9. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд 2001.
10. Окладников А.А. Полеолит и мезолит Средня Азия в эпоху камня и бронзы.
11. История Таджикской ССР. Под ред. Антоненко Д.,1983 .

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Мутолиа ва азѐд намудани «Ӕломиyai Куруши Кабир»

Адабиёт:

1. Мероси хаттии бостон. Кит. 2. Ҷ. 1. Душанбе: «Бухоро», 2014.- С.325-328.

Мавзӯи 9. Муборизаи аҷдодони тоҷикон бар зидди истилогарони юнонӣ – мақдунӣ (1 соат)

А. Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Сарчашмаҳо доир ба таърихи Мақдуния. Шароити табиӣ ва аҳоли. Пурзӯршавии Мақдуния дар миёнаи асри IV пеш аз милод. Филиппи II ва ислохотҳои ӯ. «Чангҳои муқаддас». Муҳорибаи назди Херонея (с. 338 п.м.). Конгресси Коринф ва барқароршавии ҳукмронии Мақдуния аз болои Юнон. Марги Филиппи II ва ба тахт нишастани Искандар. Заминаҳои иқтисодӣ, сиёсӣ ва идеологии лашкаркашиҳои Искандар.

Давраҳои асосии лашкаркашии Искандар. Муҳорибаҳои Граник (майи 334 п.м.) ва Исс (тирамоҳи соли 333 п.м.). Муҳосираи Тир. Фатҳи Миср. Муҳорибаи Гавгамел (1-октябри 331 п.м.). Фирори Дориюши III ба Шарқ ва аз тарафи сатрапи Бохтар – Бесс қатл шудани ӯ. Худро шоҳи Ориё эълон намудани Бесс (Ардашери V, 330 – 329 п.м.). Сиёсати Искандар дар вилоятҳои ишғолгардида ва вандализми ӯ. Нест ва хароб намудани маданияти модӣ ва маънавии аҷдодони тоҷикон аз тарафи мақдуниён (минҷумла оташ задани пойтахти Ҳахоманишиҳо Порсашаҳр (Персеполис), сӯзондани як нухайи Авасто, ба Юнон фирис-тондани нухайи дигар ва пас аз истифода, бо сабки асардӯзӣ, нобуд кардани он). Амалиётҳои ҳарбӣ дар Осиёи Миёна. Муқовимати бохтариён, хусусан Сатибарзани қахрамон дар Ҷирот (бахори соли 330 п.м.). Муқовимат ва фирори Бесс ба Суғд. Ҳаракати юнону мақдуниён ба Суғд. Дастгир шудани Бесс, мурофия ва қатли ӯ. Оғози марҳалаи муборизаи муташаккилона бар зидди аҷнабиён (329 п.м.). Шикасти хӯрдани Искандар дар чангҳо бар зидди сақоҳо.

Муборизаи мардумӣ бо сарвари Спитамен. Шӯриши бохтариён. Шӯриши мардumi Курушкада (Истаравшан) ва қатли гарнизонҳои мақдуниён дар ҳафт шаҳри минтақа. Муқовимат ва пирӯзии Спитамен дар яке аз муҳорибаҳо бар мақдуниён. Дар ҷавоби ин ғалабаи Спитамен қатл кардани 120 ҳазор суғдиён аз тарафи Искандар. Давраи дуҷуми муборизаи аҷдодони тоҷик. Шӯришҳои навбатӣ дар Бохтар ва Суғд. Кушта шудани Спитамен. Ақидаҳо оид ба масъалаи мазкур. Давраи сеҷуми муқовимат (бахори 327 п.м.). Оксират ҳамчун сарвари муқовимат. Муқовимати қалъаҳои кӯхистонӣ ва шикасти он. Таслим шудани Оксират ва талашҳои Искандар барои ба тарафи худ кашидани ашрофи маҳаллӣ тавассути барқарор намудани алоқаи ҳешутаборӣ ва ғайра. Сабабҳои шикасти аҷдоди тоҷикон дар муқовимат бар зидди мақдуниён. Оқибати забткориҳои Искандар дар таърихи баъдинаи эронинажодон.

Адабиёт:

1. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. М.,1998.
2. Ҳазратқулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостони Ачам. Д.,2001.
3. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
4. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
5. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
6. Ранов В.А. ва диг. Асрори замони кӯҳан. Д.,1974.
7. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
8. Раҳмонов Э. Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.

Б.Машғулиятҳои аудиторӣ амалӣ.

Дарс – суҳбат дар мавзӯи «Оқибати забткориҳои Искандари Мақдунӣ дар Осиёи Марказӣ». (Тавсия мешавад, ки дарс бо гузоштани савол аз тарафи омӯзгор доир ба мавзӯи баҳс оғоз гардида, сипас бо саволгузорӣ ва дарёфти ҷавоб аз тарафи донишҷӯён ҷамъбаст гардад).

Адабиёт:

1. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. М.,1998.
2. Ҳазратқулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостони Ачам. Д.,2001.
3. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
4. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
5. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
6. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
7. Раҳмонов Э. Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.

Мавзӯи 10. Давлати Қушониён (1 соат)

А.Машғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Тавсифи умумии қabilaҳои йӯҷиҳо. Минтақаи суқунат. Ақидаи академик Б. Гафуров оид ба масъалаи Қушониён. Тавсифи профессор С. П. Толстов ба қabilaҳои йӯҷиҳо (асиҳо, пачнанҳо, тахориҳо, сақараулҳо ва ғайра). Тавзеҳи мафҳуми Гуйшуан аз тара-

фи тангашинос Гуре. Олимон оид ба замони инкишофи сакоӣ дар Осиёи Миёна ва Ҳинд. Ақидаи Л. А. Боровкова ва Роберт Брэси оид ба хронологияи шоҳони Кушон. Зиддият ва муборизаи йӯчиҳо бо хунҳо ва усунҳо. Йӯчиҳои кабир ва сағир. Ҳайати йӯчиҳои кабир – гуйшуан, хюмӣ, шуанмӣ, думӣ ва хисе. Герай – аввалин ҳокими оли Кушон. Ҳаракати йӯчиҳо ба ғарб ва чануб. Ба сарҳади Осиёи Миёна расидани йӯчиҳои кабир дар ҳайати панҷ иттиҳоди қабилавӣ. Тавассути Помир ба Ҳинд ворид шудани онҳо. Шикаст додани давлати Юнону Бохтар ва таъсис ёфтани давлатчаҳои алоҳидаи қабилавии йӯчиҳо дар Осиёи Миёна. Таҳаввулот дар ҷомеаи йӯчиҳо, муқимшавии онҳо ва гузариш ба ҳаёти кишоварзӣ дар Осиёи Миёна. Таъсис ёфтани давлати Кангуй дар қисмати марказии Осиёи Миёна. Мақоми сарварони қабилai Гуйшуан – Кушон дар байни дигар қабилҳои йӯчӣ. Ба унвони ябгу (пешво)-и йӯчиҳо мушарраф шудани пешвои Кушониён Кучула Кадфиз ва аз ҷониби ӯ таъсис ёфтани империяи Кушониён дар ҳайати Бохтар, Рахсо, Гандхара ва дигар минтақаҳо. Ташаккули давлатдорӣ дар аҳди Кадфизи I. Вима Такто.

Тағйироти чиддӣ дар давлатдории Кушониён дар замони Фима Кадфиз ё Кадфизи II. Ба давлат ҳамроҳ қардани шимоли Ҳиндустони таърихӣ то Банорас, поёноби Гангу Ҳинд ва ба давлати бузурги ҷаҳонӣ табдил ёфтани салтанати Кушониён. Гузарондани ислоҳоти муҳимми пулӣ, иқтисодӣ, сиёсӣ ва идорӣ. Муносибат бо Чин.

Гулгулшукуфии шоҳаншоҳӣ дар замони идоракунии Канишка ва ба ҳайати он ҳамроҳ гардидани чанубии Осиёи Миёна ва Ҳафтрӯд. Алоқai Кушониён бо Ғарб. Забони ориёӣ (бохтарӣ) – ҳамчун забони давлатӣ. Мақоми дини буддоӣ дар давлат. Кӯчондани пойтахт аз Балх ба Пешовар. Шоҳаншоҳии Кушониён дар замони идоракунии Васишка, Хувишка ва Васудева. Таназзули давлат пас аз марги Васудева ва сабабҳои он. Масъалаҳои баҳсталаби давлати Кушониён дар замони ҳукмронии Шака, Гадахара, Ксандеш, Кипанда, Кидара, Яхудея. Барҳамхӯрии давлати Кушониён дар охири асри IV мелодӣ.

Нақши таърихии Кушониён дар давлатдории тоҷикон. Тамаддуни замони Кушониён. Ҳаёти иқтисодӣ. Ташаккулёбии «Роҳи бузурги абрешим» (бо дарозии 12 000 км) ва рушди тичорати байналмилалӣ. Ислоҳоти пулии Кадфизи II. Тичорати дохилӣ, обёрӣ, муносибатҳои хоричӣ. Шаҳрсозӣ. Фарҳанг ва дин дар аҳди Кушониён. Ёдгориҳои маданияти Кушониён дар Бағром, Бағлон (Сурхкутал)-и Афғонистон, Тақсилаи Покистон, Хоразм ва минтақаҳои чанубии Тоҷикистону Ўзбекистон. Навиштаҷоти Работак ва маълумоти нодири он оид ба забони давлатии Кушониён забони ориёӣ (бохтарӣ).

Осори Гандҳара, Матхура ва Бохтар шаҳодат аз рушди баланди хунари ҳайкалгарошии Кушониён.

Адабиёт:

1. Ҳазратқулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостони Ачам. Д., 2001.
2. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
3. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
4. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
5. Ранов В.А. ва диг. Асрори замони қухан. Д., 1974.
6. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
7. Раҳмонов Э. Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Пешниҳоди маъруза доир ба мавзӯи «Осори давраи Кушониён дар осорхонаҳои Тоҷикистон». (Тавсия мешавад, ки маъруза пас аз دیدан намудани осорхонаҳо (дар пойтахт Осорхонаи миллӣ ва Осорхонаи бостоншиносӣ) навишта мешавад).

Мавзӯи 11. Ташаккули Роҳи Бузурги Абрешим ва нақши аҷдодони тоҷикон дар он (1 соат)

А. Машиғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Тичорати байналмилалӣ ва нақши он дар ҳаёти иқтисодии Осиёи Марказӣ. Нақши сугдиён ва бохтариёну хоразмиён дар ташаккули роҳи тичоратӣ дар Ғарб то ба Миср ва Рум (Византия), дар Шарқ то Ҷопон, дар Шимол то Урал ва болооби Волга, дар Ҷануб то Ҳиндустон. Ташаккули «Роҳи бузурги абрешим», ки Шарқу Ғарбро бо ҳам мепайваст. Роҳҳои асосии тичорати байналмилалӣ аз Осиёи Миёна: аз Ғарб ба Шарқ- Марв-Пайканд-Бухоро-Самарқанд- Уструшан-Хучанд-Фарғона – Хитой ё Чоч- Ҳафтрӯд-Хитой; роҳи дигар: Марв- Балх-Бадахшон- Ишкошим- Шугнон-Ярканд; Ба Ҷануб: Самарқанд-Тирмиз, Балх-Кобул, шоҳаи ҷанубии Роҳи абрешим- Чағониён-Аҳорун-Шумон Вашгирд-Балх. Истифодаи роҳҳои тичоратӣ аз тарафи мардумони маҳаллӣ-сугдиён, бохтариён (тахориён). Нақши шаҳрҳои Осиёи Миёна дар рушди Роҳи бузурги абрешим. Самарқанд қалонтарин маркази тичорати байналмилалӣ. Бухоро, Хучанд, Фарғона, Чоч- марказҳои

калони тичоратӣ. Тичорат бо Хитой ва иштироки аҷдоди тоҷикон дар он. Сугдиён ва мақоми онҳо дар тичорати байналхалқӣ.

Адабиёт:

1. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. М., 1998.
2. Ҳазраткулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостони Аҷам. Д., 2001.
3. История таджикского народа. Т.1. Д., 2001
4. Мухторов А.М., Раҳматуллоев А.З. Таърихи халқи тоҷик. Москва 2002.
5. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Ҷилди 1. Душанбе, 1983.
6. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. Душанбе, 2002.
7. Раҳмонов Э. Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.
8. Турсунов Н. Таърихи тоҷикон. Хучанд 2001.
9. История Таджикской ССР. Под ред. Антоненко Д., 1983 .

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Маъруза дар мавзӯи «Ёдгориҳои таърихии маҳалли зисти ман» (Тавсия мешавад, ки ҳар як донишҷӯ доир ба ёдгориҳои таърихии маҳалли худ бо истифода аз адабиёти илмию таълимӣ маъруза пешҳод намояд.)

Мавзӯи 12. Ташаккулёбии халқиятҳои қадими ориёӣ. Оғози ташаккулёбии халқияти тоҷик (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Сугдиён яке аз гузаштагони халқи тоҷик ва ҳавзаи таърихии зист ва ташаккулёбии онҳо. Нақши сугдиён дар рушди чорводорӣ, кишоварзӣ, ҳунармандӣ ва боғдорӣ. Мақоми сугдиён дар поягузориҳои фарҳанги қадимаи тоҷикон. Маълумоти таърихнависони қадим оид ба сугдиён.

Бохтарихо – гузаштагони халқи тоҷик, ҳавзаи зиндагонии онҳо (Ҷанубии Тоҷикистон ва Ўзбекистони муосир, Афғонистон). Марказҳои маданияти қадимӣ дар ин минтақаҳо. Мадрақҳои археологӣ ва маълумоти хаттӣ оид ба бохтарихо.

Фарғонагиҳо, давониҳо – яке аз халқиятҳои қадимаи тоҷикасли Осиёи Миёна буда, тибқи маълумотҳо аз ибтидои таърих дар водии Фарғонаи таърихӣ умр ба сар мебарданд. Ба гурӯҳи тоифаҳои Эрони шарқӣ дохил мешаванд. Шугли асосии фарғонагиҳо –

кишоварзӣ ва чорводорӣ. Нақши фаргонагиҳо дар таърихи раванди ташаккулёбии халқи тоҷик.

Хоразмиҳо – тоифаҳои эронӣ буда, дар поёноби Аму ва Сир ба сар мебуданд, ба гурӯҳи тоифаҳои Эрони шарқӣ дохил мешаванд. Мадраҳои археологӣ ва хаттӣ оид ба хоразмиҳо. Забони хоразмиён.

Марғиёниҳо – дар ҳавзаи дарёи Мурғоби Туркманистони имрӯза ва як қисми шимолии Афғонистон зиндагӣ мекарданд. Шугли аҳолий. Кишоварзӣ, чорводорӣ, хунармандӣ дар байни марғиёниҳо.

Сақонҳо ва массагетҳо тоифаҳои эронӣ буда, дар ноҳияҳои шимол- шарқии Осиёи Марказӣ, Қазоқистон, Қирғизистони ҳозира, Синцизияи Чин ва Помир паҳн шуда буданд.

Маълумоти Авастро оид ба минатқаҳои сукувати халқиятҳои эронӣ. Маълумоти бобуӣ, суриёни, муарриҳои Юнони қадим, хиндӣ, арманӣ, Рими қадим ва тибету чинӣ оид ба аҷдодони тоҷикон.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. – Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Мавзӯи 13. Ташаккулёбии муносибатҳои феодалӣ дар Осиёи Марказӣ. Шоханшоҳии Сосониён (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ: Оғози ташаккули муносибатҳои феодалӣ. Хонадони Бобакон ва нуфузи он дар Форс. Вазъи дохилии давлати Ашкониён. Фаъолияти сиёсии Ардашери Бобакон ва таъсисёбии сулолаи Сосониён. Таъсисёбии давлати Сосониён (Эроншаҳр ё шоханшоҳии ориёиҳо). Ишғоли Тайсафун, маросими тоҷгузорӣ ва шоханшоҳ эълон шудани Ардашер (226). Сипоҳи Сосониён. Дини давлатӣ эълон шудани зардуштия. Кӯшишҳои барқарор намудани шохигарӣ дар ҳудуди давлати Ҷаҳоманишиҳо. Сиёсати забткоронаи Ардашери Бобакон.

Ба тахт нишастани Шопур (241). Болоравии мақоми дини зардуштия ва нигоҳ доштани ҳуқуқи тарафдорони мазоҳиби дигар. Лашкаркашии зидди Кушониён ва шикасти онҳо. Сиёсати идоракунии давлат. Зухури монавия.

Шоханшоҳии Сосониён пас аз вафоти Шопури I (272). Муборизаҳои нобарор бо Рим. Давраи ҳукмронии Шопури II (310 – 379).

Зарба задан ба арабҳои Баҳрайн, тобеъ намудани Кушониён, чангҳо бо Рим. Ҳамлаи хиёниҳо ба қаламрави давлат ва мубориза бо онҳо.

Даҳолати ашрофони бонуфуз ба қорҳои идоракунии давлат. Хукмронии Яздигурди I (399 – 420) ва сиёсати ӯ дар самти маҳдуд кардани ҳуқуқи ашрофон ва муъбадони дини зардуштӣ ва химоя намудани насрония дар кишвар. Хукмронии Баҳроми V (Баҳроми Гӯр – 420 – 438).

Хукмронии Яздигурди II (438 – 459), муноқишаҳою муборизаҳо бо ҳайтолиёну кидориён. Салтанати Пируз (459 – 484). Бухрони сиёсию иқтисодии дохилӣ: хушксолии ҳафтсола, ҳаракати зиддияҳудӣ ва ғайра. Чанг бо Ҳайтолиён дар соли 484 ва ба дасти онҳо гузаштани Марв ва Ҳирот. Шиддатёбии бухрони дохилии давлат. Шоҳигарии Балош (484 – 488), Кубод (488 – 531). Маздак ва таълимоти ӯ. Аз тахт ронда шудани Кубодшоҳ ва шоҳигарии Ҷомосп (496 – 499). Бо кумаки Ҳайтолиён дубора сари қудрат омадани Кубодшоҳ (499). Оғози сиёсати давлатии зидди маздакия.

Шоҳаншоҳии Хусрави I Анушервон (531 – 579) ва рушди давлати Сосониён. Хобондани муҳолифини дохилӣ, таъмини амният ва баланд бардоштани мақоми Зардуштия. Тобеъ намудани Боттар. Дастовардҳои Сосониён дар самти Ғарб.

Шоҳаншоҳии Сосониён дар замони хукмронии Хурмузди IV (579 – 590). Чанг бо Византия, низоъ бо туркон ва лашкаркашии Баҳроми Чӯбина бар зидди онҳо. Ғалабаи Баҳром аз болои туркҳо ва кушта шудани Совашоҳ, писари ҳокими туркҳо. Барканор шудани Хурмузди IV ва шоҳаншоҳии Хусрави II (590 – 628). Мақоми Баҳроми Чӯбина дар кашмакашҳои дарборӣ.

Ба вучуд омадани бухрони амиқи сиёсӣ дар давлат, ки дар натиҷаи онҳо мудати чор сол (628 – 632) тахмин 12 шоҳаншоҳ иваз шудааст. Яздигурди III охирон намояндаи Сосониён (632 – 651). Хучуми Хилофати араб. Барҳамхӯрии давлати Сосониён.

Маданияти эронитаборон дар замони Сосониён. Авасто. Зардуштия. Монавия. Маздакия. Нашри тафсири Авасто – Занд. Фаъолияти Гунди Шопур. Саҳми Борбад (585 – 630) дар ташаккули мусиқии суннатии тоҷикон. Офаридаҳои асосии ӯ – «Сараишник», «Хуванак сарвад», «Хусравониёт». Фаъолияти хунарии Саркаш, Бомшод, Ромтин, Фитна ва дигарон. Осори забони паҳлавӣ (паҳлавик). Корномаи Ардашери Бобакон. Худойнома ва аҳамияти он. Андарзномаҳо. Ҷашнҳои суннатӣ: Наврӯз, Меҳргон ва Сада. Оғози ташаккулёбии халқи тоҷик ва сабабҳои боздошти он. Сиёсати ҳуқуқии Сосониён.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б. Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Пешниҳоди маъруза ва ё эссе доир ба яке аз мавзӯҳо: «Фарҳангистони Гундишопур», «Борбади Марвазӣ», «Ойини зардуштӣ», «Авесто», «Нақши Сосониён дар тамаддуни ориёӣ», «Динҳои замони Сосониён», «Муסיқии замони Сосониён», «Чашнҳои суннатии замони Сосониён».

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Мавзӯи 14. Давлатҳои Кидориён, Хиёниён ва Ҳайтолиён (1 соат)

А. Маиғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Масъалаи ҳайтолиён дар илми таърих: зухур, ватани таърихӣ, мансубияти этникӣ ва ворид шудани онҳо ба сахнаи сиёсии Осиёи Миёна. Ҷамъияти Ҳайтолиён. Маъхазҳои византиягӣ ва арманӣ оид ба Ҳайтолиён. Ахбори Прокопий Кесарийский оид ба Ҳайтолиён. Андешаҳои Л. Н. Гумилёв оид ба зухури Ҳайтолиён. Ақидаи исботшудаи олимони муосир, ки Ҳайтолиён эронинаҷод буда, яке аз аҷдоди тоҷикон мебошанд. Харақати Ҳайтолиён ба Суғду Бохтар ва таъсис додани 30 мулки мустақил. Ба як иттиҳоди бузург табдил ёфтани Ҳайтолиён. Ташаққули давлати мутамаркази онҳо ва низоми идории давлатӣ. Зиддияти Ҳайтолиён бо Сосониён. Муносибатҳои ҳарбию сиёсии Сосониён ва Ҳайтолиён. Юриши Пируз бар зидди Ҳайтолиён шикаст ва ҳалокати ӯ. Пурра дар минтақа ҳукмрон шудани Ҳайтолиён ва ба вучуд омадани муносибатҳои феодалӣ дар Осиёи Миёна. Шакли ибтидоӣ доштани хусусияти соҳти феодалӣ. Хоҷагии натуралӣ. Забти Балх, Чағониён, Тахористон ва Бадахшон дар замони ҳукмронии Вахшунвар (457). Кишваркушоии Ҳайтолиён ба самти Ҳинд. Забти Турфон ва Қошғар. Бомиён – пойтахти Ҳайтолиён. Забти Суғд. Оғози бухрони дохилӣ ва лашкарка-

шиҳои дучонибаи Сосониён ва Ҳоконати турк ба қаламрави Ҳайтолиён. Шикаст ва аз байн рафтани давлати Ҳайтолиён (563 ё 567). Маданияти замони Ҳайтолиён.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Мавзӯи 15. Муборизаи Сосониён, Ҳайтолиён ва Ҳоконии турк дар Варорӯд (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Туркҳо ва ватани таърихии онҳо (сарзаминҳои он сӯи Олтой). Фарқи байни этноними тур (тур вожа ва этноними ориёӣ (тоҷикӣ) буда, нисбат ба тоифаҳои сақӣ, хусусан бошандагони Осиёи Марказии эронитабор истифода мешуд) аз тюрк ё турк, ки аз ҷиҳати этимологию вожашиносӣ аз ҳамдигар куллан чудо мебошанд. Зиндагонии туркон дар ватани таърихашон он сӯи Олтой ва ба Олтой ворид шудани онҳо. Ба вучуд омадани иттиҳоди давлати бодиянишини туркҳо дар Олтой. Раванди кӯчиш ва ба сарҳади сарзамини эронинажодон расидани онҳо (555). Муносибати туркон ва Сосониён нисбат ба Ҳайтолиён. Воридшавии туркҳо ба Осиёи Миёна. Шикасти давлати Ҳайтолиён. Сард шудани муносибат байни Сосониён ва туркон. Сафорати Мониях. Лашкаркашии Совашоҳ ба Эрон ва шикасту қатли ӯ (589). Ба ду қисм тақсим шудани Ҳоконати турк: Ҳоконати ғарбӣ ва шарқӣ (600 – 603). Неҳзати Абруӣ. Нотавонии туркон дар идоракунии сиёсии минтақаҳои Осиёи Миёна.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Б.Машгулиятҳои аудитори амалӣ.

Дарс-конференсия дар мавзӯи «Шаҳрҳои Эрони Шарқӣ дар асрҳои III-VII».

Мавзӯи 16. Маданияти модӣ ва маънавии аҷлодони тоҷикон дар асрҳои III – VII (1 соат)

А. Маиғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Нақши таърихии Кушониён дар давлатдорӣ тоҷикон. Тамаддуни замони Кушониён. Ҳаёти иқтисодӣ. Ташаккули «Роҳи бузурги абрешим» (бо дарозии 12 000 км) ва рушди тичорати байналмилалӣ. Ислохоти пулии Кадфизи II. Тичорати дохилӣ, обёрӣ, муносибатҳои хоричӣ. Шаҳрсозӣ. Фарҳанг ва дин дар аҳди Кушониён. Ёдгориҳои маданияти Кушониён дар Бағром, Бағлон (Сурхкӯтал)-и Афғонистон, Таксми Покистон, Хоразм ва минтақаҳои ҷанубии Тоҷикистону Ўзбекистон. Навиштаҳои Работак ва маълумоти нодири он оид ба забони давлатии Кушониён забони ориёӣ (бохтарӣ). Осори Гандҳара, Матхура ва Бохтар шаҳодат аз рушди баланди санъати ҳайкалтарошии Кушониён.

Маданияти эронитаборон дар замони Сосониён. Авасто. Зардуштия. Монавия. Маздакия. Нашри тафсири Авасто – Занд. Фаёлияти Гунди Шопур. Саҳми Борбад (585 – 630) дар ташаккули мусиқии суннатии тоҷикон. Офаридаҳои асосии ӯ – «Сараишник», «Хуванак сарвад», «Хусравониёт». Фаёлияти хунарии Саркаш, Бомшод, Ромтин, Фитна ва дигарон. Осори забони паҳлавӣ (паҳлавик). Корномаи Ардашери Бобакон. Худойнома ва аҳамияти он. Андарзномаҳо. Чашнҳои суннатӣ: Наврӯз, Сада ва Меҳргон. Оғози ташаккули халқи тоҷик ва сабабҳои боздошти он. Сиёсати ҳукукии Сосониён.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.

Мавзӯи 17. Вазъи сиёсии Варорӯд ва Эрон дар арафои ҳуҷуми арабҳо (1 соат).

А. Маиғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Парокандагии тӯлонии сиёсӣ дар Варорӯд. Дар асрҳои VI-VII ба вучуд омаданд тақрибан 15 давлати хурди мустақил ва нимамустақил дар Варорӯд, ки аксари онҳо дар атрофи шаҳру навоҳии қалон арзи ҳастӣ қарданд, чун Бухоро, Самарқанд, Устурушан, Буттамон, Чағониён, Хатлон ва ғайра. Дар ин давлатҳо ба тарзи суннатӣ бо унвони махсус ҳукмронӣ қардани намояндагони хонадонҳои ҳукуматгари маҳаллӣ, мисли ихшид дар Суғду Фарғона, ябғу дар

Тахористон, хоразмшоҳ дар Хоразм, будун ва дехқон дар Чочу Илок, афшин дар Устурушана, чагонхудот дар Чағониён, марзбон дар Хуросон ва ғайра.

Зуд-зуд иваз шудани ҳокимони мулкҳои Варорӯд. Набудани иттиҳод ва ягонагӣ дар байни ҳокимони Варорӯд. Бархӯрд ва омезиш ёфтани халқияти муқимӣ бо қавмҳои кӯчӣ. Дар фазои чандандешии динӣ ҷараён гирифтани муносибатҳои иҷтимоӣ. Заиф гардидани вазъи иқтисодии кишвар.

Тадричан ташаккул ёфтани муносибатҳои феодалӣ, заиф гардидани иқтисодии ҳарбию сиёсии давлати Ҳайтолиён ва Ҳокони ғарбии турк боиси ба парокандагии сиёсӣ гирифтани шудани Варорӯд.

Дар охири ҳукумати сулолаи Сосониён ба сари қудрат омадани намояндагони беироада ва заиф. Тохту този Ҳайтолиён дар ноҳияҳои шарқии Эрон. Ҷангҳои тӯлонӣ бо Ҳайтолиён, туркон ва румӣҳо. Наҳзати маздакиён дар саросари Эрон. Ситонидани хирочҳои сангин аз мардум барои хазинаи холишудаи давлат. Зулму ситам дидани барзгарону ҳунармандон аз тарафи амалдорони Сосониён. Поин омадани эътибори Сосониён дар назди мардум. Нориҷоғии мардум ва аз даст додани ҳимояти мардум аз давлати Сосониён. Маҳдудиятҳои табақотӣ дар давлати Сосониён ва таваҷҷуҳи мардум ба таблиғоти мусулмонон дар бораи баробарии инсонҳо. Ҳолати низои тӯлонӣ ва парокандагии сиёсӣ сабаби ҳамлаи ғофилонии арабҳо гаштани Эрон.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Фафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Мавзӯи 18. Ҳуҷуми арабҳо ба Эрон, Хуросон ва Варорӯд. Забти ин сарзаминҳо аз тарафи истилогарони араб (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Ҳуҷуми арабҳо зери ҷидафши дини ислом ба Эрон. Муқовимати охири шоҳаншоҳи Сосониён Яздигурди Ш (632-651) бар зидди арабҳо. Ҷангҳои Қодисия (соли 637), Ҳулвон (соли 637), Наҳованд (соли 636 ва 642) ва Кирмон (соли 649) бо арабҳо. Шикасти лашкари Сосониён. Тасхири шаҳри Марв - маркази Хуросон дар соли 651 аз ҷониби арабҳо, ки амалан маънии забти ҳама сарзамини Сосониёнро дошт. Марги шоҳаншоҳи Сосониён Яздигурди Ш дар соли 651.

Наздик шудани арабҳо ба марзҳои Варорӯд ва омодагии онҳо ба рои тасхири ин сарзамин. Чангҳои дохили дар хилофати Араб ва ба сари кудрат омадани сулолаи Уммавиён сабаби таъхири раванди забти Варорӯд. Се марҳалаҳои асосии ишғоли Варорӯд. Марҳалаи якум - солҳои 644-704: Тасхири пурраи Хуросон ва ҳамлаҳои горагарона ва иктишофӣ ба мулк-давлатҳои чудогонаи Варорӯд. Марҳалаи дуюм - солҳои 705-715: Иттиҳоди Суғд, Чоч, Фарғона ва Туркон алайҳи арабҳо; Набардҳои шадиди арабҳо ва муқовимати сарсахтонаи мулк-давлатҳои чудогонаи Варорӯд ва ишғоли Варорӯд аз ҷониби арабҳо. Марҳилаи сеюм - солҳои 715-821: Идомаи муқовиматҳо алайҳи арабҳо. Густариши дини ислом, шиддат ёфтани сиёсати мустамликавии арабҳо.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Мавзӯи 19. Хуросон ва Мовароуннаҳр (Варорӯд) дар замони ҳукумати арабҳо. Бармакиён (1 соат)

А.Маиғулиятҳои аудитории лексионӣ – назариявӣ:

Хукмронии арабҳо дар Хуросону Варорӯд ва ба дӯши аҳолии афтодани бори сангини молиёт. Ба дасти арабҳо гузаштани бехтарин заминҳои киштбоб ва васоили обёрӣ. Дар минтақаҳои обод сокин шудани сарлашқарон ва сарбозони араб. Мусодираи амвол ва манзилҳои мардум дар шаҳрҳои марказии Варорӯд аз тарафи арабҳо. Бо усулҳои мухталиф татбиқ кардани дини ислом. Соҳиби имтиёз гардидани аҳолии дини исломро қабулкарда. Нобуд кардани маъбадҳо ва китобҳои динии то исломӣ.

Муборизаи Уммавиён ва Аббосиён ба рои хилофат. Дар ин мубориза аз Аббосиён ҷонибдорӣ кардани мардуми Хуросону Мовароуннаҳр бо сарвари Абӯмуслими Хуросонӣ. Тарафдор пайдо кардани даъвати Абӯмуслим ба рои барандохтани Уммавиён дар байни арабҳо. Торумор кардани лашқари Уммавиён дар соли 750 дар Ироку Димишк аз ҷониби лашқари Абӯмуслим, ки аз вилоятҳои Мовароуннаҳру Хуросон бархоста буданд. Ба сари ҳокимият омадани Аббосиён ба кумаки Абӯмуслим. Хоинона ба қатл расидани Абӯмуслим дар соли 755 аз тарафи халифаи Аббосӣ Абӯҷаъфар ал-Мансур (754-775).

Бармакиён мутасаддиёни маъбади «Навбахор» дар шаҳри Балх. Пазириши ислом аз ҷониби сарвари ин хонадон. Ҷалби Холлиди Бармакӣ ба дастгоҳи хилофати Уммавиён. Ба қорҳои идорӣ ҷалб шудани Бармакиён дар аҳди хилофати Аббосиён. Яҳёи Бармакӣ ва эътибори ӯ дар назди халифа Ҳодӣ. Ба дасти Ҷаъфар ва Фазли Бармакӣ гузаштани умури молиявӣ ва хароҷоти солонаи халифаи Аббосӣ - Ҳорунуррашид. Ба вазифаи масъули амири Хуросон таъйин шудани намояндаи Бармакиён. Сарнавишти фочеабори Бармакиён.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.

Б. Маишулиятҳои аудиторӣ амалӣ: Семинар дар мавзӯи «Неҳзати Абӯмуслим»

Саволҳо:

1. Қароргоҳи Абӯмуслим дар кучо буд?
2. Абӯмуслим кай ва бар зидди кӣ исён кард?
3. Чаро дирафши Абӯмуслим ранги сиёҳ дошт?
4. Баъди пирузии неҳзати Абӯмуслим кадом хонадон ба сарвари хилофат омад?

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.
4. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд:Ношир, 2008.

Мавзӯи 20. Наҳзатҳои озодихоҳӣ бар зидди хилофати араб дар Эрон, Хуросон ва Мовароуннаҳр (1 соат).

А.Маишулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Бадтар гардидани зиндагии мардум дар замони хилофати Аббосиён ва муборизаи мардуми Мовароуннаҳр барои истиқлолият. Шӯриши Сунбоди Муғ (755) – аз пайравони Абӯмуслими Хуросонӣ. Шиори шӯришиён: барои хуни Абӯмуслим

бояд қасос гирем. Ҳамроҳ шудани зардуштиён ва хуррамиҳо (Хуррама зани Маздак буд, ки ҳангоми қатли оми маздақиҳо зинда монда буд) ба шӯриши Сумбоди Муғ. Шикасти шӯриш ва дар Рай ба қатл расидани пешвои он. Исёни Муқаннаъ (776-780). Чонибдорӣ ёфтани даъватҳои Муқаннаъ дар Мовароуннаҳр ба сабаби таблиғоти онҳо барои баргараф намудани нобаробарии молӣ ва мулкӣ. Ба нури бузурги муқовимати зидди хилофати араб тадил ёфтани нахзати Муқаннаъ. Омадани нуруҳои низомии иловагӣ аз ҷониби халифа Маҳдӣ барои паҳш кардани нахзати Муқаннаъ ба Мовароуннаҳр. Хиёнати баъзе гурӯҳи ашрофи Суғд ва ба тарафи хилофат гузаштани онҳо. Шикасти шӯриши Муқаннаъ. Идома ёфтани муборизаи чонибдорони Муқаннаъ бар зидди хилофати араб бо номи “сафедҷомагон”. Исёнҳои мардумии соли 806 дар Фарғона, Чоч, Хучанд, Бухоро, Хоразм, Устурушан, Чағониён ва Хатлон. Ба кумаки шӯришиён омадани туркони бодиянишин. Шӯриши сипаҳсолори исёнгари араб Рафеъ ибни Лайс дар Самарқанд бар зидди халифаи Аббосӣ Ҳорунуррашид (809). Кушта шудани волии халифа дар Самарқанд ва ба муддати кӯтоҳ ба дасти шӯришчиён гузаштани ҳокимият. Лашкаркашии халифа Ҳорунуррашид ба ҷониби Самарқанд барои фуру нишонидани исён ва дар Тус вафот ёфтани ӯ (809). Дар ҳолати ниҳоят ҳассос ба шӯришчиён хиёнат кардани Рофеъ ибни Лайс. Паҳш шудани шӯриш аз ҷониби халифа ал-Маъмун (810). Ширкати Тоҳир-асосгузори давлати Тоҳириён ва фарзандони Асади Сомонхудо (Нух, Аҳмад, Яҳё ва Илёс) дар ором кардани авзои Мовароуннаҳр. Заиф гардидани ҳукумати Аббосиён дар қаламрави хилофат, аз ҷумла дар Хуросону Мовароуннаҳр.

Адабиёт:

1. Айни С. Қаҳрамони халқи тоҷик – Темурмалик. Исёни Муқаннаъ. Душанбе, 1978.
2. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
3. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Душанбе, 2002.
4. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.
5. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён:

Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби Садриддин Айни «Исёни Муқаннаъ. Очеркҳои таърихӣ-таҳлилӣ».

Адабиёт:

1. Садриддин Айни «Исёни Муқаннаъ. Очеркҳои таърихӣ-таҳлилий». Душанбе, 1978.

Мавзӯи 21. Давлати Тоҳириён (821-873) (1соат).

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Неруманд шудани ашрофи маҳаллии тоҷик. Барои бақои ҳокимияти хеш аз шумори ашрофи маҳаллӣ таъйин кардани ҳокимони вилоятҳои Мовароуннаҳр аз тарафи халифаҳои Аббосӣ. Нуфуз пайдо кардани Тоҳир ибни Хусайн дар дарбори халифа Маъмун. Ҳокими Хуросону Мовароуннаҳр таъйин гардидани Тоҳир ибни Хусайн. Нишопур – пойтахти Тоҳириён. Қаламрави давлати Тоҳириён. Муносибати Тоҳир ибни Хусайн бо писарони Асади Сомонхудот. Аз хутба хориҷ кардани номи халифа аз тарафи Тоҳир ибни Хусайн. Марги нобахангоми Тоҳир ибни Хусайн. Ба сари ҳокимият омадани писари Тоҳир – Талҳа (822-828). Муборизаи Талҳа бо Ҳамза ибни Атраки Хориҷӣ дар Систон. Ба қаламрави Тоҳириён шомил шудани Систон. Ҳукумати кӯтоҳмуддати писари Талҳа – Алӣ (828) дар Нишопур. Бо фармони халифа Маъмун ба тахти Нишопур нишастани Абдуллоҳ ибни Хусайн (828-844). Сарқуб кардани хориҷиён дар Систон аз тарафи Абдуллоҳ. Мутобеати Мовароуннаҳр тавассути Сомониён ба Тоҳириён. Ба дасти Нух ибни Асади Сомонӣ асир шудани афшини Истаравшан, ки дар сар орзуи ҳукумати Мовароуннаҳрро дошт ва ба Нишопур фиристодани он. Сохтани деворҳо ва работҳо дар сарҳад барои ҳифозати қаламрави давлат аз ҳучумҳои оғузҳо-туркҳо. Муносибати халифа ал-Муътасим бо Абдуллоҳ ибни Тоҳир. Истиқлолияти нисбии давлати Тоҳириён. Ба тахти Нишопур нишастани Тоҳир ибни Абдуллоҳ (845-862). Сарлашқари Бағдод таъйин шудани бародари Тоҳир ибни Абдуллоҳ – Муҳаммад. Муҳаммад ибни Абдуллоҳ охири намояндаи хонадони Тоҳириён (862-873). Таназзули давлати Тоҳириён.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Давлатдорӣ тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Амиршоҳӣ Н. Душанбе, 1999.
3. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. – Душанбе, 2002.
4. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
5. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд:Ношир, 2008.

В. Кори мустақилонаи допишчӯён:

Навиштани эссе дар мавзӯи «Хуросон - ҳудуди таърихӣ-ҷуғрофӣ»

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Давлатдории тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Амиршоҳӣ Н. Душанбе, 1999.
3. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомониён. – Душанбе, 2002.
4. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
5. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд:Ношир, 2008.

Мавзӯи 22. Давлати Саффорӣён (858 — 908-909) (1 соат)

А.Маишгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Ҳокими Систон интиҳоб шудани Яъқуб ибни Лайс (858). Муборизаи Яъқуб бо хориҷиёни Систон ва иттиҳод қардани онҳо. Ба доираи ҳукумати Яъқуб шомил шудани Буст (864). Фатҳи Ғушанҷу Ҳирот (867) ва Балху Қобул (870-71) ба дасти Яъқуб. Аз тарафи халифа Муътаmid ҳокими Балх ва Тахористон таъйин шудани Яъқуб ибни Лайс. Пойтахти Тоҳириён-Нишопурро ба даст овардани Яъқуб ибни Лайс ва аз байн рафтани ҳокимияти Тоҳириён (873). Ба расмият шинохта шудани ҳудуди тасарруфнамудаи Саффорӣён тавассути халифаи Аббосӣ ва додани маншури давлатдорӣ (873). Шомил шудани сарзаминҳои Хуросон, Табаристон, Ҷурҷон ва Рай ба зери ҳокимияти Яъқуб ибни Лайс. Нерӯманд шудани давлати Саффорӣён. Омадани Яъқуб ба Гунди Шопур ва қабули сафирон аз Туркистони Шарқӣ, Чин, Ҳинд, Рум, Сурия ва Яман. Пазироии сафирон боиси бадбин шудани халифаи Аббосӣ Муътаmid аз Яъқуб. Номаи бародари халифа Муътаmid-Муваффақ ба Яъқуб. Лашкаркашии Яъқуби Лайс ба пойтахти хилофат – Бағдод (876). Шикасти Яъқуби Лайс. Беморӣ ва марги Яъқуби Лайс (879). Барқарории муносиботи дӯстӣ бо хилофати Аббосӣ аз тарафи Амру ибни Лайс. Аз тарафи халифа фиристодани маншури давлатдорӣ дар Порс, Қирмон, Исфохон, Қӯҳистон, Гургон, Табаристон, Ғур, Балх, Қобул, Систон, Синд ва Мовароуннаҳр ба исми Амру ибни Лайс. Додани хирочи 20 милён дирам ба хазинаи Бағдод. Саркашии баъзе аз волиёни давлати Амру ибни Лайси Саффорӣ, ки ҷонибдорӣ аз сиёсати Яъқуб мекарданд, аз пардохтани хироч. Падидаи омадани душманӣ миёни

Амру ибни Лайс ва хилофати Бағдод. Барафкандани номи Амру аз нишони давлатдорӣ аз тарафи халифа. Дар хутба зикр накардани номи халифа дар қаламрави давлати Саффорӣён. Дар набард миёни лашкари халифаи Аббосӣ ва лашкари Саффорӣён пирӯз шудани Амру ибни Лайс. Дубора ба расмият шинохтани давлати Саффорӣён аз ҷониби халифаи Аббосӣ. Дархости Амру ибни Лайс аз халифа Мовароуннаҳрро. Падидаи омадани хусумат миёни Саффорӣён ва Сомонӣён тавассути халифаи Аббосӣ. Дар набарди зидди Исмоили Сомонӣ дар наздикии Бухоро шикаст хӯрдан ва асир афтодани Амру ибни Лайс (900). Ба Бағдод интиқол ёфтани Амру ибни Лайс ва дар зиндони халифа вафот ёфтани ӯ. Ба қаламрави Сомонӣён шомил шудани сарзаминҳои давлати Саффорӣён. Заволи давлати Саффорӣён.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
2. Давлатдорӣ тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Амиршоҳӣ Н. Душанбе, 1999.
3. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомонӣён. Китоби 1. Аз Ориён то Сомонӣён. – Душанбе, 2002.
4. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
5. Нёзматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хуҷанд:Ношир, 2008.

Мавзӯи 23.Хонадони Сомонӣ ва болоравии нуфӯзи сиёсии он (1 соат).

А.Маишгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Насаби Сомонӣён. Қаробат пайдо кардани Сомонхудоҷо бо волии араби Хуросон Асад ибни Абдуллоҳ. Пазируфтани дини ислом аз тарафи Сомонхудоҷо. Ҳокими Балх таъйин шудани Сомонхудоҷо. Ба поси дӯстӣ бо Асад ибни Абдуллоҳ гузоштани номи Асад писари худро аз тарафи Сомонхудоҷо. Ширкати Асади Сомонхудоҷо дар муборизаи халифаҳои Аббосӣ Хорунуррашид ва Маъмун бар зидди шӯришиён бо сарвари Рофеъ ибни Лайс дар Мовароуннаҳр. Ба вилоятҳои Мовароуннаҳр ва Хуросон ҳоким таъйин шудани писарони Асад: Нух (дар Самарқанд), Аҳмад (дар Фарғона), Яҳё (Чочу Устурушан) ва Илос (Ҳирот). Ҳокимияти Нух дар Самарқанд. Ба номи Нух задани сикка, дар вилоятҳои, ки бародаронаш ҳоким буданд. Сарсилсилаи Сомонӣён интиҳоб шудани Аҳмад ибни Асад. Дар замони зиндагиаш ба нафъи писараш Наср ибни Асад аз ҳукумати Самарқанд даст кашидани Аҳмад. Сарсилсилаи Сомонӣён интиҳоб шудани Наср ибни Аҳмад

(864). Эътирофи халифаи Аббосӣ Наср ибни Асадро чун сарсилсилаи дудмони Сомонӣ ва ба исмаш додани маншури давлатдорӣ. Сомониён дар замони ҳукумати Наср ибни Асад. Исёни мардуми Бухоро алайҳи ҳокимони хеш ва дархости кумак аз Наср ибни Асад. Фиристодани Наср бародараш Исмоилро ба кумаки мардуми Бухоро. Ба қаламрави Сомониён шомил шудани Бухоро (874). Ҳокими Бухоро таъйин шудани Исмоил.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Чаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.
5. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.

Мавзӯи 24. Таъсиси давлати Сомониён. Исмоили Сомонӣ-поягузори давлати Сомониён (1соат).

А.Машигулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Муносибати Исмоили Сомонӣ бо бародараш Насри Сомонӣ. Саркашӣ кардани Исмоили Сомонӣ аз пардохти пураи андоз ба хазинаи Самарқанд. Набардҳо (соли 886 ва 888) миёни Исмоили Сомонӣ ва ҳокими Самарқанд Насри Сомонӣ. Пирӯзии Исмоили Сомонӣ. Ба истиқлолияти иқтисодӣ расидани Бухоро. Вафоти Насри Сомонӣ дар соли 892. Ба тахт нишастани Исмоили Сомонӣ. Ба шаҳри Бухоро интиқол ёфтани пойтахти Сомониён. Фуру нишонидани низоъҳои дохилӣ аз тарафи Исмоили Сомонӣ. Лашкаркашиҳои Исмоили Сомонӣ бар зидди бодиянишинон барои беҳатар сохтани сарҳади давлат ва пойтахти худ. Исмоили Сомонӣ: “Манам бораи Бухоро”. Ба истиқлолияти комил расидани давлати Сомониён. Шомил шудани Хуросон ба давлати Сомониён. Худуди давлати Сомониён.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Чаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.

4. Раҳмонов Э. Ш. Давлатдории тоҷикон: аз Сомониён то оғози асри XXI. (Суханронӣ бахшида ба иди Истиқлол ва 1100-солагии Давлати Сомониён, 8 сентябри соли 1999). Душанбе, 1999.
5. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.
6. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён:

Пур кардани харитаи контурии «Давлати Сомониён»

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯаи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Чаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
5. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.
6. Абдуллоев С. Ҷуғрофиёи таърихии давлати Сомониён. Хучанд, 2000.
7. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.

Мавзӯи 25. Давлати Сомониён дар замони ҳукумати Насри II (1соат).

А. Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Давлати Сомониён дар аҳди Аҳмад ибни Исмоил (907-914). Сарпечӣ кардани ҳокимони Самарқанд, Рай ва Систон аз итоат ба ҳокимияти марказӣ ва сар задани исёнҳо. Пахш кардани шӯриши мардум дар Систон. Ба вучуд омадани муносибати душманона миёни Аҳмад ибни Исмоил ва гвардияи туркии Сомониён. Қатли Аҳмад ибни Исмоил аз тарафи ғуломони туркиаш дар шикоргоҳ (914). Ба тахти Сомониён нишастани Насри II ибни Аҳмад (914-943). Ба сабаби хурдсол будани Наср идораи давлатро ба дӯш гирифтани Абӯабдуллоҳ Муҳаммад ибни Аҳмади Ҷайхонӣ. Рушд ва шуқуфои давлати Сомониён дар замони ҳукумати Насри II. Суиқасди рӯхониён ва намояндагони гвардияи туркии Сомониён бар зидди Насри II. Фош шудани суиқасд ва аз тахт ба манфиати писараш Нух ибни Насри II даст кашидани Насри II.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯаи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Ҷаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
5. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.
6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён:

Мутолиа ва консепти китоби А. Мухторов. «Амирон ва вазирони Сомонӣ». Душанбе, 1998.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.

Мавзӯи 26. Сохтор ва идоракунии давлати Сомониён (1 соат)

А.Маишгулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Пайдо шудани ҳукумати марказӣ дар давлати Сомониён. Тақсим шудани дастгоҳи давлатӣ ба даргоҳ (дарбори подшоҳ) ва девонҳо (идораҳои марказии ҳарбӣ ва мулкӣ). Амир- сарвари тамоми девонҳо. Дар замони Насри II Сомонӣ дар атрофи Регистони Бухоро сохтани даҳ бино барои девонҳо. Девони вазир, девони муставфӣ, девони амиду-л-мулк, девони соҳибу-ш-шурот, девони соҳибу-л-барид, девони муҳтасиб, девони мушриф, девони вақф ва ғайра. Лашкар ва нақши он. Мақоми Ҳочиби бузург дар давлати Сомониён. Вазирони маъруфи Сомониён: хонадони Балъамиён, Ҷайхонӣ ва Утбӣ.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯаи мақолаҳо. –Душанбе, 1998.
3. Ҷаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
5. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.

6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён:

Навиштани эссе дар мавзӯи «Мовароуннаҳр ва ҳудуди он»

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Чаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.
5. Абдуллоев С. Ҷуғрофиёи таърихии давлати Сомониён. Хучанд, 2000
6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Мавзӯи 27. Рушди кишоварзӣ, касибӣ ва тичорат дар давран Сомониён (1 соат).

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Навҳҳои заминдорӣ. Милки султонӣ, милкӣ, вақф. Обёрӣ. Зироат. Боғдорӣ. Ҳунармандӣ, касибӣ ва рушди он дар шаҳрҳо ва деҳот. Истеҳсоли маъдан ва кӯҳкорӣ, филизот, шиша, сафол, матоъ ва чарм. Тичорат. Рушд ёфтани тичорат миёни шаҳрҳо ва деҳот. Тичорат байни кишоварзон ва касибони шаҳр бо саҳронишинон. Мусоидати роҳҳои тичоратии корвонгузар дар рушди кишоварзӣ ва касибӣ. Бозорҳо ва корвонсаройҳо. Пешрафт ва тараққиӣ шаҳрҳои Бухоро, Самарқанд, Марв, Балх, Ҷирот, Нишопур. Андозҳо. Сикка задан ва муомилоти пулӣ.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Чаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
5. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.

6. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Мавзӯи 28. Фарҳанги модӣ ва маънавӣ дар аҳди Сомониён (1 соат)

А.Маишулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Шаҳрсозӣ ва меъморӣ. Сохтани кӯшку қасрҳо, сарою дуконҳо, масҷидҳо, мадрасаҳо ва мақбараҳо. Иншоотҳои мудофиавӣ ва обёрӣ. Истифодаи масолеҳи бинокорӣ чун гил, поҳса, хишти хом ва хишти пухта дар сохтмонҳо. Мақбараи Сомониён дар Бухоро, мақбараи Арабато дар Тим, мақбараи Мирсаидиброҳим дар Кармина ва Оқостонабобо дар наздикии Узун ёдгории меъморӣ аҳди Сомонӣ. Рушди қандакорӣ болои ҷӯб, заргарӣ, шишасозӣ, кулолгарӣ, бофандагӣ, оҳангарӣ, қоғазсозӣ. Меҳробӣ масҷиди Искодар, сарсутунҳои Сангистон, масҷиди Фатмев ва сутунҳои масҷиди Обурдон намунаҳои бемисли қандакорӣ болои ҷӯби аҳди Сомониён.

Нақши Сомониён дар анҷоми ташаккули халқи тоҷик. Аз байн рафтани забонҳои суғдӣ, хоразмӣ, бохтарӣ ва ба вучуд омадани забони муштараки тоҷикии форсӣ. Нақши хати арабиасос дар густириши забони тоҷикии форсӣ. Ташаккули фарҳанги ягона дар аҳди Сомониён. Ташкили ҳудуди воҳид омили муҳимме дар ташаккулёбии халқи тоҷик.

Ба вучуд омадани адабиёти оламшумул. Рушди илми риёзиёт, кимиё, нучум, тиб. Таърихнигорӣ. Китоб ва китобдорӣ. Китобхонаи “Савону-л-ҳикмат”-и Бухоро. Амрони Сомонӣ ва рушди илму адаб. Намояндагони маъруфи шеър ва илму адаби аҳди Сомониён: Рӯдакӣ, Фирдавсӣ, Ибни Сино, Хоразмӣ, Абӯнасири Форобӣ, Абӯрайҳони Берунӣ, Абӯбақри Наршаҳӣ, Абӯҷаъфари Табарӣ, Балъамӣ ва дигарон. Ҳунар. Ҳунари тасвирӣ. Ҳунари мусиқӣ. Наққошӣ ва қандакорӣ.

Адабиёт:

1. Мирзоев А. Абӯабдулло Рӯдакӣ. Сталинобод, 1958.
2. Мирзоев А. Ашъори ҳамасрони Рӯдакӣ. Сталинобод. 1958.
3. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
4. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
5. Ҷаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
6. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
7. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.

8. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.

Мавзӯи 29. Анҷоми раванди ташаккулёбии халқи тоҷик (1 соат)

А.Машигулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Анҷоми раванди этникии халқҳои эронитабори Варорӯд чун сугдиён, хоразмиён, фарғониён ва тахориён ба як халқияти воҳид дар аҳди Сомониён. Ба поён расидани раванди ба забони ягонаи тоҷикии форсӣ табдил ёфтани забонҳои сугдӣ, фарғонӣ, хоразмӣ ва тахорӣ. Ташаккули забони тоҷикӣ-форсӣ ё тоҷикии дарӣ ва ба забони муоширати аҳолии қаламрави Сомониён табдил ёфтани он. Рушди адабиёт сабаби ташаккул ва тақомули забони тоҷикӣ-форсӣ. Ба вучуд омадани дигаргуниҳои бунёдӣ дар фарҳанги моддӣ ва маънавии Мовароуннахр. Ба вучуд омадани маданияти воҳид, ки дар раванди иттиҳоди халқҳои эронитабори қаламрави давлати Сомониён нақши муҳим бозид. Дар охири аҳди Сомониён соҳиби номи ягонаи тоҷик гардидани ин умумияти этномаданӣ.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамадуни форсии тоҷикӣ. Мачмӯи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Ҷаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
5. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.
6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён:

Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари зерфасли «Анҷоми ташаккулёбии халқи тоҷик» аз китоби Б.Ғафуров «Тоҷикон: таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав». Душанбе: Дониш, 2008. -саҳ. 359-371.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. История таджикского народа. Т.2. Душанбе, 1999.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.

Мавзӯи 30. Давлати Сомониён дар нимаи дуюми асри X ва сабабҳои заволи он (1 соат)

А.Маишгулиятҳои аудитории лексионӣ – назариявӣ:

Падидаи омадани нишонаҳои таназзули давлат дар давраи ҳукмронии Нух ибни Насри II (943-954). Оғози ихтилофҳо барои қудрат дар давлати Сомониён. Ба сари ҳокимият омадани Абдумалики I ибни Нух (954-961). Нерӯманд шудани нуфузи сиёсии сардорони ҳарбии гвардияи турк. Ҳочиби бузург таъйин шудани Алп-тегин ва аз ҳад беш зиёд шудани таъсири он ба қорҳои давлатӣ. Ба маснади Сомониён нишастани Мансур I ибни Нух (961-976). Ихтилофҳо бо Алп-тегин ва ба Ғазнин омадани ӯ. Шиддат ёфтани зиддиятҳои дарборӣ дар замони ҳукумати Нухи II ибни Мансури Сомонӣ (976-997). Аз дасти Сомониён берун рафтани бисёре аз вилоятҳои Хуросон. Вафоти Нухи II ибни Мансури Сомонӣ ва ба қудрат расидани писараш - Мансур II ибни Нух. Зери таъсири Маҳмуди Ғазнавӣ қарор гирифтани Мансур II ибни Нух. Вафоти Мансур II ибни Нух дар соли 999 ва ба тахти ҳокимияти парокандаи Сомониён нишастани Абдулмалик II ибни Нух. Аз дасти Сомониён рафтани ҳокимияти Хуросон. Ҳучуми қарахониён ва заволи давлати Сомониён.

Муборизаи Абӯиброҳими Мунтасир барои барқарорӣи давлати Сомониён. Фирори Абӯиброҳим Исмоил маъруф ба Мунтасир - охири намоёндаи сулолаи Сомониён аз зиндон ва омаданаш ба Хоразм. Оғози муқовимати Мунтасир бар зидди Қарахониён. Берун қардани туркони қарахонӣ аз Бухоро ва Самарқанд. Ба тахти аҷдодӣ нишастани ва сикка ба номи худ задани Мунтасир (1001). Ҳучуми дубораи Арслон Элоки Насри Қарахонӣ ба Бухоро ва ба Нишопур ақибнишинӣ қардани Мунтасир (1001). Нишопурро гирифтани Мунтасир. Иттиҳоди Маҳмуди Ғазнавӣ бо Арслон Элоки Насри Қарахонӣ бар зидди Мунтасир. Баргаштани Мунтасир аз Сарахс ба Мовароуннаҳр. Аз туркони гуз лашқари муздуре гирди ҳам овардани Мунтасир ва шикаст додани Арслон Элоки Насри Қарахонӣ (1004). Мунтасирро тарқ қардани сарлашқарони гуз. Ба Хуросон азми баргашт намудани Мунтасир. Қушта шудани Мунтасир дар биёбонҳои Марв (1005).

Вазъияти динӣ дар аҳди Сомониён. Низоъҳои дохилӣ. Наҳзатҳои иҷтимоӣ. Ҳусайн ибни Алии Марвазӣ ва наҳзати қарматиён (исмоилиён). Муҳаммад ибни Аҳмади Нахшабӣ ва густариши афкори қарматия ва пазируфтани он аз тарафи баъзе ҳокимони Сомонӣ. Таъқиб ва қатли қарматиён дар замони ҳукумати Нух ибни Насри II. Дар замони амири Сомонӣ Абдумалики I ибни Нух зиёд шудани нуфузи низомӣ ва

сарлашкарони турк дар дарбор. Аз ёрӣ ва дастгирии мардум ба сабаби зулму ба халқ раво дидан маҳрум гардидани амирони охиринаи Сомониён. Кишварро ба ғорат ва харобӣ овардани ҷангҳои дохилӣ. Ситонидани андозҳо ва хирочҳои ниҳоят вазнин, ки бухрони сиёсиро дар давлати Сомониён шиддат мебахшид.

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Ҷаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.
5. Ҳақназар Назаров. Авомили сууд ва сукути давлати Сомониён. Душанбе, 1999.
6. Ғафуров Б. Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.

Б. Машигулиятҳои аудитори амалӣ:

Дарс – суҳбат «Нақши Сомониён дар таърихи давлатдории халқи тоҷик»

Саволҳо:

1. Ҷаро аҳди Сомониёнро давраи тиллоии давлатдории тоҷикон меноманд?
2. Сомониён дар ташкили сохтори давлати худ ба услуби давлатдории кӣ таъра карданд?
3. Омилҳои рушди забон ва фарҳанг дар аҳди Сомониён аз ҷӣ иборат аст?
4. Оё бо сукути давлати Сомониён усули давлатдории тоҷикон аз байн рафт?

Адабиёт:

1. Неъматов Н.Н. Давлати Сомониён. Душанбе, 1989.
2. Сомониён ва эҳёи тамаддуни форсии тоҷикӣ. Маҷмӯи мақолаҳо. Душанбе, 1998.
3. Ҷаводи Ҳиравӣ. Эрон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
4. Мухторов А. М. Сомониён: Замон ва макон. Душанбе, 1999.
5. Ҳақназар Назаров. Авомили сууд ва сукути давлати Сомониён. Душанбе, 1999.

6. Гафуров Б. Ф. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна. Душанбе, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён:

Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари мақолаи Садриддин Айнӣ «Маънои калимаи «тоҷик».

Адабиёт:

1. Тоҷик, тоҷдор, тоҷвар. Душанбе, 1990.
2. Давлатдорӣ тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Амиршоҳӣ Н. Душанбе, 1999.

Мавзӯи 31. Вазъи сиёсии Мовароуннаҳру Хуросон дар асрҳои XI – XII. (1 соат)

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Таъсиси давлати Қарахониён дар Ҳафтрӯд ва Кошғар. Аввалин ҳуҷуми ғоратгаронаи Қарахониён ба Мовароуннаҳр дар соли 992. Ҳуҷуми Бугроҳони Қарахонӣ ба Бухоро ва хиёнати лашкаркаши Сомониён Фоик. Ишғоли Бухоро аз тарафи Бугроҳон. Ба сабаби бемории Бугроҳон тарк кардани қарахониён Бухороро. Бо истифода аз низоъҳои дохилӣ дар солҳои 995-996 бори дуюм ба қаламрави Сомониён ҳуҷумҳои ғоратгарона анҷом додани қарахониён. Истилои Мовароуннаҳр аз тарафи Арслон Илок Насри Қарахонӣ дар соли 999. Ворид шудани қабिलाҳои сершумори турк ва муғул бо ҳамроҳии Қарахониён ба Мовароуннаҳр. Таъсиси давлати Қарахониён дар Мовароуннаҳр. Ҳуҷуми қарахониён ба Хуросон ва шикасти онҳо тавассути Маҳмуди Ғазнавӣ.

Ишғоли Ҳафтрӯд ва Туркистони Шарқӣ аз тарафи Қарахитоиён ва таъсиси давлати буддой бо марказии Баласоғун. Ҳуҷумҳои ғоратгаронаи Қарахитоиён ба Чоч, Фарғона, водии Зарафшон ва Қашқадарё. Шикасти Маҳмуд ибни Муҳаммади Қарахонӣ аз Қарахитоиён дар ҷанги соли 1137 дар наздикии Хучанд. Ғорати сарзамини Мовароуннаҳр аз тарафи Қарахитоиён. Пирӯз шудани Қарахитоиён дар набарди Катвони наздики Самарқанд дар соли 1141 бар иттиҳоди лашкари Маҳмуди Қарахонӣ ва Санҷари Салҷуқӣ. Ҳукумати Қарахитоиён дар Мовароуннаҳр. Садрҳои Бухоро ва нуфузи онҳо дар идораи давлат. Шӯриши Малик Санҷар. Заволи давлати Қарахитоиён ва Қарахониён дар Мовароуннаҳр.

Муборизаи Алптегин ва Сабуктегин бар зидди Сомониён барои ба даст овардани ҳокимият дар Хуросон. Ба даст овардани Бомӣён, Кобул ва Ғазна дар соли 963 аз тарафи Алптегин. Таъсиси

давлати Ғазнавиён дар Хуросон. Давлати Ғазнавиён дар замони ҳукумати Маҳмуд, Масъуд Ғазнавӣ, Мавдуд Ғазнавӣ, Масъуди II Ғазнавӣ ва дигар султонҳои Ғазнавӣ. Сохтори идории давлати Ғазнавиён.

Муносибатҳои Ғазнавиён бо Салҷуқиён. Ҷангҳои байни Ғазнавиён ва Салҷуқиён. Пирӯзӣ дар ҷанги Дандонакан (1040) ва бонуфуз гардидани Салҷуқиён дар Хуросон. Заволи давлати Ғазнавиён.

Густариши ҳудуди давлати Салҷуқиён. Ба Бағдод лашкар кашидани Туғрул (1055) ва шикасти халифа ал-Қоим. Давлати Салҷуқиён дар аҳди Алпарслон, Маликшоҳ ва Санҷар. Хоразм ва давлати Салҷуқиён. Сохтори идории давлати Салҷуқиён. Ба ду қисм ҷудо шудани давлати Салҷуқиён.

Адабиёт:

1. Бартольд В.В. Средняя Азия до XII в. /Сочинения. Т.1. Москва, 1963.
2. Агаджанов С.Г. Государство Сельджукидов в Средней Азии в XI-XII вв. Ашхабад, 1973.
3. Караев О. История Караханидского каганата. Фрунзе, 1986.
4. Гафуров Б.Ф. Точикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
5. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.

Мавзӯи 32. Давлати Ғуриён ва Хоразмшӯҳиён. (1 соат)

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Давлати Ғуриён. Шинасб ибни Хурнак асосгузори хонадони Шинасбиён. Сулолаи Шинасбиён – ҳокими давлати Ғуриён. Фӯлоди Ғурӣ - аввалин амири Ғуриён. Таъсис ёфтани давлати Ғуриён дар маркази Хуросон. Фирӯзқӯҳ – пойтахти давлати Ғуриён. Ҳудуди давлати Ғуриён. Ғуриён ва сулолаҳои ҳукуматгари тоҷикии Мовароуннаҳр Хуросон: Тохириён, Саффориён, Сомониён.

Ишғоли қалъаи Оҳангарон - маркази Ғуриён аз тарафи Маҳмуди Ғазнавӣ (1009). Ба асорат афтодани амири Ғур - Муҳаммад Сурӣ ва писараш Ҳасан. Лашкаркашии Масъуди Ғазнавӣ ба Ғур (1020), тобеъ шудани Ғуриён ба Ғазнавиён ва пазируфтани ислом. Муборизаи Малик Аббоси Ғурӣ барои баромадан аз тобеияти Ғазнавиён. Аҳд бастанӣ Баҳромшӯҳи Ғазнавӣ бо Ғуриён алайҳи султон Санҷари Салҷуқӣ. Амири Ғур Иззуддин Ҳусайн ва писарони ӯ. Сайфуддини Сурӣ - аввалин султони Ғуриён. Ба дарбори Ғазнавиён рафтани Қутбуддин –

бародари Сайфуддини Сури ва кушта шудани ӯ (1147). Лашкаркашии Сайфуддини Сури ба чониби Баҳромшоҳи Ғазнавӣ. Ба Ҳиндустон паноҳ бурдани Ғазнавиён. Ба ҳайати давлати Ғуриён ҳамроҳ шудани қаламрави давлати Ғазнавиён. Густариши сарзамини Ғуриён дар аҳди Алоуддини ибни Иззудин Хусайни Ғури (1151-1163) ва ба қаламрави онҳо шомил шудани Бомӣён, Тахористон, Ғарҷистон, Буст, Тулаку Ҳирот.

Озод кардани Ғазна аз оғузҳо ба дасти Ғиёсуддини Ғури (1173). Фатҳи Ҳирот, Фӯшанҷ, Толиқон, Андхӯд, Маймана, Форёб, Марврӯд ва Балх бо сарвари Ғиёсуддини Ғури. Лашкаркашии Шихобуддини Ғури ба шимоли Ҳинд ва шикасти ҳокими Ғазнавии Пишовар (1179). Ишғоли Лоҳур ва саргагун шудани охири ҳокими Ғазнавиён - Хусрав малик (1181). Пойтахти зимистонаи Ғуриён қарор гирифтани Лоҳур. Ишғоли Дехлӣ (1192), Бихор (1194), Банорас (1196) ва дигар манотиқи Ҳиндустон аз тарафи Шихобуддини Ғури. Пайваст шудани ноҳияҳои шарқию ҷанубии Мовароуннаҳр ба давлати Ғуриён. Густариш ёфтани ҳудуди давлати Ғуриён.

Давлати Ҳоразмшоҳиён. Муборизаи Текеш барои ҳифзи истиқлолияти Ҳоразм (1172-1200). Робитаи Текеш бо халифаи Аббосӣ ан-Носир (1180-1225). Муборизаи Текеш бо Туғрули III барои сарзаминҳои ғарби Эрон. Набардаи Текеш бо исмоилиён дар Мозандарон. Давлати Ҳоразмшоҳиён дар аҳди Алоуддин Муҳаммади Ҳоразмшоҳ (1200-1220). Лашкаркашиҳои Алоуддин Муҳаммади Ҳоразмшоҳ ба ғарби Хуросон ва Ироқи Аҷам. Ба давлати Ҳоразмшоҳиён ҳамроҳ шудани Мовароуннаҳр, Ҳафтрӯд, Хуросон ва Эрон. Нақши Турконхотун (модари Алоуддини Муҳаммад) дар идораи давлати Ҳоразмшоҳиён.

Лашкаркашии Муҳаммади Ҳоразмшоҳ ба вилоятҳои ғарби Эрон ба ҳадафи тасхири Бағдод ва аз хилофат дур кардани халифа ан-Носир. (1217-1218). Тақозои Муҳаммади Ҳоразмшоҳ аз халифа ан-Носир дар бораи зикри номаш дар хутба ва додани лақаби “султони султонҳо” ба ӯ. Бемуваффақият анҷомидани музокираҳо байни фиристодаи халифа ва Муҳаммади Ҳоразмшоҳ. Гунаҳкор кардани халифа барои таҳрики Ғуриён бар зидди Муҳаммади Ҳоразмшоҳ. Гирифтани Муҳаммади Ҳоразмшоҳ фатвои шайхон ва имомони Ҳоразм, Мовароуннаҳру Хуросон дар бораи зикр накардани номи халифа дар хутба ва ғоибан ӯро аз тахт дур кардан. Ёлон шудани халифаи мусулмонон сайид Алоалмулки Тирмизӣ аз тарафи Муҳаммади Ҳоразмшоҳ. Ҳодисаи Асадобод ва ба Ҳоразм баргаштани Муҳаммади Ҳоразмшоҳ. Робитаҳои тичоратии давлати Ҳоразмшоҳиён бо Чингизхон. Давлати Ҳоразмшоҳиён дар арафаи ҳучуми муғул. Заволи давлати Ҳоразмшоҳиён.

Адабиёт:

1. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия /Сочинения. Т.1. Москва, 1963.
2. Бунятов З.М. Государство Хорезмшахов-Ануштегинидов (1097-1231). Москва: Науков, 1986.
3. Амиршоҳӣ Н. Давлатдории тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Душанбе, 1999.
4. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
5. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.

Б. Маиғулиятҳои аудиторӣ амалӣ:

Семинар дар мавзӯи «Давлати Ғуриён»

Саволҳо:

1. Заминаҳои пайдоиши давлати Ғуриёнро баён кунед.
2. Асосгузори давлати Ғуриён кӣ буд?
3. Намояндагони маъруфи ҳукуматгари Ғуриёнро номбар кунед.
4. Қаламрави давлати Ғуриён кадом минтақахоро фаро мегирифт?
5. Омилҳои сукути давлати Ғуриён кадомҳоянд?

Адабиёт:

1. Давлатдории тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Амиршоҳӣ Н. Душанбе, 1999.
2. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.

Мавзӯи 33. Авзон иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннаҳру Хуросон дар асрҳои XI - XII (1 соат)

А). Маиғулиятҳои лексионӣ- назариявӣ:

Пас аз ишғоли Мовароуннаҳр напазируфтани Қарахониён сохтори сиёсӣ-маъмурии ин сарзаминро. Аз байн рафтани давлати мутамарказ ва ба вучуд омадани низоми идорӣ амлоқ дар Мовароуннаҳр. Таксим шудани сарзамини бузург аз Кошғар то соҳилҳои Амударё миёни намояндагони хонадони Қарахонӣ. Кошғар ва Баласоғун маркази хони бузурги Қарахониён-тамғачхон. Тегин ва илакхон-лақаби ҳокимони Мовароуннаҳр, ки дар тобеияти тамғачхон қарор доштанд. Ҳифз шудани баъзе аз вазифаҳои маъмурӣ дар Мовароуннаҳр, ки дар замони Сомониён мавҷуд буданд. Дар Хуросон ва Эрон бетағйир мондани сохтори сиёсӣ-маъмурии Сомониён дар давлати Ғазнавиён ва Салҷуқиён.

Кишоварзӣ. Обёрӣ. Сохтани дарғот ва обанборҳо. Кандани корезҳо ва роҳҳо. Навъҳои заминдорӣ. Иқтаъ ва заминдорӣ шартӣ. Замиҳои мулкӣ ва вақф. Боғдорӣ. Полизкорӣ. Истехсоли сарватҳои зеризаминӣ. Андоз ва хироч. Усулҳои ситонидани андоз ва хироч. Муносибатҳои пулӣ. Дар бозорҳои Мовароуннаҳр гардиш намудани сиккаҳои тиילו-динор, нукра-дирҳам ва мисфулус. Ба вучуд омадани бухрони сиккаи нукра. Тичорат.

Шаҳрҳо-маркази касбу ҳунар. Заргарӣ, кулолгарӣ, фулузкорӣ, бофандагӣ, шишагарӣ. Маснуоти кулолӣ ва шаклҳои қолаби гирифтани онҳо. Пешрафти ороиш дар зарфҳои кулолӣ. Маъмул шудани нақшҳои ҳандасӣ, наботӣ, катиба, тасвири ҳайвонот ва парандагон дар зарфҳо. Кошикорӣ шудани зарфҳои сафоли. Рушди шишагарӣ ва сохтани зарфҳои мухталиф аз шиша. Мавқеи намоён пайдо кардани маҳсулоти фулӯзӣ дар касбу ҳунар. Пешрафти заргарӣ ва бофандагӣ.

Адабиёт:

1. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия /Сочинения. Т.1. Москва, 1963.
2. Буниятов З.М. Государство Хорезмшахов-Ануштегинидов (1097-1231). Москва: Наука, 1986.
3. Давлатдорӣ тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Амиршохӣ Н. Душанбе, 1999.
4. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
5. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.

Мавзӯи 34. Фарҳанги моддӣ ва маънавӣ халқи тоҷик дар асрҳои XI - XII (1 соат)

А). Машигулиятҳои лексионӣ- назариявӣ:

Рушди бинокорӣ. Ба вучуд омадани осори мухташами меъморий: масҷидҳо, мадрасаҳо, ҳаммомҳо, қорвонсаройҳо, хонақоҳҳо. Истифодаи бештар аз хишти пухта дар бинокорӣ. Ба таври васеъ истифода намудани поҳса ва хишти хом дар сохтмони қалъаҳо, кӯшкҳо ва қасрҳо. Таҷрибаи якҷо истифода кардани хишти хом ва пухта дар сохтмонҳо. Масҷиди Мағоки Атторӣ ва Манораи Калон дар Бухоро, Манораи Масъуди сеюм дар Ғазна, Қасри Ҳулбук, Мақбараи Ҳоча Машҳад дар ноҳияи Шаҳритус, Ҳоча Нақшрон дар ноҳияи Турсунзода ва ғайра намунаи олии меъмории асрҳои XI- XII.

Таракқии қувваҳои истехсолкунанда боиси равнақи босуръати шаҳрҳо. Идома ёфтани сохтмони истехкомҳо дар шаҳрҳо. Шаҳрҳо

маркази тичорат ва косибӣ. Густариши масоҳати шаҳрҳо аз ҳисоби пайдо шудани маҳаллаҳои тичоратӣ-косибӣ. Табақаҳои иҷтимоӣ дар шаҳрҳо. Дар асари зулми заминдорон ба шаҳр рӯ овардани кишоварзон. Бухоро, Самарқанд, Марв, Балх, Нишопур, Ғазна, Хирот, Кобул, Урганҷ шаҳрҳои маъруфи ин давр.

Вазъи умумии фарҳанг. Забони тоҷикӣ ва мақоми он дар давлатҳои асри XI-XIV Мовароуннаҳру Хуросон. Илм ва адабиёт. Намоёндагони илму адаб. Хайём, Носири Хусрав, Санои Ғазнавӣ, Аттори Нишопурӣ, Амъақи Бухороӣ, Рашидии Самарқандӣ, Сӯзани Самарқандӣ, Унсурӣ, Фаррухӣ, Адиб Собирӣ Тирмизӣ, Анварӣ, Қатрони Табрзӣ, Хоконии Шервонӣ, Асадии Тусӣ, Низоми Ғанҷавӣ ва дигарон.

Идома ёфтани ҳунари наққошӣ. Истифодаи ҳунари наққошӣ дар гачкорӣ. Навпардозӣ дар ороиши ёдгориҳои меъморий. Кандакорӣ дар болои чӯб, устухон ва мрамор. Ҳунари мусиқӣ ва овозхонӣ. Ба вучуд омадани осори назариявии мусиқӣ. Шоирон-мусикинавозҳо, овозхонҳо ва мусаннифонӣ ин давр Абӯбакри Рубобӣ, Ситти Заррин, Муҳаммади Қаввол, Хушнуди Хонанда, Абдурахмони Хонанда, Муҳаммади Барбатӣ ва ғайра.

Адабиёт:

1. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
2. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён:

Навиштани маъруза дар мавзӯи «Низомулмулк-арбоби давлатӣ ва фарҳангии тоҷик»

Адабиёт:

1. Низомулмулк. Сиёсатнома. Душанбе, 1989.
2. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
3. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.

Мавзӯи 35. Авзои сиёсии Мовароуннаҳру Хуросон дар арафайн ҳуҷуми муғулҳо. Ишғоли Мовароуннаҳру Хуросон аз ҷониби муғулҳо (1 соат)

А). Машғулиятҳои лексионӣ- назариявӣ:

Ихтилофи Муҳаммади Хоразмшоҳ бо халифаи Аббосӣ. Пурзӯр шудани низои хонаводагӣ дар давлати Хоразмшоҳиён. Забткориҳои Чингизхон пеш аз огози ҳуҷумаш ба Мовароуннаҳр. Воқеаи Утрор

бахонае барои хучум ба Мовароуннахр. Кушта шудани тоҷирони Муғулистон ба чурми ҷосусони Чингизхон дар Утрор ва ғорати амволи онҳо аз тарафи ҳокими Хоразмшоҳ дар Утрор-Ғойирхони Инолҷук. Талаб кардани Чингизхон Ғойирхони Инолҷукро аз Муҳаммади Хоразмшоҳ. Рад шудани талаби Чингизхон. Хучуми муғулҳо ба Мовароуннахр. Муҳосираи Утрор. Муқовимати Ғойирхони Инолҷук то охири лаҳзаҳои зиндагӣ ба муғулҳо. Фатҳи Утрор аз тарафи муғулҳо.

Адабиёт:

1. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия /Сочинения. Т.1. Москва, 1963.
2. Буниятов З.М. Государство Хорезмшахов-Ануштегинидов (1097-1231). Москва: Наука, 1986.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
4. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.
5. Убайдуллоев Н.К., Сайнаков С.П. Муборизаи халқи тоҷик ба муқобили истилогарони муғул (Маводди таълимӣ). Душанбе, 2011.

Мавзӯи 36. Муборизаи мардуми тоҷик бар зидди муғулҳо (1 соат)

А). Машғулиятҳои лексионӣ- назариявӣ:

Ишғоли шаҳрҳои поёноби дарёи Сир аз тарафи Чингизхон. Хучум ба Бухоро (1220) ва муқобилияти шадиди муҳофизаткунандагони шаҳр. Фатҳи Бухоро ва вайронии шаҳр ва қатли мардум ба дасти муғул. Ба тарафи Самарқанд лашкар кашидани Чингиз. Аз нав сохтани истехкоми шаҳри Самарқанд ба дастури Муҳаммади Хоразмшоҳ. Муқобилияти бебарори дифоқкунандагони Самарқанд. Музокираи қозӣ ва шайхулисоми Самарқанд барои аз тариқи сулҳ таслим кардани бо Чингизхон. Ба Самарқанд ворид шудани муғулҳо ва ғорату қатли бешумор аз тарафи онҳо. Ишғоли шаҳрҳои шимолу ғарбии Мовароуннахр аз ҷониби муғулҳо.

Интиҳоби Темурмалик аз тарафи мардуми Хучанд чун роҳбари дифоқкунандагони шаҳр. Муҳосираи Хучанд ва ба ишғоли он муваффақ нашудани муғулҳо. Ба кумаки муғулҳо расидани сипоҳи муғулие, ки Бухоро ва Самарқандро забт карда буд. Ба ҷазирае дар Сирдарё, ки поёнтар аз шаҳр буд ақибнишинӣ кардани Темурмалик. Муқобилияти Темурмалик ба муғулҳо аз ин ҷазира. Ҷазираро ба сабаби ба охир расидани захираи хӯрокворӣ тарк кардани Темурмалик. Амалиёти ҳарбии дубораро барои аз муғулҳо

озод кардани Хучанд оғоз кардани Темурмалик. Ба ҷониби Хоразм баргаштани Темурмалик.

Ишғоли шаҳри Тирмиз ва ба харобазор табдил шудани он. Мухосираи пойтахти давлати Хоразмшоҳиён – Гурганҷ аз тарафи писарони Чингиз – Чағатой, Уқтой ва Ҷуҷӣ. Таслим шудани Хоразм. Қатли оми мардуми Хоразм. Ба Хуросон ҳучум овардани муғулҳо. Муқовимати Ҷалолуддини Манкбурнӣ бар зидди муғулҳо дар Хуросон. Ишғоли Балх, Марв, Нишопур, Хирот, Толуқон, Бомиён, Парвон, Ғазна аз тарафи муғулҳо. Муборизаи мардуми Хуросон бар зидди муғулҳо.

Омилҳои ба даст овардани пирӯзиҳои низомии лашкари муғул дар Мовароуннаҳру Хуросон: Ихтилоф байни Муҳаммади Хоразмшоҳ ва модараш Турконхотун дар идораи давлат; ғорати мардуми таҳҷой ва аз ҳисоби он бой гардидани қабилаи кенгли, ки асоси лашкари Хоразмшоҳиёнро ташкил меод, ки зери нуфузи Турконхотун буд; норизоӣ ва хиёнати қисме аз рӯҳониюн, ки сабаби он дар ихтилофи Муҳаммади Хоразмшоҳ ва халифаи Аббосӣ нуҳуфта буд; бераҳмӣ ва беҳурмати Муҳаммади Хоразмшоҳ нисбат ба ҳокимони сарзаминҳои фатҳшудааш; бадбинӣ ва душманӣ миёни сарлашқарон ва сипоҳиёни Муҳаммади Хоразмшоҳ; хиёнат ва ба тарафи муғулҳо гузаштани баъзе сарлашқарон ва ҳокимони Хоразмшоҳиён; дастгирӣ наёфтани Хоразмшоҳиён аз мардумони Мовароуннаҳру Хуросон, ки аз онҳо ҷабри беҳад зиёди ситонидани андоз ва дигар корҳои маҷбуриро мекашиданд; маълумот доштани Чингизхон аз ин мушкилотҳои давлати Хоразмшоҳ.

Адабиёт:

1. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия /Сочинения. Т.1. Москва, 1963.
2. Бартольд В.В. Сочинения. Т.V. Москва, 1963.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
4. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.
5. Убайдуллоев Н.К., Сайнаков С.П. Муборизаи халқи тоҷик ба муқобили истилогарони муғул (Маводди таълимӣ). Душанбе, 2011.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён:

Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби С.Айнӣ «Қаҳрамони халқи тоҷик Темурмалик. Очерки адабӣ-таърихӣ». Душанбе, 1978.

Адабиёт:

Мавзӯи 37. Оқибати фочиабори забткорихои муғул дар Мовароуннахру Хуросон (1 соат)

А). Машғулиятҳои лексионӣ- назариявӣ:

Қатли оми мардуми Мовароуннахру Хуросон аз тарафи муғулҳо ва кам шудани теъдоди мардумони маҳаллӣ. Бе сокин мондани аксари маҳаллоти мардумнишин. Ба манотиқи кӯхистон паноҳ бурдани зиндамондагон аз хучуми муғул. Аз зироат мондани заминҳои кишт. Хароб шудани низоми обёрӣ, корезҳо ва обанборҳо. Хушкидани боғҳо ва ба чарогоҳ табдил шудани заминҳои кишоварзӣ ва боғот. Ғорат ва ба харобӣ расидани шахрҳои Уттар, Бухоро, Хучанд, Тирмиз, Балх, Марв, Урганч, Нишопур, Хирот, Рай, Қазвин, Ҳамадон, Толукон, Бомиеън, Ғазнӣ, Кобул, Буст ва ғайра. Фаро расидани бухрони шадида иқтисодӣ. Ворид шудани теъдоди зиёда муғулҳо ва дигар қабоили турк ба Мовароуннахру Хуросон ва ғасби хона, дукон, заминҳо ва дигар дороиҳои мардумони маҳаллӣ.

Ба охир расидани хучуми фочиабори муғулҳо дар Мовароуннахру Хуросон. Баргашти Чингизхон ба Муғулистон ва вафот ёфтани ӯ. Ба тахти хони Муғулистон нишастани Уқтой. Табдил шудани Мовароуннахр ба улуси Чағатой. Идораи бевоситаи қорҳои давлатдорӣ дар Мовароуннахр аз чониби Уқтой. Тақияҳои муғулҳо дар Мовароуннахр гаштани рӯхониён, тоҷирон ва заминдорон. Набудани низоми муайяни андозситонӣ дар солҳои аввали ҳокимияти муғулҳо дар Мовароуннахр. Ба вучуд омадани низоми муайяни андоз аз чониби фақеҳон. Зиёд шудани андозҳо ва ба меҳнати маҷбури чалб қардани мардумон.

Аз рушд мондани кишоварзӣ ва иқтисод баъд аз хучуми муғул. Ба дасти ҳокимони муғул гузаштани заминҳои кишоварзӣ.

Адабиёт:

1. Петрушевский И.П. Земледелие и аграрные отношения в Иране XIII-XIV веков. Москва-Ленинград, 1960.
2. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
3. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.
4. Убайдуллоев Н.К., Сайнаков С.П. Муборизаи халқи тоҷик ба муқобили истилогарони муғул (Маводди таълими). Душанбе, 2011.

В. Қори мустақилонаи дошиҷуён:

Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари пешгуфтори китоби И.П. Петрушевский «Земледелие и аграрные отношения в Иране XIII – XIV веков». - М.-Л., 1960.

Мавзӯи 38. Давлати Куртҳои Ҳирот (1245-1383) (1 соат)

А.Машғулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Ба Ҳирот баргаштани сокинон баъди парокандагии онҳо аз ҷониби истилогарони муғул. Ширкати Малик Шамсиддини Курт дар лашкаркашии муғулҳо. Аз тарафи Манкуқоон ҳокими Ҳирот ва шаҳрҳои дигари Хуросон таъйин намудани Шамсиддини Курт. Таъсиси давлати Куртҳо. Лашкаркашиҳои Шамсиддин барои васеъ намудани ҳудудҳои худ. Фатҳи Афғонистон. Дар Ҳирот барпо намудани корхонаҳои ҳунармандӣ ва сазою кӯшиш барои ободони-он. Ҳучуми ҳокими чағотӣ Абақ ба Хуросон. Муборизаи Шамсиддин бо Абақ. Мағлубияти Шамсиддин. Аз вайроншавӣ нигоҳ доштани Ҳирот аз ҷониби Шамсиддин. Аз ҷониби Абақ ҳокими Ҳирот тайин шудани Балбон. Ба дасти Баҳоуддин гузаштани ҳокимияти Ҳирот. Соли 1279 ба дасти писари Шамсиддин – Рукниддин (Шамсиддини кехин) гузаштани ҳокимияти Ҳирот. Дар Ҳирот сар задани нооромӣҳо. Лашкаркашии дубораи Абақ ба Ҳирот ва ба харобазор табдил гаштани Ҳирот. Ба Ҳирот омадани амир Наврӯз бо амри Ғазонхон. Забткориҳои ӯ. Ҳокими Ҳирот таъйин шудаи писари Рукниддин – Фаҳриддин.

Ба Хуросон ҳучум намудани хони чағотӣ – Даво ибни Буруқ. Байни Ғазонхон ва амир Наврӯз сар задани адоват. Лашкаркашии амири Ғазонхон Қутлуғшоҳ бар зидди амир Наврӯз. Ба дасти Фаҳриддин асир афтодани амир Наврӯз ва ба Қутлуғшоҳ супоридани ӯ. Аз ҷониби Ғазонхон додани ваколат ба Фаҳриддин барои идораи комили Ҳирот то ҳудуди дарёҳои Синд ва Ому ва заминҳои тобеи онҳо. Ба назди Фаҳриддин омадани бародари Ғазонхон – Харбанда. Аз итоати элхонӣ сар кашидани Фаҳриддин. Ғалабаи Фаҳриддин бар элхонӣҳо. Аз нав барқароршавии ҳудудҳои пешини давлати Куртҳо.

Бад гардидани муносибати Фаҳриддин бо хони муғул Улҷойту. Лашкаркашии сарлашқари Улҷойту – Донишманд баҳодур ба Ҳирот. Ба қатл расидани Донишманд баҳодур. Муқовимати сарлашқари Фаҳриддин - Муҳаммад Сом бар зидди писари Донишманд баҳодур – Бучой дар Ҳирот. Аз нав ба ҳок яқсон гардидани Ҳирот.

Бо амри Улҷойту ҳокими Ҳирот таъйин гардидани бародари Фаҳриддин – Ғиёсиддин. Аз нав барқароршавии давлати Куртҳо. Бо тӯҳмати Бучой ба назди Улҷойту омадани Ғиёсиддин ва муддати чор сол дар он ҷо мондани ӯ. Ба Ҳирот баргаштани Ғиёсиддин. Ҳучуми ҳокимони Мовароуннаҳр бар зидди элхонӣҳо. Ба ихтиёри

амири чағатой гузаштани ҳокимият дар Хуросон. Муборизаи Ясур барои ба даст даровардани Ҳирот ва шикасти ӯ. Кӯшишҳои Ғиёсиддин барои барқарор намудани вайронаҳои Ҳирот. Зиёдшавии нуфузи Ғуриҳо дар давлати Курт баъд аз ғавти Ғиёсиддин. Таквият ёфтани ҳокимияти Абу Саид. Ҳокими Ҳирот таъйин гардидани Муизиддин Хусайн. Парокандашавӣ ва ба мулкҳои мустақил тақсим шудани давлати элхонӣ баъд аз вафоти Абу Саид. Мустақилияти давлати Куртҳо дар Ҳирот. Афзудани нуфузи Тағо Темур дар ғушаи мулкҳои парокандашудаи **давлати** элхонӣ ва алоқаи хешу таборӣ барқарор намудани Муизиддин бо ӯ. Вусъатёбии қудрати Сарбадорони Хуросон. Муборизаи Куртҳо бо Сарбадорон ва ғалабаи Куртҳо. Лашкаркашии хонҳои Мовароуннаҳр ба ҳудуди давлати Куртҳо. Бедодгарии Мироншоҳ нисбати сокинони Ҳирот.

Адабиёт:

1. Амиршоҳӣ Н. Давлати Куртҳои Ҳирот (1245-1381). Душанбе, 1996.
2. Давлатдорӣ тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Н. Амиршоҳӣ. Душанбе, 1999.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.
4. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.
5. История таджикского народа. Т.3. XI-XV вв. Душанбе, 2013.

Мавзӯи 39. Давлати Сарбадорони Хуросон (1337-1381) (1 соат).

А. Маишулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Вазъи сиёсии Хуросон дар нимаи дуюми асри XIV. Дар масҷиди ҷомеи шаҳри Сабзавор чамъ омадани мардум дар атрофи шайх Халифа. Ба қатл расидани шайх Халифа аз ҷониби шайхони суннимазҳаб. Идома додани ҳидоятҳои шайх Халифа аз тарафи яке аз муридонаш бо номи Ҳасани Чурӣ. Даст ба қуштори элчиёни муғулӣ задани сокинони деҳаи Боштани Сабзавор. Дар атрофи Аминуддин Абдураззоқ ба ҳам омадани ҷамоате аз диловарони Байҳақ ва ҷамоати Сарбадоронро ташкил намудани онҳо. Муборизаи Сарбадорон бо сардории Абдураззоқ бар зидди элхонӣ ва ғалабаи онҳо бар элхонӣ. Ба зери итоати Сарбадорон гузаштани як қатор шаҳрҳои Хуросон. Ҳамчун маркази Сарбадорон маъруф гардидани Сабзавор. Лақаби амирро гирифтани Абдураззоқ ва хондани хутбаву сикка задан ба номи ӯ. Густариш

ёфтани Сабзавор ва ба яке аз шаҳрҳои бузурги Эрон табдил гардидани он. Ба қатл расондани Аминуддин Абдураззоқ аз ҷониби бародараш Вачеҳиддин Масъуд ва пешвои Сарбадорон гардидани ӯ. Бо кӯшиши Вачеҳиддин аз асорати муғулон раҳо гардидани шайх Ҳасани Ҷурӣ ва ба Сабзавор овардани ӯ. Муҳорибаи Вачеҳиддин бо подшоҳи Хуросон Тағотемурхон. Шикасти амири Сарбадорон Вачеҳиддин дар мубориза бар зидди давлати Куртҳои Ҳирот. Лашкаркашии амир Вачеҳиддин ба ҷониби Мозандарон. Ба муҳосира афтодани лашкари Вачеҳиддин ва қатли ӯ. Лақаби ноибро гирифтани Сарбадорон. Ноиби Сарбадорон интиҳоб шудани Оқо Муҳаммадии Темур. Пайдо шудани ҷиноҳи тундраре бо номи шайхӣ бо сарвари Шамсиддин Алӣ. Қатли Оқо Муҳаммадии Темур ва ноиб интиҳоб шудани яке аз муридони Шамсиддин Алӣ. Ба наёбат интиҳоб гардидани Шамсиддин ибни Фазлуллаҳ. Наёбати Сарбадоронро ба зимма гирифтани Шамсиддин Алӣ. Сахтгирӣҳои Шамсиддин Алӣ ва заволи ҳукумати Сарбадорони Хуросон.

Адабиёт:

1. Петрушевский И.П. Движение сербедаров в Хорасане // Ученые записки Института востоковедения АН СССР. М.-Л., 1956. Т. XIV., с. 91-162.
2. Амиршоҳӣ Н. . Давлати Куртҳои Ҳирот (1245-1381). Душанбе, 1996.
3. Давлатдорӣи тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Н. Амиршоҳӣ. Душанбе, 1999.
4. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.
5. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.
6. История таджикского народа. Т.3. XI-XV века. Душанбе, 2013.

Мавзӯи 40. Фарҳанги модӣ ва маънавии халқи тоҷик дар асри XIII ва нимаи аввали асри XIV (1 соат)

А). Машғулиятҳои лексионӣ- назариявӣ:

Хучуми муғул ва харобию вайронии осори меъмории шаҳрҳо. Ба асорат ба Муғулистон бурдани меъмрон ва ҳунармандон. Аз рушд мондани бинокорӣ ва меъморӣ. Эҳёи меъморӣ ва бинокорӣ дар нимаи дуҷуми садаи XIII.

Вазъи умумии фарҳанг. Илм ва адабиёт. Намояндагони илму адаб. Чалолуддини Румӣ, Саъдии Шерозӣ, Амир Хусрави Дехлавӣ, Хочуи Кирмонӣ, Насируддини Тусӣ. Таърихнигорӣ. Хунари гачкорӣ ва кандакории болои ҷӯб. Кулолгарӣ, фулузкорӣ, бофандагӣ. Хунари мусикӣ ва овозхонӣ.

Адабиёт:

1. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим ва асрҳои миёна Душанбе, 2008.
2. История таджикского народа. Т.3. Душанбе, 2013.

Мавзӯи 41. Вазъи сиёсии Мовароуннаҳру Хуросон дар нимаи дуюми асри XIV ва асри XV. (1 соат).

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Шиддат ёфтани мубориза дар байни пешвоёни қабилаҳои муғул ва турк дар Мовароуннаҳр. Муборизаи Қазонхон бо амир Қазаған ва мағлубияти Қазонхон. Ба дасти ашрофони кӯчии турк, амирҳо ва бекҳо гузаштани ҳокимият дар Мовароуннаҳр. Кушта шудани Қазаған аз чониби Қутлуғтемур. Аз тарафи хони Муғулистон Туғлуқтемур ишғол гардидани Самарқанд. Лашкаркашии Туғлуқтемур ба Кеш. Ҳокими Кеш таъйин гардидани Темурланг.

Лашкаркашии дубораи Туғлуқтемур ба Мовароуннаҳр. Муборизаи амир Хусайн бар зидди Туғлуқтемур ва шикаст хӯрдани ӯ. Ҳокими Мовароуннаҳр таъйин гаштани писари Туғлуқтемур – Илёсхоҷа. Ба Сиистон фирор намудани Темурланг. Хангоми ғоратгарӣ аз пой рост захмӣ гардидани Темурланг ва «Темурланг» ном гирифтани ӯ. Аз тасарруфи хони Муғулистон озод кардани Мовароуннаҳр. Забти дубораи Мовароуннаҳр аз тарафи Илёсхоҷа. Шикасти амир Хусайн ва Темурланг дар муҳорибаи «Чанги гили» ва ба Балх фирор намудани онҳо.

Чамъ омадани аҳолии Самарқанд дар масҷиди чомеъ барои химояи шаҳр. Бо ризоияти аҳоли ба зиммаи Мавлонозода гузошта шудани вазифаи сардории мудофияи Самарқанд. Ҷунбиши «Сарбадорон» ном гирифтани ҳаракати аҳоли. Барномаи амалиёти ҷунбиши «Сарбадорон» бар зидди муғулҳо. Ба Самарқанд ворид гаштани лашкари муғул ва муқобилияти аҳолии шаҳр бар зидди онҳо. Ғалабаи ҷунбиши «Сарбадорон» дар Самарқанд. Аҳдшиканона ба қатл расонидани пешвоёни ҷунбиши «Сарбадорон». Аҳамияти таърихии ҷунбиши «Сарбадорон». Ба вучуд омадани ихтилоф байни амир Хусайн ва Темурланг. Кушта шудани амир Хусайн аз тарафи Темурланг.

Амир эълон шудани Темурланг дар Хуросон. Сиюргитмишро хони Мовароуннахр эълон кардани Темурланг. Пойтахти давлат эълон намудани Самарқанд ва ба он чо омадани Темурланг. Худро соҳиби тахт эълон кардани Темурланг.

Лашкаркашии Темурланг барои фатҳи кишварҳои дигар. Ваҳшонияти Темурланг хангоми забткориҳоҷаш. Марги Темурланг дар Утрор. Ба фарзандони Темурланг тақсим шудани қаламрави давлати Темуриён ва оғози мубориза байни намоёндагони хонадони Темури барои ба тахт нишастан дар Самарқанд.

Ҳокимияти Самарқандро гирифтани писари Мироншоҳ – Халилсултон. Лашкаркашии Улуғбек бар зидди Халилсултон барои ба Самарқанд соҳиб шудан. Муҳоҷиди Улуғбек бо Халилсултон. Забти Самарқанд аз тарафи хони Қошғар ва барканории Халилсултон аз тахти Самарқанд.

Лашкаркашии Шохрух ба Самарқанд. Ба фарзандони Шохрух тақсим карда шудани қаламрави давлати Темуриён. Ба тахти Самарқанд нишастани писари Шохрух – Улуғбек. Ба ду қисм чудо шудани давлати Темуриҳо дар Мовароуннахру Хуросон. Хукмронии Шохрух дар Хуросон ва Улуғбек дар Мовароуннахр.

Қатли Улуғбек аз ҷониби писараш Абдулатиф. Аз нав шиддат ёфтани муборизаи хонаҷангӣ байни намоёндагони Темурлангӣ. Ба дасти Абӯсаид гузаштани ҳокимият дар Мовароуннахр. Ба Ҳирот кӯчонидани пойтахти давлати Темуриҳо.

Шиддатёбии муборизаи байниҳамдигарии хонадони Темуриён баъд аз марги Абӯсаид. Дар Ҳирот ба сари ҳокимият омадани Хусайн Бойқаро. Дар Самарқанд гузаштани ҳокимият ба дасти Султон Аҳмад. Авҷ гирифтани муборизаи байниҳудӣ барои ҳокимият. Ҳамчун давлати ягона мавҷудияти худро аз даст додани империяи таъсисдодаи Темурланг. Аз нотавонии иқтисодии давлати Темури истифода бурдани қабилҳои бодиянишини Дашти Қипчок ва ба итоати худ даровардани давлати Темуриҳо аз ҷониби Шайбониҳон. Сабабҳои асосии таназзули давлати Темуриён.

Адабиёт:

1. Бартольд В.В. Народное движение в Самарканде // Сочинения. Т.2. Ч.2. Москва: Наука, 1964, с., 362-379.
2. Давлатдорӣ тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Мураттиб Н. Амиршоҳӣ. Душанбе, 1999.
3. Ҳамза Камол. Шаробхорагӣ мучиби марги Темурланг // Фарҳанг, №5-6, 2004, с., 17-23.
4. Ғоибов Ғ. Таърихи Хатлон аз оғоз то имрӯз. Душанбе, 2006.

5. Гафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.

6. Неъматов Н.Н., Амиршоҳи Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

7. История таджикского народа. Т.3. XI-XV века. Душанбе, 2013.

8. Раҳматуллоев А., Точов Н., Рачабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.

Мавзӯи 42. Авзои иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннахру Хуросон дар нимаи дууми асри XIV ва асри XV (1 соат).

А.Машғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ - назариявӣ.

Вазъи кишоварзӣ ва ташкили корҳои обёрӣ дар Мовароуннахру Хуросон. Барқароркунии заминҳои қорами аз тарафи муғулҳо харобгардида. Обёрӣ намудани заминҳои зироатӣ ва васеъ гаштани майдонҳои кишт. Категорияҳои молиқияти феодалон ба замин. Суюрғол ва шаклҳои он. Ба ҳукмрони соҳибхитӣ табдил ёфтани соҳибони суюрғол. Сабаби ноустувории давлат гардидани тақсимои кишвар ба суюрғол. Заминҳои ушрӣ. Амволи вақф. Афзун гардидани заминҳои вақф. Аз ҳисоби вақф дар шаҳрҳо бунёд гардидани мадраса, масҷид, макбара ва хонақоҳҳо. Заминҳои милқӣ. Имтиёзҳои соҳибони заминҳои милқӣ. Заминҳои милқи хурри холис.

Намудҳои андоз. Хироҷ ва шаклҳои он. Эътирози аҳоли нисбат ба андозгирҳои ғайриқонунии маъмурон. Вазъи муносибатҳои молиқию пулӣ. Ислоҳоти пулии Улуғбек. Мақсад, мазмун ва моҳияти ислоҳоти пулии Улуғбек. Ислоҳоти пулии Хусравшоҳ. Бафта шудани зарбхонаҳои шаҳрҳои хурд ва дарёфт намудани сиккаҳои якхела. Баровардани сиккаҳои мисӣ дар Ҳисор, Тирмиз ва Қундуз.

Инкишофи бофандагӣ. Тайёр намудани ашёи ороишӣ, ҷавохирот ва атриёт. Аслиҳасозӣ. Кулолгарӣ. Чармгарӣ. Заргарӣ. Маснуоти ороишӣ барои занҳо. Маснуоти аз сангҳои қимматбаҳо сохташуда. Ҳаққокӣ дар рӯи санг ва ҷӯб. Гулдӯзии матоъҳо. Истифодаи маснуоти мисӣ дар ороиши ва зебу зинати ашёҳо. Сохтани зарфҳои гуногуни сафолӣ ва сирдор. Тайёр намудани ашёи рӯзгор аз фулузот. Мухрсозӣ. Тичорати дохилӣ: Самарқанд ва Ҳирот чун марказҳои асосии тичоратӣ. Нақши бозор ва қорвонсаройҳо дар соҳаи тичорати дохилӣ. Инкишофи тичорати байналхалқӣ. Тичорат бо Ҳиндустон, Эрон ва Чин.

Нақши қосибон ва ҳунармандон дар ҳаёти фарҳангии шаҳр. Истисмори ҳунармандон ва қосибон. Фаъолшавии табақаҳои миёна

ва поёнии шаҳр. Иштироки хунармандон ва косибон дар чашнҳои аз тарафи ҳукуматдорон барпошуда. Болоравии нақши табақаи миёнаи аҳолии шаҳр. Иштироки шоирон, мутафаккирон ва навозандагон дар махфилҳо, дуконҳои китобфурушӣ, коргоҳи косибон ва чамъомади дигаре, ки дар шаҳрҳо барпо мегардиданд. Вучуд доштани моликияти замин дар шаҳрҳо. Ҷалби аҳолии шаҳр ба корҳои маҷбури ва андозситонӣ аз онҳо. Идоракунии шаҳр аз ҷониби ҳукумати марказӣ. Омилҳои, ки тараққиёти шаҳрро халалдор мекарданд.

Адабиёт:

1. История народов Узбекистана. Т.1. Ташкент 1959.
2. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав - Душанбе: Дониш, 2008.
3. Нёматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.
4. Таджикиский народ во второй половине XIV-XV вв. // История таджикского народа. Т.3. XI-XV вв. Душанбе, 2013, с. 422-505.

Мавзӯи 43. Фарҳанги модӣ ва маънавии тоҷикон дар асри XV (1 соат).

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Рушди бинокорӣ ва меъморӣ. Ташаккулёбии услуги нав дар ҳунари меъморӣ пас аз ба Мовароуннаҳр овардани хунармандони кишварҳои дигар. Қомат афрохтани биноҳои боҳашамат дар шаҳрҳои Мовароуннаҳру Хуросон. Бунёди растаҳои савдой ва бозорҳо. Усули нави сохтани бомҳои гунбазнок. Истифодаи усул ва василаҳои ороишии гуногун дар сохтани ёдгориҳои меъморӣ. Ёдгориҳои маъруфи меъморӣ: Мачмааи Оксарой дар Шаҳрисабз, Мачмааи меъморӣи Шоҳи Хомӯш дар Кӯлоб, Масҷиди Бибихонум, Макбараҳои Шоҳи Зинда ва Ғури Мир. Расадхонаи Улуғбек дар Самарқанд, Мачмаи иморати Мусалло дар Ҳирот, макбараи Шайх Муслихиддин дар Хучанд.

Инкишофи илм. Рушди илмҳои дақиқ. Қозизода. Маҳмуди Кошонӣ. Нуриддини Балхӣ. Мирҳусайни Яздӣ. Низомиддини Кӯҳистонӣ. Вазъи илми тиб. Юсуф ибни Муҳаммади Ҳиравӣ. Нафис ибни Авази Кирмонӣ. Хӯча Зайниддини Аттор. Муборақшоҳи Кирмонӣ. Рушди таърихнигорӣ. Саъдуддин Масъуд ибни Умари Тафтазонӣ. Низомиддини Шомӣ. Улуғбек. Чалолиддини Давонӣ. Ибни Арабшоҳ. Муиниддин Муҳаммади Исфизорӣ. Мирхонд. Хусайн Воизи Кошифӣ. Ҳофизӣ Абру. Абдуразоки Самарқандӣ. Вазъи адабиёт дар асри XV. Фаёлияти

баъзе шоирону нависандагони тоҷик дар қаламрави Эрон ва Ҳиндустон. Инкишофи ғазал. Мураккабшавии тасвирҳои бадеӣ дар ашъори шоирон. Инкишофи жанри ҳаҷв. Такмили асарҳои насри. Ҳофизи Шерозӣ. Камоли Хӯҷандӣ. Убайди Зоконӣ. Абдурахмони Чомӣ. Носири Бухорой, Ашраф.

Рушди ҳунари наққошӣ. Дар ҳунари санъати тасвири пайдо гардидани усулҳои нави ороиши ёдгориҳо. Катиба ва сураткашӣ дар деворҳо. Истифодаи рангҳои гуногун дар санъати наққошӣ. Рушди санъати фулузкорӣ дар наққошӣ. Наққошӣ дар рӯи санг. Такмили санъати наққошӣ дар маснуоти сафолӣ. Ҳаққокӣ дар болои чӯб. Такмили наққошӣ гуногун дар рӯи матоҳҳо. Ҳирот ҳамчун маркази асосии инкишофи санъати наққошӣ, минијатур ва рассомӣ. Ороиши китобҳо. Камолиддин Бехзод ва шохкориҳои ӯ. Самарқанд ва Ҳирот ҳамчун марказҳои бузурги маданият. Инкишофи мусиқӣ ва овозхонӣ дар шаҳрҳои Мовароуннаҳр Хуросон. Такмили санъати мақом. Пайдо шудани мавӯҳои нав дар санъати мусиқӣ ва овозхонӣ. Инкишофи санъати “назирасарой”. Пайдо гадидани асбобҳои мусиқии нав. Мусиканавозон ва овозхонони машҳури ин давра: Хӯҷа Абдулкадири Гӯянда, Зайнулобиддин Маҳмуди Хусайнӣ, Иноятулло Мирҳочӣ, Хӯҷа Абдулло Марворид, Устод Кутбиддин Найи, Муҳаммад Дилсӯз, Хоча Юсуф Бурҳон, Устод Шодӣ ва ғайраҳо.

Адабиёт:

1. Беленицкий А.М. Историческая топография Герата XV в. // Алишер Навоӣ. – М.-Л.: Изд. АН СССР, 1946.
2. Пугаченкова Г.А. Садово-парковое искусство Средней Азии в эпоху Тимура и тимуридов // Труды САГУ. Новая серия. Вып. XXII, кн. 4. Ташкент: 1951.
3. Раджабов М.Р. Абдурахмон Дҷоми и таджикская философия XV века. Душанбе, 1968.
4. Алимов У. Некоторые особенности дворцовой архитектуры Самарканда XIV-XV вв. // Общественные науки в Узбекистане, 1973, № 9. с. 42-50.
5. Матвиевская Г.П., Розенфельд Б.А. Математики и астрономы мусульманского средневековья и их труды (VII-XVII вв.). Т. II. Москва: Наука, 1983.
6. Раҷабов А. Афкори мусиқии тоҷикон дар асрҳои XII-XV. Душанбе, 1989.
7. Муқимов Р., Мамадҷанова С. Энциклопедия памятников средневекового зодчества Таджикистана. Душанбе, 1993.

8. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон: таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.

9. Нейматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

10. Материальная и духовная культура таджикского народа во половине XIV-XV вв. // История таджикского народа. Т.3. XI-XV века. Душанбе, 2013, с. 506-549.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Навиштани маълумотномаи энциклопедӣ дар мавзӯи «Чехраҳои шинохтаи илм ва адабиёти тоҷик дар нимаи дуҷуми асри XIV ва асри XV».

Адабиёт:

1. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия // Сочинения. Т. I. Москва: Наука, 1963, с. 45-108.

2. Бертельс Е.Э. Навои и Джами (Избранные труды). Москва, 1965.

3. Матвиевская Г.П., Розенфельд Б.А. Математики и астрономы мусульманского средневековья и их труды (VII-XVII вв.). Т. II. Москва: Наука, 1983.

4. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон: таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.

5. Нейматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

6. История таджикского народа. Т.3. XI-XV вв. Душанбе, 2013.

7. Раҳматуллоев А., Тоҷов Н., Раҷабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.

Мавзӯи 44. Ҳучуми қабिलाҳои турку муғули Дашти Қипчоқ ба Мовароуннахр. Таъсиси давлати Шайбониён дар Мовароуннахр (1 соат).

А. Машгулиятиҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Муборизаи Муҳаммад Шайбониҳон дар Дашти Қипчоқ барои ба даст овардани ҳокимият. Лашкаркашии Шайбониҳон ба Самарқанд ва муҳосираи он. Бе ҷанг ба Шайбониҳон таслим шудани Бухоро. Зиддияти ҳокими Самарқанд Алимӯрзо бо Муҳаммад Мазид тархон. Тасарруфи Самарқанд аз ҷониби

Шайбониҳон. Бобурро ҳокими Самарқанд эълон намудани як қисми ашрофони Самарқанду Бухоро. Зиддияти Бобур бо Муҳаммад Шайбониҳон. Нотавонии Бобур барои мудофиаи Самарқанд. Дубора ба дасти Шайбониҳон гузаштани Самарқанд. Лашкаркашиҳои Шайбониҳон барои фатҳи мулкҳои дигари Мовароуннаҳр. Ба тасарруфи Шайбониҳон даромадани Мовароуннаҳр. Сабабҳои асосии лашкаркашии Шайбониҳон ба Мовароуннаҳр.

Кӯшишҳои Шайбониён барои забти шаҳру ноҳияҳои Хуросон. Иттифоқи Бобур бо Исмоили Сафавӣ бар зидди Шайбониҳо барои ба даст овардани ҳокимият дар Мовароуннаҳр. Барои ёри ба шоҳи Эрон муроҷиат намудани Бобур. Воридшавии лашкари 60 ҳазорнафараи Эрон бо сардории Начми Сонӣ ба Мовароуннаҳр. Қатли оми аҳолии Қаршӣ аз ҷониби лашкари Эрон. Задухӯрд ба ҷаи Убайдуллоҳон Шайбонӣ ва Бобуру Начми Сонӣ дар наздикии Гиждувон. Шикасти Бобур ва қатли Начми Сонӣ.

Лашкаркашии ҳокими Дашти Қипчоқ Бобоҳон ва бародари ӯ ҳокими Тошканд ба Мовароуннаҳр. Иттифоқи Бобоҳон бо ҳокимимони Ҳисор ва Самарқанд. Муборизаи Абдуллоҳон бар зидди ин иттифоқ. Волии Балх таъйин гардидани писари Абдуллоҳон - Абдулмуъмин. Забти Самарқанд ва Тошканд аз тарафи Абдуллоҳон. Лашкаркашии Абдуллоҳон ба Дашти Қипчоқ. Пас аз вафоти падараш – Искадархон хони олии Шайбонӣ эълон гардидани Абдуллоҳон. Кӯшишҳои аз тарафи Абдуллоҳон муттаҳид гардонидани давалати Шайбониён.

Тезу тундгардидани низоъҳои дохилӣ дар ҷаи Абдуллоҳон ва писари ӯ волии Балх - Абдулмуъмин. Тайёрии Абдулмуъмин барои лашкаркаши ба Мовароуннаҳр. Аз муборизаҳои пай дар пай барои ҳокимият ва ҷангҳои байниҳамдигарии намояндагони ҳонадони Шайбонӣ бад гардидани вазъи аҳолии Мовароуннаҳру Хуросон. Фавти Абдуллоҳон.

Ба Бухоро ворид шудани Абдулмуъмин. Ҳангоми лашкаркаши ба сӯи Хуросон ба қатл расондани Абдулмуъмин аз тарафи суиқасдчиён. Баъди фавти Абдулмуъмин ба ду гурӯҳи муқобил чудо шудани ашрофони кӯчманчиҳои шайбонӣ ва намояндагони рӯҳонии суннимазҳаби Мовароуннаҳр дар Бухоро ва Балх. Ба тахт нишастани Пирмуҳаммадхони II. Дар қаламрави давлати Шайбониҳо сар задани кашмакашиҳо ва ҷангҳои байниҳамдигарӣ. Дар вилоятҳои давлати Шайбониҳо пайдо шудани хонҳои гуногун. Аз бесарусомониҳои мавҷуда истифода бурда, ба Мовароуннаҳр лашкаркашидани хони қазоқ Тавакқал. Муқобилияти ҳокими Бухоро Пирмуҳаммадхони II бар зидди қазоқҳо. Ба ёрии Пирмуҳаммадхони II аз Ҳирот омадани Боқӣ султон. Фавти

Таваккал ва шикасти қазоқҳо. Ҳокими Самарқанд таъйин шудани Боқӣ султон. Ба қаламрави ҳукумати Пирмуҳаммадхони II даст задани Боқӣ султон. Барои сарқуб намудани исёни Боқӣ султон аз ҳокими Балх ёрӣ пурсидани Пирмуҳаммадхони II. Лашкаркашии Пирмуҳаммадхони II ба Самарқанд ва мағлуб гардидани ӯ. Заволи давлати Шайбониён.

Адабиёт:

1. Образование узбекского государства и завоевание узбеками Мавераннахра // История народов Узбекистана. Т.2. Ташкент, 1947, с. 21-41.
2. Гоибов Ф. Таърихи Хатлон аз оғоз то имрӯз. Душанбе, 2006.
3. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.
4. Нёматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.
5. Вторжение тюрко-монгольских племен в Мавераннахр и утверждение власти Шейбанидов // История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010, с. 30-84.
6. Хамза Камол. История вторжения кочевых племен Дашт-и Кипчака в Мавераннахр и Хорасан (XVI в.). Душанбе: Дониш, 2012.
7. Раҳматуллоев А., Тоҷов Н., Раҷабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.

Мавзӯи 45. Вазъи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии Мовароуннахру Хоросон дар асри XVI (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Мусодираи замини ашрофони мағлубгаштаи темурӣ аз ҷониби Шайбониён. Ба дасти заминдорони қалон гузаштани қисми зиёди замин. Навъҳои заминдорӣ. Ғаллакорӣ. Обҷақорӣ ва боғпарварӣ. Пиллапарварӣ. Чорводорӣ. Заминҳои давлатӣ. Заминҳои милкӣ: милки хурри хос, милки ушрӣ, милкӣ. Иқтаъ. Суюрғол. Заминҳои вақф: вақфи холис, вақфи авлодӣ, вақфи Куръон, вақфи максура. Рентаи замин. Навъҳои андоз ва уҳдадорихо.

Коркарди фулузот. Сохтани асбобу анҷоми олоти меҳнат. Тайёр намудани маснуот барои ороиши занҳо. Аз сангҳои қиматбаҳо сохтани ашёи гуногун. Коркарди маснуоти мухталиф аз ҷӯб ва маталлҳо. Коркарди маҳсулоти чорводорӣ. Рушди истеҳсолоти бофандагӣ. Тайёр намудани матоъҳо аз пахта,

абрешим ва пашм. Либосдӯзӣ аз матоъҳои гуногун ва чарм. Кулолгарӣ. Сохтани маводди ашёи рӯзгор аз сафол. Сохтани зарфҳои шишагӣ. Чӯянгудозӣ. Сохтани одати рӯзгор аз маснуоти чӯянӣ, биринҷӣ ва мисӣ. Сикказанӣ. Коркарди металл ва тайёр кардани маснуоти металлӣ. Аслиҳасозӣ ва рушди он дар Самарқанд. Истеҳсоли коғаз дар шахрҳои Мовароуннахр Хуросон. Собунпазӣ ва равғанбарорӣ. Рушди савдои дохилӣ. Нақши бозор ва қорвонсаройҳо дар инкишофи савдо. Робитаи тичоратӣ бо Ҳиндустон, Эрон, Чин, Туркия ва Русия.

Вазъи бинокорӣ ва меъморӣ. Хусусияти хоси бинокорӣ дар ин давра. Истифодаи усулҳои нави усулҳои ороишӣ дар бинокорӣ. Маҷмааҳои меъморӣи Бухоро. Масҷиди калон. Мадрасаи Мири Араб. Маҷмааи Ҳоҷа Зайниддин. Маҷмааи Ҳоҷа Говқушон. Мадрасаи Модари хон. Маҷмааи Баҳоуддини Нақшбанд. Мадрасаи Абдуллоҳон. Маҷмааи Лаби Ҳавз. Даҳмаи Чорбақр. Бунёди биноҳои гунбаддор. Хонаҳои Файзобод. Тоқи саррофон. Тоқи телпақфурӯшон. Тоқи заргарон. Тоқи тиргарон. Тоқи ордфурӯшон. Ҳаммоми Саррофон. Мақбараи Бобо Тағо, Сари Мазор ва Шайх Абдулқодир дар Ҷротеппа (Истравшан). Мақбараи Маҳмуди Аъзам дар Ҳисор. Масҷид-намозгоҳи Абдуллоҳон дар деҳаи Навгилеми Исфара.

Мушқил шудани вазъи зиндагии шоирон ва донишмандон. Муҳочирати донишмандон ва шоирон ба Ҳиндустон. Намояндагони маъруфи адабиёти ин давр: К. Биноӣ. З. Восифӣ. А. Мушқикӣ. Б. Ҳилолӣ. Таърихнигорӣ. Таърихнигорони маъруфи ин давр: Ҳофизи Таниш. Хондамир. Мирзо Ҳайдари Дуғлот. Рӯхбеҳони Исфahонӣ. Зинаҳои таълим дар мактабҳо ва мадрасаҳои асри XVI. Услуби таълим дар мадрасаҳо. Фанҳои омӯзиш. Мадрасаҳои маъруфи Мовароуннахр ва Хуросон.

Баъзе хусусиятҳои хоси ҳунари наққошӣ ва минҷура дар қарни XVI. Нақши К.Бехзод дар инкишофи санъати минҷураи қарни XVI. Таъсиси мактаби минҷураи дар Мовароуннахр. Аз Ҳирот ба Мовароуннахр омадани наққошон ва минҷурнигорон. Хусусиятҳои хоси мактаби минҷурнигории Бухоро. Мавҷудияти ду усул дар мактаби минҷурнигории Мовароуннахр. Минҷурнигорон ва наққошони маъруфи ин давр: Саидбеки Афшор, Шайхзода Маҳмуд Музаҳҳиб, Оғо Ризо, Абдулло Муҳаммад Муҳассин, Чалолиддин Юсуф, Муҳаммадмроди Самарқандӣ. Таъсири манфии лашкаркашиҳо Шайбониён ба инкишофи ҳунари мусиқӣ ва овозхонӣ. Вазъи ҳунари мусиқӣ ва овозхонӣ дар қарни XVI. Мусиқанавозон ва овозхонони маърифӣ

ин давр: Дарвешалии Чангӣ, Начмиддин Кавкаби Бухорӣ, Қосималии Канунӣ, Аҳмад Гичҷакӣ, Чақари Чангӣ, Ҳасан Удӣ, Хусайн Кучаки Найӣ, Ҳофиз Мир Хонанда, Сайидаҳмадибни Мехгари Миракӣ.

Адабиёт:

1. История народов Узбекистана. Т.2. Ташкент, 1947, с. 42-71.
2. Иванов П.П. Хозяйство джуйбарских шейхов. К истории феодального землевладения в Средней Азии в XVI – XVII вв. М.,-Л., 1954.
3. Юлдашев М.А. К истории торговых и посольских связей Средней Азии с Россией в XVI – XVII вв. Ташкент: Наука, 1964.
4. Пирумшоев Х. Российско-среднеазиатские отношения XVI– середины XIX веков в русской историографии. – Душанбе, 2000.
5. Каримов У. Литературно-исторические источники и основные тенденции таджикской литературы XVI в. – Душанбе, 2000.
6. Очерки Истории и теории культуры таджикского народа. Душанбе, 2006.
7. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав - Душанбе: Дониш, 2008.
8. Нёматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.
9. Социально-экономическое положение Мавераннахра в XVI в. Духовная и материальная культура // История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010, с. 84-157.
10. Хамза Камол. История вторжения кочевых племен Дашт-и Кипчака в Мавераннахр и Хорасан (XVI в.). Душанбе: Дониш, 2012.
11. Раҳматуллоев А., Тоҷов Н., Раҷабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.

Мавзӯи 46. Вазъи сиёсии Мовароуннахру Хуросон дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII. Таъсиси давлати Аштархониён (Ҷониён) (1 соат).

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Гузаштани ҳокимият ба дасти сулолаи Аштархониён. Парокандагии давлат хангоми ба сари қудрат омадани Аштархониҳо. Нақшаи шоҳи Эрон Аббоси I барои ба зери тасаруфи худ даровадани қаламрави Аштархониён. Сиёсати золимонани Муҳаммад Иброҳим дар Балх. Лашкаркашии

Боқимуҳаммад ва Валимуҳаммад бар зидди Муҳаммад Иброҳим. Ҳокими Балх таъйин шудани Валимуҳаммад. Лашкаркашии Сафавиён ба Балх ва мағлубияти онҳо. Саҳми шайхони Ҷўйборӣ барои ба сари ҳокимият омадани Аштархониҳо. Ба сари қудрат омадани Боқимуҳаммадхон дар Бухоро. Ба дасти Валимуҳаммадхон гузаштани ҳукумати Бухоро. Ҳокими Балх таъйин гардидани Шохбек кӯкалтош ва зулми ӯ нисбати аҳолии маҳаллӣ.

Бо дастгирии Сафавиҳо ҳучум намудани Валимуҳаммадхон ба Балх ва шикасти ӯ. Ба сари қудрат омадани Имомқулихон дар Бухоро ва ҳокими Балх таъйин гардидани Нодирмуҳаммадхон. Хони Бухоро интиҳоб шудани Нодирмуҳаммадхон. Муборизаи Абдулазизхон бо Нодирмуҳаммадхон барои ҳокимият. Барои дастгирӣ ба ҳокими Ҳиндустон Шохичаҳон мурочиат намудани Нодирмуҳаммадхон. Лашкаркашии Аврангзеб ва Муродбахш ба сӯи Балх. Вазъи Балх баъд аз тасарруфи лашкари ҳиндуҳо. Лашкаркашии ҳокимони Хева ба Бухоро ва музофоти он.

Тақсим шудани ноҳияҳо ва мулкҳои Балх байни фарзандони Нодирмуҳаммадхон ва муборизаи онҳо бар зидди якдигар барои ҳокимият. Муборизаи Абдулазизхон бар зидди ҳокимони Балх. Ба сари қудрат омадани Субҳонқулихон дар Бухоро. Хони Самарқанд эълон гардидани ҳокими Хева Аннушаҳон. Бо ёрии Маҳмудбӣи атолиқ ронда шудани хевагиҳо аз Самарқанд. Бар зидди ҳокимияти Бухоро баромад намудани волии Балх Сиддик Муҳаммад ва ба қатл расондани ӯ. Лашкаркашии ҳокими Балх Маҳмудбӣи атолиқ ба Бадахшон. Исёни амирони қабилаи курама бар зидди Маҳмудбӣи атолиқ. Лашкаркашии Субҳонқулихон ба Балх. Ба сари қудрат омадани Убайдуллоҳон.

Худро мустақил эълон намудани волии Балх Муҳаммад Муқимхон. Лашкаркашии Убайдуллоҳон ба Балх. Гузаронидани ислоҳоти пулӣ аз ҷониби Убайдуллоҳон ва натиҷаҳои он.

Ба сари қудрат омадани Абулфайзхон. Ба мулкҳои хурди феодалӣ тақсим шудани давлати аштархонӣ.

Лашкаркашии Нодиршоҳ ба Бухоро. Машварати амирон ва ашхоси бонуфуз дар бораи мубориза бар зидди душман. Дар ин машварат ҳузур накардани Муҳаммад Ҳакимбӣи атолиқи манғит. Таслим шудани Абулфайзхон ба Нодиршоҳ. Ба зерӣ нуфузи Нодиршоҳ ворид гардидани Бухоро. Ба дасти Ҳакимбӣи атолиқ гузаштани ҳукумати Бухоро ва ба Эрон баргаштани Нодиршоҳ бо ҳамроҳии писари Ҳакимбӣи атолиқ – Раҳимбӣи. Шиддатёбии муборизаи феодалӣ пас аз вафоти Ҳакимбӣи атолиқ. Лашкаркашии Ибодуллоҳони хитойқипчоқӣ ба Бухоро. Бо фармони Нодиршоҳ барои паҳши исёни Ибодуллоҳон ба Бухоро омадани Раҳимбӣи манғит. Ба қатл расондани Абулфайзхон бо

писаронаш аз чониби Раҳимбии мангит. Аз Бухоро чудо гардидани Балх ва ноҳияҳои соҳили чапи дарёи Ому. Заволи ёфтани давлати Аштархониҳо ва соли 1753 ба сари кудрат омадани сулолаи мангитиҳо.

Адабиёт:

1. Углубление феодальной раздроблённости в Узбекистане в XVII в. // История народов Узбекистана. Т.2. Ташкент, 1947, с. 72-113.

2. Ғоибов Ғ. Таърихи Хатлон аз оғоз то имрӯз. Душанбе, 2006.

3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.

4. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

5. Пирумшоев Ҳ. Таърихи Дарвоз. Аз қадим то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2008.

6. Таджикский народ в XVII-первой половине XVIII вв. Политическая история // История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010, с. 158-202.

7. Саидов А. Политическое и социально-экономическое положение Бухарского ханства в XVII- первой половине XVIII вв. Душанбе: Дониш, 2010.

8. Раҳматуллоев А., Тоҷов Н., Раҷабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.

Б.Маишулиятҳои аудитори амалӣ.

Семинар дар мавзӯи «Шӯришҳои мардумии нимаи дуюми асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII».

1. Исёни мардумӣ дар Балх дар соли 1608.
2. Нахзати мардумӣ дар солҳои 1646-1648 бар зидди бедодгарии Нодирмуҳаммадхон ва лашкари Ҳинд дар Балх.
3. Шӯриши соли 1681 дар Миёнкали Бухоро.
4. Қиёми мардумии соли 1703 дар Ҳисор.
5. Шӯриши соли 1708 дар Бухоро.
6. Шӯриши мардумии соли 1713 дар Самарқанд.
7. Шӯришҳои солҳои 1714 ва 1718 дар Бухоро.
8. Шӯриши соли 1745 дар Миёнкали Бухоро.

Адабиёт:

1. Давидович Е. А., Мухтаров А. М. Страницы истории Гиссара. – Душанбе, 1969.

2. Ғоибов Ғ. Таърихи Хатлон аз оғоз то имрӯз. Душанбе, 2006.

3. Гафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав - Душанбе: Дониш, 2008.

4. Нейматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

5. Саидов А. Народные движения // Политическое и социально-экономическое положение Бухарского ханства в XVII- первой половине XVIII вв. Душанбе: Дониш, 2010, с. 139-147.

6. Раҳматуллоев А., Тоҷов Н., Раҷабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.

Мавзӯи 47. Авзои иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннаҳру Хуросон дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII (1 соат)

А.Маишгулӣтаҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Таъсири манфии низоъҳои байнихудӣ ба кишоварзӣ. Мушкил гардидани вазъи соқинони бумӣ. Ба ихтиёри феодалони қалон гузаштани қисми зиёди замин. Хароб гардидани вазъи кишоварзӣ дар Бухоро ҳангоми ғоратгарии кӯчманчиён. Муфлисшавии вилояти Балх дар натиҷаи лашкарқашшоҳи Муродбахш ва Аврангзеб. Ба ҷароғоҳҳо табдил ёфтани заминҳои қорам. Ғаллақорӣ. Обҷақорӣ. Боғпарварӣ. Пиллапарварӣ. Ҷорводорӣ. Вайроншавии системаи обёрӣ. Қисман барқарор гардонидани баъзе каналҳои обёрикунӣ дар Бухоро ва Самарқанд. Сотани иншоотҳои обтақсимкунӣ. Обёрӣ бо усули қорезӣ.

Заминҳои давлатӣ. Заминҳои шахсӣ. Заминҳои милкии феодалӣ. Заминҳои милкии деҳқонӣ. Заминҳои вақф. Фуруши заминҳои давлатӣ. Ба дасти ашрофон ва руҳонӣён гузаштани заминҳо. Суюрғол. Танҳо. Хирочи муваззаф ва муқассам.

Вазъи душвори қосибон ва ҳунармандон. Инкишофи бофандагӣ. Гилембофӣ. Ҷармгарӣ. Аслиҳасозӣ. Сохтани ашёҳо аз металлҳои муҳталиф. Қандақорӣ дар рӯи ҷӯб, гаҷ ва санг. Қуллоқгарӣ. Вазъи савдои дохилӣ. Фаолияти бозорҳо ва қорвонсаройҳо. Робитаи тижоратӣ дар байни шахру ноҳияҳои қаламрави хонигарии Бухоро. Инкишофи савдои хориҷӣ бо Русия, Чин, Ҳиндустон ва Эрон. Қорқард ва истехсоли тилло, нуқра, сангҳои қиматбаҳо, маводди сохтмонӣ, селитра, сурб, олтингӯгирд, нуқра, оҳан.

Афзоиши норозигии аҳоли. Исёни мардумӣ дар Балх дар соли 1608. Наҳзати мардумӣ дар солҳои 1646-1648 бар зидди бедодгарии Нодирмуҳаммадхон ва лашқари Ҳинд дар Балх. Шӯриши соли 1681 дар Миёнкӯли Бухоро. Қиёми мардумии соли 1703 дар Ҳисор. Шӯриши соли 1708 дар Бухоро. Шӯриши мардумии

соли 1713 дар Самарқанд. Шӯришҳои солҳои 1714 ва 1718 дар Бухоро. Шӯриши соли 1745 дар Миёнкали Бухоро.

Адабиёт:

1. Иванов П.П. Хозяйство джуйбарских шейхов. К истории феодального землевладения в Средней Азии в XVI – XVII вв. М.,-Л., 1954.
2. Петрушевский И.П. Земледелие и аграрные отношения в Иране XIII-XIV вв. М.-Л., 1960.
3. Абдураимов М.А. Очерки аграрных отношений в Бухарском ханстве в XVI – первой половине XIX века. Ташкент, 1966.
4. Саидов А. Социально-экономическое положение Бухарского ханства в XVII – первой половине XVIII вв. Душанбе: Ирфон, 2006.
5. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.
6. Нёматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби А. Мухторов «Ҳисор: Очерки таърихи (Охири асри XV – аввали асри XX). Душанбе, 1995.

Адабиёт:

1. А. Мухторов «Ҳисор: Очерки таърихи (Охири асри XV – аввали асри XX).-Душанбе, 1995.

Мавзӯи 48. Фарҳанги модӣ ва маънавии халқи тоҷик дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII (1 соат).

А. Машгулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Инкишофи меъморӣ ва бинокорӣ. Бино намудани масҷиду мадрасаҳо. Сохтани мадрасаҳои Шердор, Тиллокӯрӣ ва Нодир Девонбегӣ дар Самарқанд. Бунёди мадрасаи Абдулазизхон дар Бухоро. Қомат афрохтани ёдгории меъморӣ “Дарвозаи арк” ва “Давлатхона” дар Балх. Сохтмони “Масҷиди сангин”, “Мадрасаи кӯҳна” ва “Мадрасаи нав” дар Ҳисор. Ёдгориҳои меъморӣ Помир.

Вазъи адабиёт. Малехои Самарқандӣ, Фитрати Зардӯзи Самарқандӣ, Мутрибии Самарқандӣ, Мулло Абдуллои Мулҳами Бухорӣ, Сайидои Насафӣ. Инкишофи илм. Машхуртарин олимони ин давр: Муҳаммад ибни Абулқосими Балхӣ, Мулло Гурсуни Бухорӣ, Қозӣ Лутфулло Шокири Бухорӣ, Мирмуҳаммадшарифи

Шахрисабзӣ, Шарофиддини Самарқандӣ, Маҳмуд ибни Валӣ, Муҳаммад Юсуфи Муншӣ, Муҳамадаммини Бухорӣ, Хоча Муҳаммадбарои Тирмизӣ, Хӯчамқулибеки Балхӣ, Абдурахмони Давлат.

Инкишофи наққошӣ дар Бухоро. Вазъи ҳунари наққошӣ дар Самарқанд. Наққошон маъруф: Хӯчамуҳаммад Муқим, Авазмуҳаммад, Мулло Бехзод, Муҳаммадсалим, Гулмуҳаммад . Хатгони машҳури ин давра: Муҳаммадмуроди Самарқандӣ, Муҳаммадшариф, Мавлоно Мирзо Баркӣ, Охунд Мулло Мирмуҳаммад Муншӣ, Мавлоно Мулло Арабшоҳ, Одина ал-Бухорӣ.

Адабиёт:

1. Матвиевская Г.П., Розенфельд Б.А. Математики и астрономы мусульманского средневековья и их труды (VII-XVII вв.). Т.II. Москва: Наука, 1983.

2. Саъдиев С. Адабиёти тоҷик дар асри XVII. Душанбе: Дониш, 1985.

3. Муқимов Р., Мамаджанова С. Архитектурное наследие Худжанда. – Душанбе, 1993.

4. Муқимов Р., Мамаджанова С. Энциклопедия памятников средневекового зодчества Таджикистана. – Душанбе, 1993.

5. Саидов А. Духовная и материальная культура таджикского народа в XVII – первой половине XVIII вв. Душанбе: Ирфон, 2007.

6. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.

7. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

8. Раҳматуллоев А., Тоҷов Н., Раҷабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.

Мавзӯи 49. Вазъи сиёсии Осиёи Миёна дар нимаи дуюми асри XVIII ва нимаи аввали асри XIX. Таъсиси давлати Манғитиён (1 соат).

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Хукмронии Муҳаммадраҳимхон ва кӯшишҳои ӯ барои пурқувватгардонии ҳокимият. Мурочиати Муҳаммадраҳимхон барои ёрӣ ба хони Хӯқанд Ирдонабӣ. Иттифоқи ҳокими Уротеппа Фозилбӣ бо ҳокими Ҳисор Муҳаммадаминбӣ юз барои муқовимат бар зидди лашкаркашии Муҳаммадраҳимхон. Таъқиби

лашкари хӯқандиҳо ба сӯи Хучанд аз чониби лашкари Ёротеппаву Ҳисор. Галабаи Ёротеппа бар лашкари Бухорову Хӯқанд. Забти Ҳисор аз чониби Муҳаммадраҳимхон ва ҳокими Ҳисор таъйин намудани амакаш Дониёлбӣ.

Лашкаркашии ҳокими Ёротеппа Фозилбӣ ба сӯи Самарқанд ва забти он. Ба дасти Дониёлбӣ атолиқ гузаштани ҳокимияти Бухоро. Муборизаи Дониёлбӣ бар зидди феодалони саркаш. Баъд аз вафоти Дониёлбӣ ба тахти Бухоро нишастани писари ӯ Шохмурод. Номи “Аморати Бухоро”-ро гирифтани хонигарии Бухоро. Ислохотҳои Шохмурод барои мустаҳкам намудани ҳокимияти марказӣ. Лашкаркашиҳои Шохмурод ба Хуросон.

Таъсис ёфтани хонигарии Хӯқанд. Оғози ҳукмронии хонадони мингҳо дар хонигарии Хӯқанд. Сар заданаи чанчолҳои байнихудӣ дар хонигарии Хева ва ба парокандагиву бесарусомонӣ дучор гардидани ҳокимият.

Заиф гардидани қудрати аморати Бухоро дар натиҷаи исёнҳои мардумӣ ва гуруснагӣ. Заҳр дода куштани амир Ҳайдар аз тарафи писараш Насрулло. Муборизаи амир Насрулло бо бародаронаш барои ҳокимияти Бухоро. Тезу тунд гардидани муносибати Бухоро бо Қӯқанд. Лашкаркашиҳои амири Бухоро бар зидди хони Хӯқанд ва тобеи аморати Бухоро гардидани Хӯқанд. Сарнагун гардондани ҳокимияти Бухоро дар Хӯқанд аз тарафи сарварони қабилаҳои қирғизу қипчоқ. Дар Хӯқанд ба сари ҳокимият омадани Шералихон. Ба дасти Худоёрхон гузаштани ҳокимият дар Хӯқанд.

Ба тахти аморати Бухоро нишастани амир Ҳайдар. Лашкаркашиҳои амир Ҳайдар барои муттаҳид ва мустаҳкам намудани давлат. Зиёд гардидани андоз ва хироч. Ба қашшоқӣ дучор гардидани аҳоли. Авҷ гирифтани муқовимати феодалони маҳаллӣ.

Ба сари қудрат омадани амир Насруллоҳ. Куштори дарбориён, наздикон ва сипоҳиёни падар аз чониби амир Насруллоҳ. “Амири қассоб” ном гирифтани Насруллоҳ. Лашкаркашиҳои амир Насруллоҳ ба Шаҳрисабз ва тасхири он. Ислохоти ҳарбии амир Насруллоҳ.

Дар Хӯқанд ба сари қудрат омадани Умархон. Бо фармони Умархон аз байни ҷавонони тоҷик таъсис додани дастаи кӯшуни пешамалкунанда.

Чангҳои байни аморати Бухоро ва хонии Хӯқанд барои ишғоли Ёротеппа, Хучанд, Шаҳрисабз ва мулкҳои дигар. Оқибатҳои харобиовари чангҳои амирони Бухоро ва хонҳои Хӯқанд.

Адабиёт:

1. История народов Узбекистана. Т.2. Ташкент, 1947, с. 134-196.
2. Мухторов А. Ҳисор. Очерки таърихӣ (охири асри XV – аввали асри XX). Душанбе: Адиб, 1995.
3. Мухтаров А. История Ура-Тюбе (конец XV – начало XX вв. (Второе дополнительное изд.). Душанбе, 1999.
4. Ғойбов Ғ. Таърихи Хатлон аз оғоз то имрӯз. Душанбе, 2006.
5. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав - Душанбе: Дониш, 2008.
6. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.
7. Таджикский народ во второй половине XVIII – первой половине XIX вв. // История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010, с. 290-323.
8. Раҳматуллоев А., Точов Н., Рачабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.

Б.Маишгулиятҳои аудиториҳои амалӣ.

Семинар дар мавзӯи: “Мулкҳои тоҷикнишин дар нимаи дуҷуми асри XVIII ва нимаи аввали асри XIX дар Осиёи Миёна”.

Саволҳо:

1. Шаҳр ва мулкҳои хониғарии Бухоро, ки дар он ҷо тоҷикон маскун буданд.
2. Мулкҳои тоҷикнишин дар хониғарии Қўқанд.

Адабиёт:

1. Ханьков Н.В. Описание Бухарского ханства. СПб. 1843.
2. Бартольд В.В. Таджики. Исторический очерк // Соч. Т.2. Ч.1., Москва: Наука, 1964, с. 451-468.
3. Мейендорф Е.К. Путешествие из Оренбурга в Бухару. М., 1975.
4. Ханьков Н.В. Записки по этнографии Персии. Москва: Главная ред. Восточной литературы, 1977.
5. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав. Душанбе: Дониш, 2008.
6. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.

7. История таджикского народа. Т.3. XI-XV века. Душанбе, 2013.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Мавзӯ: «Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари “Рисола ё мухтасаре аз таърихи салтанати хонадони мангития”-и Аҳмади Дониш.

Адабиёт:

1. Дониш А. Рисола ё мухтасаре аз таърихи салтанати хонадони мангития. Душанбе, 1992.

Мавзӯи 50. Авзои иҷтимоӣ ва иқтисодии аморати Бухоро дар нимаи дуюми асри XVIII ва нимаи аввали асри XIX (1 соат).

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Вазъи заминҳои қорам дар аморати Бухоро. Заминҳои лалмӣ ва обӣ. Олоти меҳнат. Кишти ғалла, пахта, тамоку, зағир ва растаниҳои рангдиханда. Боғдорӣ ва обчакорӣ. Вазъи чорводорӣ. Навъҳои заминдорӣ: заминҳои хирочӣ, амлок, заминҳои вақф, замини танҳох, замини мулки ҳури ҳолис. Навъҳои заминҳои вақф. Заминҳои умумӣ ё чамъиятӣ. Харидуфурӯши замин.

Сарватҳои зеризаминии Болооби Зарафшон. Конҳои маъдани оҳан. Усули коркарди оҳан ва ҳунари охангарӣ. Коркарди металлҳои ранга. Сангҳои киматбаҳо. Истеҳсоли намакҳо. Коркарди коғаз. Аслиҳасозӣ. Чармгарӣ. Собунбарорӣ. Инкишофи бофандагӣ дар шаҳру деҳот. Истеҳсоли навъҳои гуногуни матоъ. Гулдӯзӣ. Заргарӣ. Кандакорӣ дар ҷӯб ва санг. Тайёр намудани ашёи мухталифи рӯзгор аз фулузот. Кулолгарӣ. Сохтани зарфҳои гуногуни сафолӣ Инкишофи тичорат. Нақши бозорҳо, корвонсаройҳо ва марказҳои савдоӣ дар пешрафти тичорати дохилӣ. Афзудани шумораи дуконҳои савдо дар бозорҳои шаҳр. Тақсимоги рӯзҳои бозор дар шаҳру навоҳии аморати Бухоро. Инкишофи савдои хориҷӣ. Робитаҳои тичоратии аморати Бухоро бо Эрон, Ҳиндустон, Чин, Русия. Ба ривоҷи савдои дохилӣ ва хориҷӣ монеъ сохти феодалӣ.

Вучуд доштани шаклҳои гуногуни андозҳо. Хироч. Зақот. Қизя. Танобона. Боқипулӣ. Кавсан. Тарозупулӣ ва тахтиҷой. Амонпулӣ. Ҳашар. Боҷ. Тарзи ситонидани андоз. Ашхоси андозчин. Чорякқорон. Истифодаи меҳнати ғуломон. Фучуд доштани шумораи дигари намудҳои андоз.

Шӯриши мардумии соли 1810 дар Бухоро ва сабабҳои сар задани он. Рафти шӯриш ва оқибати он. Исёни тоифаи нимкӯчии хитой-қипчоқҳо дар соли 1821 дар Миёнкол. Сабаби сар сар задани исён. Баъзе шахрхоро забт намудани исёнгарон. Кӯшишҳои амири Бухоро барои пахш намудани ин исён. Сабабҳои асосии шикасти исёни хитой-қипчоқҳо. Шӯриши мардумӣ дар Самарқанд (соли 1826). Шӯриши солҳои 1841-1842 дар Қўқанд бо сардории Хоча Қаландари мисгар. Ишғоли пойтахти мамлакат ва ба хок яқсон намудани манзилҳои амалдорони хон. Бо макру фиреб фуру нишондани шӯриш аз ҷониби амалдорон. Аҳамияти ин шӯриш барои сарнагун намудани ҳукумати амир. Шӯришҳои мардумӣ дар Помири Ғарбӣ. Шӯриши деҳқонони Шугнон, Рӯшон ва Вахон бо сардории Шайхзодаи Рӯшонӣ. Хусусияти шӯришҳои мардумӣ ва мақсадҳои асосии онҳо.

Адабиёт:

1. Семенов А.А. Очерк устройства центрального административного управления Бухарского ханства позднейшего времени / Труды АН Тадж ССР, т.25, 1954, вып. 2.
2. Аминов А.М.. Экономическое развитие Средней Азии (колониальный период). Ташкент, 1959.
3. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав - Душанбе: Дониш, 2008.
4. Нёматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.
5. Социально-экономические положения Средней Азии во второй половине XVIII – первой половине XIX вв. // История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010, с. 324-401.

Мавзӯи 51. Фарҳанги модӣ ва маънавии халқи тоҷик дар нимаи дуюми асри XVIII - нимаи аввали асри XIX (1 соат)

А.Маишгулиятҳои аудитории лексионӣ – назариявӣ:

Вазъи бинокорӣ ва меъморий. Бунёди масҷиду мадрасаҳо ва дар онҳо ифода ёфтани ҳунароҳои халқӣ. Таъмири Масҷиди Шайх Муслиҳиддин ва Мақбараи Тўпхона дар Хучанд ва бунёди масҷиду мадрасаҳои начандон калон. Мадрасаи Рустамбек, Мадрасаи Намозгоҳ ва Айвони Тиллокорӣ дар Ўротепша. Ёдгориҳои бинокориву меъмории хонигарии Қўқанд: Мақбараи Модари Хон, Даҳмаи Шоҳон, Масҷиди Хонақоҳ, Масҷиди Чинорлик, Мақбараи Хучам Қабрӣ. Тафовути манзили одамони давлатманд аз манзили

одамони бенаво. Хусусияти хоси бинокориҳои дехот. Истифодаи навъҳои хунари мардумӣ дар ороиши биноҳо.

Мавқеи забони тоҷикӣ дар риштаи илм ва адабиёт. Навъҳои мактаб: ибтидоӣ ва олии. Забони таълим дар мактабҳо. Инкишофи омӯзиши илми фикҳ ва тафсири китобҳои муқаддас. Инкишофи илми таърихнигорӣ. “Гулшан-ул-мулк”-и Муҳаммад Ёқуб. Мулло Чумбақули Ургутӣ (Хумулӣ). “Мунтахаб-ут-таворих”-и Муҳаммад Ҳакимхон. “Ҷаҳоннамо”-и Мулло Аттор. “Таърихи Шохруҳӣ”-и Мулло Ниёмуҳаммад. “Таърихи муҳочирон”-и Дилшоди Барно. Вазъи алабиёт. Адибони маъруфи ин давра: Дониши Бухороӣ, Мирзо Муҳаммадсолеҳ Муншӣ, Ҷунайдулло Маҳмуди Ҳозиқ, Муҳаммадшарифи Гулханӣ, Махмур, Маъдан, Дилшод. Инкишофи ҳаҷви иҷтимоӣ дар адабиёти ин давр. Шоирони зуллисонайн.

Ороиш ва нақшу нигори сакфҳои бино дар Хучанд ва Истаравшан. Нақшу нигори деворҳо ва кандакории онҳо дар Бухоро. Истифодаи рангҳои гуногун ҳангоми нақшу нигори биноҳо. Тайёр намудани рангҳои ороишӣ. Истифодаи аз усули қошишқорӣ ва шӯшаҳои оҳақӣ дар сохтмон ва ороиши биноҳо. Инкишофи минётур. Ороиши китобҳо. Наққошӣ дар маснуоти маишӣ бо навиштаҷоти алифбои арабӣ. Ороиши зарфҳои қуллоӣ. Нақшу нигори аслиха бо сангҳои қиматбаҳо. Вазъи ҳаттотӣ. Инкишофи мусиқӣ ва овоззонӣ. Навъҳои асбобҳои мусиқӣ. Намоиши театри ҳангоми гузаронидани идҳо ва чорабиниҳои оилавӣ.

Адабиёт:

1. Каримов У. Адабиёти тоҷик дар нимаи дуҷуми асри XVIII ва аввали асри XIX. Душанбе, 1974.
2. Ҳабибов А. Мероси адабии шоирони Ҳисор. Душанбе, 1974.
3. Мамаджанова С., Муқимов Р. Энциклопедия ёматников средневекового зодчества Таджикистана. Душанбе: Мерос, 1993.
4. Гафуров Б.Ғ. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав - Душанбе: Дониш, 2008.
5. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Ҳ. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд: Ношир, 2008.
6. Духовная и материальная культура таджикского народа во второй половине XVIII – первой половине XIX вв. // История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010, с. 380-401.

Мавзӯи 52. Ҳуҷуми Русияи подшоҳи ба Осӣи Миёна ва ишғоли ноҳияҳои шимоли Тоҷикистон (1 соат).

А. Маишулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Маълумоти мухтасар доир ба Русияи миёнаи асри XIX. Вазъи сиёсӣ ва иқтисодии хонигариҳо ва мулкҳои Осӣи Миёна дар арафаи оғози амалиёти ҷарбии Русия ба минтақа. Муносибатҳои дипломатӣ ва тижорати Русия бо хонигариҳои Осӣи Миёна дар солҳои 50 – нимаи аввали 60-уми асри XIX. Зиддияти байни Англияю Русия дар Осӣи Миёна. Дурномаи стратегӣ ва нақшаи забткоронаи Русия дар минтақа. Сафарбарии кушунҳои Русия ба Осӣи Миёна аз самтҳои Оренбург ва Сибир. Оғози ҳуҷуми бевоситаи кӯшунҳои Русия ба Осӣи Миёна. Забти қалъаи Туркистон ва Чимкент (соли 1864). Фатҳишаҳри Тошканд (соли 1865). Ташкилҳои вилояти Туркистон. Муҳориба дар Қиззах – оғози ҷанги Русия бар зидди аморати Бухоро. Қиззах, Хучанд ва Ҷротеппаро ишғол намудани кӯшунҳои Русия. Муқобилияти халқҳои маҳаллӣ. Амалиётҳои ҷарбии байни Русияю Бухоро.

Ташкилҳои генерал-губернатории Туркистон. Сохтори маъмурии генерал-губернатории Туркистон. Идомаи амалиёти ҷарбӣ аз тарафи аввалин генерал-губернатор Кауфман. Муҳорибаи Чупонато ва забти Самарқанд. Муҳорибаи Зирабулок. Шартномаи 23-уми июни соли 1868 дар байни Русия ва аморати Бухоро. Шӯриши Абдумалиқтӯра ва бо ёрии кӯшунҳои Русия паҳш намудани он. Шартномаи 28-уми сентябри соли 1873 аморати Бухоро ва Русия. Вазъи сиёсии хонигарии Қўқанд дар давраи забткориҳои Русия дар минтақа. Шартномаҳои Русияю Хўқанд солҳои 1868 ва 1870. Барҳам додани хонигарии Хўқанд ва таъсисҳои вилояти Фарғона дар ҳайати генерал-губернатории Туркистон.

Давраҳои тасарруфи мулкҳои шимоли Тоҷикистон. Забт намудани Эрҷар, Нов, Хучанд, Ҷротеппа ва Гонҷӣ. Оромии муваққатӣ. Вазъи сиёсӣ ва иқтисодии мулкҳои болооби Зарафшон (Қўҳистон): Масчоҳ, Фалғар, Фон, Яғноб, Киштут, Марғедар. Нақшаи забткоронаи генерал-губернатори Туркистон Кауфман. Ёзомияи Искандарқўл ва ба ихтиёри Русия гузаштани болооби дарёи Зарафшон. Пурра тобеъ намудани бекигарии ё мулкҳои Қўҳистон (Масчоҳ, Фалғар, Фон, Киштут, Фороб, Моғиён). Таъсис ёфтани «туманҳои қўҳӣ» дар ҳайати шўбҳои Панҷакентии Округи Зарафшон (аз соли 1887 – вилояти Самарқанд).

Адабиёт:

1. Бобохонов М.Б. Таърихи Русия дар замони сармоядорӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
2. Боқиев О. Завоевание и присоединение Северного Таджикистана, Памира и Горного Бадахшана к России. – Душанбе, 1994.
3. Фафуров Б.Ф. Таърихи халқи тоҷик. - Сталинобод, 1947.
4. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон. Китоби 2. – Душанбе, 2009
5. Джамалова М.К. Присоединение Северного Таджикистана к России. Душанбе, 1914.
6. История таджикского народа. Т. II .Кн. 2. М., 1964.
7. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
8. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
9. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
10. Халфин Н.А. Присоединение Средней Азии к России. М., 1965.
11. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

Мавзӯи 53. Тобъи намудани мулкҳои Бухорои Шарқӣ ба аморати Бухоро (1 соат).

А. Маишулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Маълумоти ҷуғрофӣ доир ба мулкҳои Бухорои Шарқӣ. Вазъи сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии мулкҳои Бухорои Шарқӣ дар арафаи амалиёти ҷабҳии Русия дар Осиёи Миёна. Шарҳи нишондиҳандаҳои тобеияти худро ба Русия шинохтани амири Бухоро (Музаффар). Раванди зӯран ба аморат тобеъи намудани мулкҳои мустақилу ниммустақили Бухорои Шарқӣ. Муқобилияти аҳолии мулкҳои Бухорои Шарқӣ бар зидди қушунҳои амир. Барҳам додани сохтори маъмури ва ҷорӣ намудани сохтори ба аморат мувофиқи идорӣ – бекигарихо дар собиқ мулкҳои Бухорои Шарқӣ. Шарҳи муқоисавии фарқияти тарзи маъмуриятчиғии аморат дар бекигарихои Бухорои Шарқӣ аз сохтори маъмурии анъанавии қаблӣ.

Адабиёт:

1. Искандаров Б.И. Восточная Бухара и Памир во второй половине XIX в. Часть 1-2. Душанбе, 1962-63.

2. Исқандаров Б.И. Из истории проникновения капиталистических отношений в экономику дореволюционного Таджикистана (второй половине XIX в.). Душанбе, 1966.
3. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964.
4. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
5. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
6. Пирумшоев Х. Таърихи омӯзиши шӯриши Восеъ. Душанбе, 1992.
7. Пирумшоев Х. История изучения восстание Восе. Душанбе, 1998.
8. Пирумшоев Х. Таърихи Дарвоз. Душанбе, 2008.

Мавзӯи 54. Ҳалли масъалаи Помир ва ба Русия ҳамроҳ кардани он (1 соат).

А.Маишулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Вазъи сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодии мулкҳои Помиру Бадахшон то давраи ҳамроҳшавии ин минтақа ба Русия. Авҷгирии рақобати Англияю Русия дар Помир. Шартномаи байни Русияю Англия доир ба муайян намудани доираи нуфуз дар Помир солҳои 1872-1873. Амалиёти забткоронаи қӯшунҳои Афғонистон дар Бадахшон ва тобеъ намудани он. Бедодгариҳои қӯшунҳои Афғонистон дар Помир ва вобаста ба он шиддат ёфтани вазъи фоҷиабори шохигариҳои Помири Ғарбӣ дар солҳои 80 –ибтидои 90-уми асри XIX. Муборизаи сокинони маҳаллӣ бар зидди ғосибони афғон. Авҷ гирифтани зиддияти байни Англияю Русия дар Помир. Мавқеи Чин ва Афғонистон дар Помири Шарқӣ (Мурғоб).

Ёрии ҳарбии Русия ба аҳолии Помир дар мубориза ба амалиёти ғоратгаронаи қӯшунҳои Афғонистону Чин. Шартномаи сарҳадмуайянкунии Англияю Русия дар Помир соли 1895. Сохтори идоракунии маъмурии Помири Шарқӣ ва Помири Ғарбӣ баъди ҳамроҳ кардани он ба Русия. Сабаби ба ҳайати идораи маъмурии аморати Бухоро додани Помири Ғарбӣ. Мавқеи Отряди сарҳадии Русия дар идораи маъмурии Помир. Суръат гирифтани норозигии аҳолии Помир нисбат ба бедодгариҳои бекҳо ва дигар амалдорони аз Бухоро таъйиншуда.

Чорабиниҳои Русия доир ба ҳалли масоили маъмурӣ ва иҷтимоӣ-иқтисодии Помир. Васеъ намудани ҳуқуқи сардори Отряди Помир дар идораи маъмурӣ. Пурра ба ихтиёри сардори Отряди сарҳадии Русия гузаштани идоракунии Помир. Чорабиниҳои роҳбарияти Отряди сарҳадии Русия доир ба беҳдошти авзои

иктисодӣ ва иҷтимоӣ. Сохтмони роҳ. Рушди кишоварзӣ, косибӣ ва савдо.

Адабиёт:

1. Бокиев О. Завоевание и присоединение Северного Таджикистана, Памира и Горного Бадахшана к России. Душанбе, 1994.
2. Фафуров Б.Ф. Таърихи халқи тоҷик. Сталинобод, 1947.
3. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон. Китоби 2. Душанбе, 2009
4. История Горно-Бадахшанской автономной области. Т. I. Душанбе 2005.
5. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964.
6. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
7. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
8. Назаршоев Н.М. Военная история Таджикистана. (Краткий очерк). Душанбе, 2002.
9. Пирумшоев Х., Маликов М. Россия и Таджикистан: история взаимоотношений. Душанбе, 2011.
10. Пирумшоев М. Х. Памир в русской историографии конца XIX- начала XX вв. Душанбе, 2012.
11. Постников А.В. Схватка на «Крыше мира». Политики, разведчики, географы в борьбе за Памир в XIX веке. Москва, 2005.
12. Ҳотамов Н., Довудӣ Д., Муллоҷонов С., Исоматов М. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ барои ихтисосҳои ғайритаърихӣ ва мактабҳои олиӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе, 2011.

Мавзӯи 55. Сиёсати мустамликадорӣи Русияи подшоҳӣ дар Осиёи Миёна (1соат).

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Кишвари Туркистон – ҷузъи ҳудуди империяи Русия. «Низомнома оид ба идораи кишвари Туркистон». Мақоми генерал-губернатор дар идоракунии кишвар. Сохтори маъмури. Идоракунии вилоятҳо. Хусусиятҳои идораи маҳаллӣ. Низоми судӣ. Сиёсати муҳоҷиркунии Русия ба ин минтақа. Дар генерал-губернатории Туркистон ва аморати Бухоро ба вучуд омадани маҳалҳои руснишин. Муайян намудани ду тарафи мухталифи (зиёновар ва судбахши) сиёсати мустамликадорӣи Русия дар Осиёи Миёна.

Сиёсати аграрии мутлақият дар Туркистон. Шаклҳои молиқияти замин ва муносибати маъмурияти Туркистон ба онҳо.

Вазъи иншоотҳои обёрикунӣ ва муносибати намояндагони муғлакият доир ба беҳдошти онҳо. Рушди муносибатҳои молино пулӣ. Махсусгардонии зироат. Ба манбаи ашёи хом табдил ёфтани минтақа. Равнаки пахтакорӣ, боғдорӣ, пиллапарварӣ ва дигар намудҳои маҳсулоти кишоварзӣ. Мақоми тоҷикон дар ин таҳаввулоти аграрӣ-кишоварзӣ. Сохтмони роҳи оҳан ва таъсири он ба иқтисодиёти кишвар.

Сиёсати иқтисодии Русияи подшоҳӣ дар кишвари Туркистон. Маблағгузориҳои расмӣ барои рушди кишвар. Сохтмони корхонаҳои саноатӣ. Мақоми бонкҳо, ҷамъиятҳои акционерӣ ва ширкатҳои савдоию мануфактурӣ. Сабабҳои суръатгирии рушди иқтисодӣ.

Адабиёт:

1. Ғафуров Б.Ғ. Таърихи халқи тоҷик. Сталинобод, 1947.
2. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Китоби 2. Душанбе, 2009
3. История Горно-Бадахшанской автономной области. Т.1. Душанбе 2005.
4. История народов Узбекистана. Т.2. От образования государства Шейбанидов до Великой Октябрьской социалистической революции. Ташкент, 1947.
5. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964 .
6. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
7. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
8. Пирумшоев Х., Маликов М. Россия и Таджикистан: история взаимоотношений. Душанбе, 2011.
9. Турсунов Н.О. Таърихи тоҷикон. Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни донишгоҳҳо ва донишқадаҳои олий. Хучанд, 2001.
10. Ҳотамов Н. Таърихи халқи тоҷик (аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924. Нашри дуюм. Душанбе, 2007.
11. Ҳотамов Н., Довудӣ Д., Муллоҷонов С., Исоматов М. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ барои ихтисосҳои ғайритаърихии мактабҳои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе, 2011.

Мавзӯи 56. Аморати Бухоро дар охири асри XIX (1 соат).

А.Маишгулиятҳои аудиториҳои лексионӣ - назариявӣ.

Вазъи аморати Бухоро, маҳдуд гардидани мустақилияти давлатдорӣ он. Зарурати нигоҳдошти аморати Бухоро чун давлати воҳид аз тарафи Русия. Нишондиҳандаҳои тобеияти сиёсӣ ва иқтисодии аморат ба Русия. Худуди ҷуғрофии аморат баъди

шартномаҳои Русияю Бухоро солҳои 1868 ва 1873. Муносибати амирони Бухоро бо ҳукумати Русия. Вазъи сиёсӣ. Сохтори идораи марказӣ ва маъмурии маҳаллӣ. Вазъи иҷтимоӣ. Шумораи аҳолии ва ҳайати этникии он. Вазъи кишоварзӣ. Косибӣ ва хунармандӣ. Мавқеи тичоратии Бухоро. Муносибати тичоратӣ бо Русия. Таъсири дин дар сиёсати давлатӣ. Мавқеи тоҷикон дар сохтори маъмурии аморати Бухоро.

Бекигарӣҳои Бухорои Шарқӣ. Дараҷаи мустақилият ва салоҳияти маъмурии бекҳо. Амлоқдорҳо дар сохтори маъмурии маҳаллӣ. Таъсири дин ва дар идораи маъмурии бекигарӣҳо ва амлоқдорӣҳо. Аҳолии бекигарӣҳои Бухорои Шарқӣ ва ҳайати этникии он.

Нишондиҳандаҳои асосии иқтисодӣ. Вазъи кишоварзӣ. Навъҳои моликияти замин. Зироаткорӣ боғдорӣ. Чорводорӣ. Мавқеи косибӣ ва хунармандӣ дар ҳаёти иқтисодӣ. Муносибатҳои тичоратӣ. Вазъи муносибатҳои молиқу пулӣ. Савдои дохилӣ. Алоқаи савдои байни бекигарӣҳо ва мулкҳои ҳамсоя. Хусусиятҳои ҳосилтарзи андозситонӣ ва мушкилоти пардохти андоз. Сабабҳои асосии чунбишҳои халқӣ. Авҷ гирифтани чунбишҳои халқӣ дар Бухорои Шарқӣ. Шуриши Восеъ. Мақоми Шуриши Восеъ дар таърихи муборизаи озодихонаи халқи тоҷик.

Адабиёт:

1. Фафуров Б.Ф. Таърихи халқи тоҷик. Сталинобод, 1947.
2. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон. Китоби 2. Душанбе, 2009.
3. Искандаров Б.И. Восточная Бухара и Памир во второй половине XIX. в Нашри сеюм. Душанбе, 2015.
4. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964.
5. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
6. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
7. Логофет Д.Н. Страна бесправия. Бухарское ханство и его современное состояние. СПб, 1909.
8. Маджлисов А.Р. Аграрные отношения в Восточной Бухаре в XIX – начале XX вв. Душанбе-Алма-Ата, 1967.
9. Турсунов Н.О. Таърихи тоҷикон. Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни донишгоҳҳо ва донишқадаҳои олии Хучанд, 2001.
10. Ҳотамов Н. Таърихи халқи тоҷик (аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) Нашри дуюм. Душанбе, 2007.
11. Ҳотамов Н., Довудӣ Д., Муллоҷонов С., Исоматов М. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ барои ихтисосҳои

ғайритаърихии мактабҳои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе, 2011.

Б.Машғулиятҳои аудитори амалӣ.

Семинар дар мавзӯи «Шӯриши Восеъ–бузургтарин ҳаракати мардумӣ».

Саволҳо:

1. Вазъи бекигарии Балҷувону Кӯлоб баъди зӯран ҳамроҳ кардан ба аморати Бухоро.
2. Замина ва сабабҳои Шӯриши Восеъ.
3. Шахсияти Восеъ.
4. Давраи авҷи шӯриш.
5. Сабаби шикастхӯрии шӯриш.
6. Шӯриши Восеъ, намунаи муборизаи озодихонаи халқи тоҷик ба муқобили истибдоди феодалӣ.

Адабиёт:

1. Ғафуров Б.Ғ. Таърихи халқи тоҷик. Сталинобод, 1947.
2. Ғафуров Б.Ғ. Тоҷикон. Китоби 2. Душанбе, 2009.
3. Искандаров Б.И. Восточная Бухара и Памир во второй половине XIX. в Нашри сеюм. Душанбе, 2015.
4. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964.
5. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
6. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
7. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964.
8. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
9. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
10. Пирумшоев Х. Таърихи омӯзиши шӯриши Восеъ. Душанбе, 1992.
11. Пирумшоев Х. История изучения восстание Восе. Душанбе, 1998.
12. Ҳотамов Н. Таърихи халқи тоҷик (аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924 Нашри дуюм. Душанбе, 2007.
13. Ҳотамов Н., Довудӣ Д., Муллоҷонов С., Исоматов М. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ барои ихтисосҳои ғайритаърихии мактабҳои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе, 2011.

Мавзӯи 57. Тоҷикони генерал-губернатории Туркистон дар ибтидои асри XX (1 соат).

А.Машғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ - назариявӣ.

То рафт бештар сар даровардани капитали рус ба иқтисодиёти Туркистон ва сустшавии мавқеи муносибатҳои патриархалӣ-феодалӣ. Вазъи кишоварзӣ. Махсусгардонии истехсолоти кишоварзӣ. Рушди пахтакорӣ. Ба доираи муносибатҳои сармоядорӣ бештар кашида шудани ноҳияҳои шимолии Тоҷикистон.

Вазъи иҷтимоӣ. Шиддат гирифтани норозигии омма. Таъсири Инқилоби аввали Русия (солҳои 1905-1907) дар Туркистон. Корпартоиҳои умумӣ. Ноҳияҳои шимолии Тоҷикистон дар давраи Инқилоби якуми рус солҳои 1905-1907. Шӯриш иротаи понтони (васлкунандагони пулҳои муваққати болои дарёҳо) Хучанд. Ҷунбиш дар кишрҳои гуногуни иҷтимоӣ. Ҷунбишҳои деҳқонони ноҳияҳои шимолии Тоҷикистон соли 1907. Вазъи иҷтимоӣ-иқтисодии уезди Хучанд ва дигар ноҳияҳои шимоли Тоҷикистон баъди Инқилоби якуми рус.

Рушди пахтакорӣ сабаби пастравии дигар намудҳои истехсолоти кишоварзӣ дар шимолии Тоҷикистон. То рафт бештар характери молӣ пайдо кардани замин. Таъсири капитали бонки дар минтақа. Қарздиҳии бонкӣ дар уезди Хучанд. Капитали судхӯрӣ. Ба табақаҳои иҷтимоӣ ҷудошавии аҳолии маҳаллӣ.

Оғози Ҷанги якуми ҷаҳон ва боз бадтар шудани вазъи иҷтимоии сокинони минтақа. То рафт бештар авҷ гирифтани бухрони иқтисодӣ. Ҷунбишҳои озодихоҳӣ. Хучанд пешоҳанги шӯриши соли 1916 дар Туркистон.

Авзои иқтисодии ноҳияҳои шимолии Тоҷикистон дар арафа ва давраи Инқилоби февралӣ соли 1917. Таъсири Дуҳокимиятӣ – органи диктатураи буржуазӣ дар ноҳияҳои шимолии Тоҷикистон. Фаъолияти Шӯрои депутатҳои коргарӣ ва сарбозӣ дар марказҳои саноати Тоҷикистони Шимолӣ. Ташкилҳои Шӯрои депутатҳои мусулмон. Фаъолияти ташкилотҳои сотсиал-демократӣ. Саҳми коргарони корхонаҳои роҳи оҳан ва ангиштканон (корхонаҳои ангишти Шӯроб, корхонаи нафтистехсолкунии «Санто» ва ғайра). Мавқеи сиёсии Ҳукумати муваққатӣ.

Адабиёт:

1. Бабаханов М.Б. Предпосылки революционного союза трудящихся Туркестанского края с российским пролетариатом. Душанбе, 1975.

2. Бабаханов М. Социально-экономическое положение Северного Таджикистана накануне Октября. (Вопросы генезиса капитализма). Душанбе, 1970.
3. Гафуров Б.Ф. Таърихи халқи тоҷик. Сталинобод, 1947.
4. Гафуров Б.Ф. Тоҷикон. Китоби 2. Душанбе, 2009.
5. История Ленинабада. Научно-популярный очерк. Душанбе, 1986.
6. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964 .
7. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
8. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
9. Раджабов З.Ш. Из истории общественно-политической мысли таджикского народа во второй половине XIX и в начале XX вв. Сталинабад, 1957.
10. Рачабов З.Ш. Аз таърихи афкори ҷамъияти- сиёсии халқи тоҷик дар нимаи дуҷуми асри XIX ва аввали асри XX. Сталинобод, 1959.
11. Турсунов Н.О. Таърихи тоҷикон. Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни донишгоҳҳо ва донишқадаҳои олии Хучанд, 2001.
12. Убайдуллоев Н.К. История народного образования Таджикистана второй половины XIX - начала XX вв. Душанбе, 2005.
13. Ҳотамов Н. Таърихи халқи тоҷик (аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924 Нашри дуҷум. Душанбе, 2007.
14. Ҳотамов Н., Довудӣ Д., Муллоҷонов С., Исоматов М. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ барои ихтисосҳои ғайритаърихӣ ва мактабҳои олиии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе, 2011.

Б.Машғулиятҳои аудитори амалӣ.

Семинар дар мавзӯи «Шӯриши соли 1916 ва иштироки тоҷикон дар он»

Саволҳо:

1. Оғози ҷанги якуми ҷаҳон ва боз бадтар шудани вазъии иҷтимоии сокинони минтақа.
2. Афзоиши навъ ва миқдори пардохти андозҳо.
3. Мавқеи ширкатҳо дар рушди кишоварзӣ.
4. То рафт бештар авҷ гирифтани бухрони иқтисодӣ.
5. Ҷунбишҳои озодихоҳӣ.
6. Шӯриши соли 1916 дар Туркистон.
7. Шӯриши соли 1916 дар Хучанд.

8. Паҳншавии шӯриши соли 1916 дар дигар ноҳияҳои Тоҷикистони шимолӣ.

Адабиёт:

1. Восстание 1916 года в Средней Азии и Казахстане. Сборник документов. М.: Из-во АН СССР, 1960.

2. Мухтаров А. Восстание крестьян Бальджуанского бекства в 1916 г. // Известия АН. Тадж. ССР. Отд. общ. Наук, 1962. № 1. - С. 35

3. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964.

4. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.

5. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.

6. История народов Узбекистана. Т. II. Ташкент: Изд-во АН Уз ССР, 1947.

7. Каримов Т.Р. Шӯриши соли 1916 дар Тоҷикистон. Душанбе, 1966.

8. Маджлисов А.Р. Каратегин нақануне установления Советской власти. Сталинабад, 1959.

9. Турсунов Н.О. Таърихи тоҷикон. Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни донишгоҳҳо ва донишқадаҳои олии Хучанд, 2001.

10. Турсунов Х. Восстание 1916 года в Средней Азии и Казахстане. Ташкент, 1962.

11. Убайдуллоев Н.К. История народного образования Таджикистана второй половины XIX - начала XX вв. Душанбе, 2005.

12. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX в. Худжанд, 2005.

13. Ҳотамов Н. Таърихи халқи тоҷик (аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924 Нашри дуюм. Душанбе, 2007.

14. Ҳотамов Н., Довудӣ Д., Муллоҷонов С., Исоматов М. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ барои ихтисосҳои ғайритаърихӣ ва мактабҳои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе, 2011.

Мавзӯи 58. Тоҷикони аморати Бухоро дар ибтидои асри XX (1 соат).

А.Машғулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Вазъи иҷтимоӣ – иқтисодии аморати Бухоро дар ибтидои асри XX. Торафт бештар ба доираи муносибатҳои сармоядории Русия кашида шудани Бухоро. Аморат дар доираи хати гумрукии Русия. Ба манфиати Русия мувофиқ кардани истехсоли маҳсулоти

кишоварзӣ. Косибӣ. Муносибатҳои савдой. Таъсири ҳаракатҳои инқилобии ибтидои асри XX дар Русия (солҳои 1905-1907) ба аморати Бухоро.

Рушди муносибатҳои молиқу пулӣ ва таъсири он ба болоравии ҳаҷму навъи андозу маҷбуриятҳои феодалӣ. Ҷунбишҳои халқӣ дар давраи инқилоби якуми рус ва баъди он. Шӯриши соли 1909 дар Ҳисор. Ба доираи гумрукии Русия кашида шудани аморат ва таъсири он ба бекигарии Бухорои Шарқӣ. Афзоиши воридоти молиқи Русия ва хоҷиш ёфтани косибчигӣ дар Бухорои Шарқӣ.

Рушди фаъолияти капитал дар аморати Бухоро. Мақоми Бонки давлати ва шӯбаҳои бонкҳои шахсӣ дар иқтисодиёти Бухоро. Шумораи умумии корхонаҳои саноатӣ дар арафаи ҷанг. Таъсири Ҷанги якуми ҷаҳон (солҳои 1914-1918) ба иқтисодиёти аморат, аз ҷумла ба авзои иқтисодӣ иҷтимоии бекигарии Бухорои Шарқӣ. Торафт бештар ба манбаи ашёи хом табдил ёфтани бекигарии Бухорои Шарқӣ. Системаи андозситонӣ ва мушкилоти иҷтимоӣ. Ҷунбишҳои халқӣ. Таъсири шӯриши соли 1916 дар аморати Бухоро ва бекигарии қисмати шарқии он.

Адабиёт:

1. Айнӣ С. Таърихи инқилоби Бухоро. Душанбе, 1967.
2. Айнӣ С. Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро. Ҷаллодони Бухоро. Душанбе, 2015
3. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964 .
4. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
5. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
6. История народов Узбекистана. Т. II. Ташкент: Изд-во АН УзССР, 1947.
7. Каримов Т.Р. Шӯриши соли 1916 дар Тоҷикистон. Душанбе, 1966.
8. Маджлисов А.Р. Каратегин на кануне установления Советской власти. Сталинабад, 1959.
9. Пирумшоев Х. Таърихи Дарвоз. (Аз қадим то замони муосир). Душанбе, 2008.
10. Тухтаметов Г.Т. Россия и Бухарский эмират в начале XX в. Душанбе, 1977.
11. Хотамов Н.Б. Бухарские джадиды и основные этапы их деятельности. Душанбе, 2000.
12. Хотамов Н. Таърихи халқи тоҷик (аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924 Нашри дуюм. Душанбе, 2007.

13. Ҳотамов Н., Довудӣ Д., Муллоҷонов С., Исоматов М. Таърихи халқи тоҷик.

(Китоби дарсӣ барои ихтисосҳои ғайритаърихӣ ва мактабҳои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе, 2011.

Мавзӯи 59. Афкори ҷамъиятӣ-сиёсӣ халқи тоҷик дар охири асри XIX – ибтидои асри XX (1 соат).

А. Машғулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Ба Русия ҳамроҳ кардани Осиеи миёна ва ибтидои таҳаввулотӣ нави фарҳангӣ. Дигаргунсозӣ ва сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ дар Туркистон ва таъсири онҳо ба афкори ҷамъиятӣ. Фаъолияти олимони рус дар ҷаҳони охири асри XIX ва мавқеи онҳо дар рушди фарҳангӣ ва илми минтақа. Пайдоиши ҷамъиятҳои илмӣ. Матбуот ва мактабу маориф.

Заминаҳои рушди афкори ҷамъиятӣ-сиёсӣ дар аморати Бухоро охири асри XIX – ибтидои асри XX. Дарачаи таъсири равияҳои пешқадами илми фарҳангии Русия дар аморати Бухоро. Мавқеи зиёиён дар афкори ҷамъиятӣ-сиёсӣ. Аҳмади Дониш – асосгузори равияи маориф-парварӣ. Зарурати ислоҳоти системаи маорифатӣ – сиёсӣ, давлату давлатдорӣ дар осори Аҳмади Дониш. Рушди ақидаҳои маорифпарварӣ дар асарҳои шогирдону пайравони Аҳмади Дониш. Ҷаҳонбинӣ ва таърихӣ Аҳмади Дониш, Мирзо Азими Сомӣ, Мирзо Сирочи Ҳаким ва дигарон. Ҳаракати ҷадидия. Ҷараёни туркгароӣ (пантуркистӣ) дар Бухоро. Мақоми Аҳмади Дониш, Шарифҷон Маҳдум, Тошхоча Асирӣ, Саид Аҳмади Сиддиқӣ, Абдурауф Фитрат, Садриддин Айнӣ ва ғайра дар ҳаёти сиёсӣ ва ҷамъиятӣ ва адабии халқи тоҷик. «Бухорои шариф» – аввалин рӯшноӣ ва тоҷикӣ дар Осиеи Миёна.

Адабиёт:

1. Айнӣ С. Таърихи инқилоби Бухоро. – Душанбе, 1967.
2. Айнӣ С. Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро. Ҷаллодони Бухоро. Душанбе, 2015.
3. Гафаров Н. История культурно-просветительной деятельности джадидов в Бухарском эмирате. Худжанд, 2000.
4. Гафаров Н. Роль и место джадидизма в развитии просвещения и духовной культуры народов Средней Азии. (конец XIX - начало XX вв.). Душанбе, 2013.
5. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964.
6. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.

7. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
8. Раҷабов З.Ш. Аз таърихи афкори ҷамъиятӣ-сиёсии халқи тоҷик дар нимаи дуюми асри XIX ва аввали асри XX. Сталинобод, 1959.
9. Раҷабов З.Ш. Маорифпарвар Аҳмади Дониш. Душанбе, 1964.
10. Турсунов Н.О. Таърихи тоҷикон. Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни донишгоҳҳо ва донишқадаҳои олии Хучанд, 2001.
11. Убайдуллоев Н. История народного образования Таджикистана во второй половине XIX - начала XX вв. Душанбе, 2005.
12. Ҷабборов Ш. Андешаҳои сиёсии Аҳмади Дониш. Душанбе, 2005.
13. Ҳодизода Р. Аҳмади Дониш. Душанбе, 1976.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Мутолиа ва консепти китоби Садриддин Айнӣ «Таърихи инқилоби Бухоро».

Адабиёт:

1. Айнӣ С. Таърихи инқилоби Бухоро. Душанбе, 1967.
2. Айнӣ С. Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро. Ҷаллодони Бухоро. Душанбе, 2015.
3. Айнӣ С. Таърихи амирони манғитияи Бухоро. Куллиёт. Ҷилди 10. Душанбе, 1966.
4. Айнӣ С. Ёддоштҳо. Куллиёт. Ҷилдҳои 6-7. Душанбе, 1962.
5. Раҷабов З.Ш. Аз таърихи афкори ҷамъиятӣ-сиёсии халқи тоҷик дар нимаи дуюми асри XIX ва аввали асри XX. Сталинобод, 1959.

Мавзӯи 60. Таҳаввулоти фарҳангии халқи тоҷик дар нимаи дууми асри XIX –ибтидои асри XX (1 соат).

А.Машғулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Ба марказҳои муҳимии саноатӣ ва савдо табдил ёфтани шаҳрҳои шимолии Тоҷикистон. Мавқеи шаҳрҳо дар рушди маданияти моддӣ. Шаҳрсозӣ ва истифодаи усули нави меъморӣ дар мисоли шаҳрҳои Хучанд, Ўротеппа (Истаравшан), Конибодом, Исфара, Панҷакент. Рушди санъати тасвирӣ ва нақшоӣ. Хушнависӣ. Кандакорӣ дар ҷӯб, гач, нигоришоти маҳсулоти фулузотӣ (мис, оҳан ва ғайра). Ташкили мактабҳои усули нав.

Рушди равияи чадида ва иртиботи онҳо ба туркпарастӣ. Адабиёти илмӣ ва бадеӣ.

Сабаҳои пайдоиши зарурати ислохотгалабӣ дар соҳаи мактабу маорифи аморати Бухоро. Фаъолияти чадидон дар ин самт. Ташкили мактабҳои усули нав (чадидӣ). Чамъияти «Тарбияи атфол». Таълифоти китобҳои дарсӣ барои мактабҳои усули нав. Муборизаи тундравони динӣ бар зидди мактабҳои усули нав. Бо фармони амир баста шудани (соли 1914) мактабҳои усули нав ва авҷи таъкиботи омӯзгорони пайрави ин усул. Вазъи мактаб ва маориф дар бекигарии Бухорои Шарқӣ. Дараҷаи саводнокии мардум. Саҳми адибони бекигарии Бухорои Шарқии охири асри XIX – аввали асри XX Карим Девона, Имомиддини Ҳисорӣ, Домулло Ҳочимурод (Розӣ), Муҳаммад Шариф (Тамкин), Азимқули Ҳисорӣ, Кулфатӣ, Давлат Шарифӣ, Баҳрини Дарвозӣ, Мулло Ёри Ванҷӣ ва дигарон дар рушди адабиёти маҳаллӣ.

Вазъи фарҳанг дар Помир то ҳамроҳ кардани он ба Русия. Маданияти модӣ ва маънавӣ. Биноҳои истиқоматӣ ва ороиши онҳо. Истеҳсоли маҳсулоти хунармандӣ. Ниғахдошти хусусиятҳои анъанавии фарҳангӣ дар Помири Шарқӣ ва Помири Ғарбӣ. Санъати халқӣ. Адабиёт ва мактабу маориф. Таҳаввулоти фарҳангӣ баъди ба Русия ҳамроҳ кардани Помир. Мақоми дастаи сарҳади Русия дар рушди маданияи модии Помир (сохтмони биноҳо, роҳҳо, кӯпрукҳо, иншоотҳои обёрикунанда, усулҳои кишоварзӣ ва ғайра). Кушодашавӣ ва фаъолияти мактаби русӣ-маҳаллӣ дар Хоруғ. Мавқеи шоирон Мавзун, Мухлис, Маҳрӣ, Мубораки Ваҳонӣ, Фаррухшо, Қудрати Шугнонӣ, Собии Андаробӣ, Шохфутур, Муллои Темӣ, Одили Шугнонӣ, Мулло Давлатшоҳ ва дигарон дар рушди адабиёти минтақа дар охири асри XIX аввали асри XX.

Адабиёт:

1. Гафаров Н. История культурно-просветительной деятельности джадидов в Бухарском эмирате. Худжанд, 2000.
2. Гафаров Н. Роль и место джадидизма в развитии просвещения и духовной культуры народов Средней Азии. (конец XIX - начало XX вв.). Душанбе, 2013.
3. Ганчи парешон (мураттиб А.Ҳабибов). Душанбе. – 1984.
4. Дехотӣ А. Шоирони кӯхистонӣ // Куллиёт. Ҷ. 5. Душанбе, 1966.
5. История таджикского народа. Т. II. Кн. 2. М., 1964.
6. История таджикского народа. Т. IV. Душанбе, 2010.
7. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.

8. Мероси адабии шоирони Ҳисор (аз нимаи асри XVIII –то ибтидои асри XX). (Муратғиб Ҳабибов А.). Душанбе, 1974.
9. Пирумшоев Ҳ. Таърихи Дарвоз. (Аз қадим то замони муосир). Душанбе, 2008.
10. Раҷабов З.Ш. Аз таърихи афкори ҷамъиятӣ-сиёсии халқи тоҷик дар нимаи дуҷуми асри XIX ва аввали асри XX. Сталинобод, 1959.
11. Убайдуллоев Н. История народного образования Таджикистана во второй половине XIX - начала XX вв. Душанбе, 2005.
12. Эҷодиёти даҳонакии аҳолии Кӯлоб. Қ.1. Сталинобод, 1956.

Мавзӯи 61. Барпо гардидани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Тоҷикистони Шимолӣ ва Помир (1 соат).

А.Машғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ - назариявӣ.

Авзои сиёсии империяи Русия пас аз инқилоби феввали соли 1917. Инқилоби октябр (1917). Анҷумани дуҷуми умумироссиягии шӯроҳо ва ташкилҳои Ҳокимияти Шӯро. Шӯрои комиссарони халқӣ (ШКХ).

Таъсири воқеаҳои сиёсии Русия ба Осиёи Миёна. Кӯшиши бе-силоҳ гардонии коргарону аскарон. Шӯриши мусаллаҳ дар Тошканд. Ташкили Кумитаи инқилобӣ. Ба ихтиёри Шӯроҳо гузаштани ҳокимият дар Хучанд. Ташкили Кумитаҳои инқилобӣ дар истоғҳои Хучанд, Драгомирово, Нов ва Урсатевск. Қарорҳои Шӯрои Хучанд. Ба таври осоишта ба Шӯроҳо гузаштани ҳокимият дар Сулукта, Шӯроб ва қони нафти САНТО. «Иттифоқи меҳнатқашон» ва фаъолияти он. «Шӯрои исломия» ва қатъи фаъолияти он дар Хучанд. Анҷумани сеҷуми Шӯроҳои кишвари Туркистон ва қарори он нисбат ба иштироки намояндагони мусулмонон ба мақомоти давлатӣ ва идорӣ шӯравӣ.

Масъалаи миллӣ ва мувоҳиса атрофи он. «Шӯрои исломия» ва «Шӯрои уламо» ва масъалаи мухторияти Туркистон. Анҷумани чоруми фавқулодаи мусулмонони кишвари Туркистон. Ба вучуд омадани «Мухторияти Хӯқанд». Шӯрои муваққатӣ ва ҳайати он. Ҳукумати муваққатии Туркистони мухтор. Дуҳокимиятӣ: Ҳукумати Шӯро ва Туркистони мухтор.

Намоиши декабрии тарафдорони мухторият дар Тошканд ва паҳши он аз тарафи артиши сурх. Шиддатҳои зиддият байни Ҳокимияти Шӯравии Туркистон ва «Мухторияти Хӯқанд». Анҷумани якуми муассисони коргарон ва аскарони мусулмон ва қарорҳои он. Ташкили артиш ва «милитсияи халқӣ»-и мухторият. Бухрони сиёсӣ дар роҳбарияти мухторият. Амалиёти казакони

сафед дар Самарқанд ва шикасти онҳо. Музокирот байни Ҳокимияти Шӯро ва «Мухторияти Хӯқанд». Оғози маъракаи маҳви мухторият. Шикасти Мухторияти Хӯқанд. Роҳ ёфтани хатоҳои чиддӣ дар рафти маҳви «Мухторияти Хӯқанд». Дашнакҳо ва ғаболияти онҳо. Барпошавии Ҳокимияти Шӯро дар Конибодом ва Исфара.

Шиддатёбии муборизаи сиёсӣ дар Тоҷикистони Шимолӣ. Азнавсозии Шӯрои Хучанд. Шӯравикунонии деҳоти шимоли Тоҷикистон. Барпошавии ҳокимияти Шӯравӣ дар Панҷакент ва волостҳои он. Барпо шудани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Ёротеппа (Истаравшан). Шӯрои «Нури ислом» ва «Дружинаи халқи рус». Мубориза барои ҳокимият. Ба Шӯроҳо гузаштани ҳокимият ва барқароршавии ҳокимияти шӯравӣ дар волостҳои Ёротеппа.

Муборизаи сиёсӣ дар Мастҷоҳ. Барпошавии Ҳокимияти Шӯро. Ба зерӣ таъсири «Дружинаи халқи рус» гузаштани Мастҷоҳ. Бегартибҳои намояндагони дружина ва шӯравӣ дар Мастҷоҳ. Кӯшишҳо барои бо роҳи осоишта барқарор намудани Ҳокимияти Шӯро дар Мастҷоҳ, бастанӣ созишномаи сулҳ. Аз нав барпошавии Ҳокимияти Шӯро дар Мастҷоҳ.

Авзои сиёсии Помир. Талаботи аморати Бухоро аз Туркистони Шӯравӣ нисбат ба Помир. Шӯриши деҳқонони Рӯшон. Ба тобеати ҶМШС Туркистон гузаштани дастаи ҳарбии Помир ва фирори роҳбарони он. Ташкилшавии Кумитаи умумиинкилобии Помир. Таъсиси милитсияи халқӣ. Ба Бадахшон омадани комиссияи ҳарбӣю сиёсӣ ва дастаи ихтиёрӣ бо сарвари А. А. Холмаков. Азнавсозии кумитаҳои инқилобӣ ва муттаҳидшавии Помири Ғарбӣ ва Шарқӣ. Барпо гардидани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Бадахшон.

Адабиёт:

1. Гафуров А. Ревкомы Таджикистана (1917-1924гг.). Душанбе, 2008.
2. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
3. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
4. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004.
5. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Октябрьская революция в Средней Азии. Теория, проблемы и перспективы (сб. статей). Ташкент, 1991.

9. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
10. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
11. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
12. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.
13. Шукуров М.Р., Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1975.

Б.Машғулиятҳои аудиторӣ амалӣ.

Саволҳо:

1. Масъалаи миллӣ ва мухторият дар Туркистон
 2. “Шӯрои исломия” ва “Шӯрои уламо”
 3. Заминаҳои таъсисёбии “Мухторияти Хӯқанд”
 4. Ташкилёбии “Мухторияти Хӯқанд”
 5. Сохтор ва мақомоти идории “Мухторияти Хӯқанд”.
- Ҳайати этникии он
6. Мақсад ва вазифаҳои мухторият
 7. Муносибати “Мухторияти Хӯқанд” бо Туркистони шӯравӣ
 8. Шикасти “Мухторияти Хӯқанд”
 9. Таъсири “Мухторияти Хӯқанд” ба ноҳияҳои Тоҷикистони Шимолӣ

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
5. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
7. Октябрьская революция в Средней Азии. Теория, проблемы и перспективы (сб. статей). Ташкент, 1991.
8. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
9. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.

10. Сафаров Г. Колониальная революция. (Опыт Туркестана). Москва, Госиздат, 1921.

11. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

12. Хотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

13. Шукуров М.Р., Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1975.

Мавзӯи 62. Сарнагун намудани тартиботи амириӣ ва барпо гардидани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Бухорои Шарқӣ (1 соат).

А.Машғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ - назариявӣ.

Таъсири таҳаввулоти сиёсӣ дар Русия ва Туркистон ба аморати Бухоро. Шиддатҳои зиддият байни Давлати Шӯравӣ ва ҳукумати амирии Бухоро. Мавқеи ҷавонбухороиён. Фалаҷшавии ҳукумат ва заифии он дар паҳши ҳаракатҳои халқӣ. Зиёд намудани қувваи ҳарбӣ ва афзудани маҷбуриятҳо. Таҷовузи ҳарбии Колесов. Набарди ҳарбии байни деҳаҳои Фатҳобод ва Абрешим. Манифести амири Бухоро ва музокирот бо намояндагони шӯравӣ. Сафарбарии қувваҳои ҳарбӣ дар аморат ва ҳуҷуми ҷавобӣ амир. Ақибнишинии Колесов. Ҷанги Кармина. Сулҳномаи Қизилтеппа ва шартҳои он. Оқибати мочарои Колесов. Мураккабгардии муносибат байни Ҳокимияти Шӯравӣ ва аморати Бухоро. Афзудани таъкибот, куштор ва гораҷ дар аморат. Сафарбарии умумӣ ва ҷустуҷӯи иттифоқчиён дар аморат.

Ҳизбҳои сиёсӣ. Ҷавонбухороиён ва тафриқа дар байни онҳо. Ташкилҳои Ҳизби коммунисти Бухоро (ХКБ), барнома ва тарҳрезии сарнагунсозии соҳти амириӣ.

Оғози тайёри ба сарнагунсозии амири Бухоро. Боз ҳам шиддатгирии зиддият байни Туркистони шӯравӣ ва аморати Бухоро. Ташкилҳои Ҳизби ҷавонбухороиёни инқилобӣ ва муносибати он бо ХКБ. Анҷумани ҷоруми ХКБ ва тайёри ба шӯриши мусаллаҳ. Омодагии қисмҳои Артиши Сурх барои сарнагун намудани тартиботи амирии Бухоро. Оғози амалиёти зидди аморати Бухоро. Сарнагунсозии беки Чорҷӯй. Аз тарафи артиши сурх ишғол намудани Хатирҷӣ, Зиёвуддин, қалъа Қаршии қуҳна. Ҳуҷум ба Бухорои қуҳна. Гулӯлаборонкунии шаҳр. Ҷанги серӯза. Забти шаҳри Бухорои Қуҳна. Фирори амир. Таъқиби амир ва атрофонаш. Ба тасарруфи артиши сурх гузаштани Дарбанд ва Бойсун.

Ташкилҳои Кумитаи муваққатии инқилобӣ ва Шӯрои муваққатии нозирони халқии Бухоро. Манифести КМИ Бухоро. Ташкилҳои Ҷумҳурии Халқи Шӯравӣ Бухоро. Азнав таъсисдиҳии

ҳукумати Бухоро. Анҷумани (Курултои) якуми умумибухороии намоёндагони халқ (6-8 октябри 1920).

Вазъи Бухорои Шарқӣ баъди сарнагун шудани тартиботи амирӣ. Фирори амир Олимхон ба Бухорои Шарқӣ. Мурочиати амир ба Лигаи миллатҳо. Чорабиниҳо ва тадбирҳои амир барои барқарорсозии ҳокимияти худ. Ҷамъ омадани сарварони дастаҳои зиддишӯравӣ ва босмаҷиён дар атрофи амир. Кӯшишҳои амир барои ба даст овардани ёрии давлатҳои хориҷа. Сафарбарии умумии аҳолии Бухорои Шарқӣ ба артиши амир. Шӯриши Усмон. Ишғоли Ғарм аз тарафи шӯришгарон. Сабабҳои шикасти шӯриш.

Чорабиниҳои ҚХШБ доир ба Бухорои Шарқӣ. Ташкилҳои артиши Бухоро. Дастаи эъзомии ҳарбии Ҳисор ва вазифаи он. Оғози амалиётҳои ҷангӣ дар Бухорои Шарқӣ. Муҳорибаи Бузғолаҳона. Ишғоли Бойсун. Шӯриши зиддишӯравӣ дар Шаҳрисабз, Китоб, Яккабоғ ва Чирчик. Муҳосираи Бойсун аз тарафи беки Бойсун. Пахши шӯриш аз тарафи қувваҳои иловагии ба ёри омадаи шӯрави ва аз нав ишғол намудани Шаҳрисабз, Китоб, Яккабоғ ва Чирчик. Раҳнаи муҳосираи Бойсун. Таъсиси Эъзомияи фавқулодаи сиёсии ҚХШБ оид ба Бухорои Шарқӣ. Мақсад ва вазифаҳои он. Амалиёти ҷангии артиши сурх Бухорои Шарқӣ. Ишғоли Дехнав, Юрҷӣ, Саригосиё, Саричӯй. Муттаҳид шудани тарафдорони амир дар Қаратоғу Ҳисор. Кӯри Шермат ва Иброҳимбек. Хучуми артиши сурх ва ишғоли Регар. Муҳорибаи шадиди сесоатаи даромадгоҳи Ҳисор. Ишғоли Қаратоғ ва Ҳисор. Фирори амир ба самти Кӯлоб. Ба тасарруфи Артиши Сурх гузаштани Душанбе. Ба Душанбе омадани Эъзомияи фавқулодаи сиёсии ҚХШБ оид ба Бухорои Шарқӣ. Ба ду самт тақсим шудани Артиши Сурх: самти Курғонтеппа ва Кӯлоб. Ба тобеати Артиши Сурх гузаштани Курғонтеппа, Кубодиён, Сарои Қамар ва водии Вахш. Ишғоли Қофарниҳон ва Файзобод. Ба ду гурӯҳ чудо шудани артиши шӯравӣ: ҳаракати гурӯҳи якум ба самти Оби Ғарм. Муҳорибаи шадиди даромадгоҳи Ғарм бо дастаҳои Кӯри Шермат ва Фузайл Маҳсум. Ишғоли Ғарм ва ташкил намудани Кумитаи инқилобӣ бо сардории Умаров. Тозакунии бекигарии Қаротегин аз саръбозони амир. Ба тасарруфи Артиши Сурх гузаштани маркази бекигарии Дарвоз- Қалъаи Хумб; ҳаракати гурӯҳи дуюм ба самти Кӯлоб. Ишғол намудани шаҳри Кӯлоб ва ташкили Кумитаи инқилобӣ. Фирори амир Олимхон ба Афғонистон. Ташкили Кумитаҳои инқилобӣ дар Муъминобод, Ховалинг, Сари Хосор ва Балҷувон. Ба охир расии озод намудани Бухорои Шарқӣ аз саръбозони амир ва барпо намудани Ҳокимияти Шӯравӣ дар минтақа. Хусусиятҳои хоси раванди барпошавии Ҳокимияти Шӯравӣ дар Бухорои Шарқӣ. Муносибати аҳолии маҳаллӣ ба Ҳукумати Шӯро ва Артиши Сурх.

Адабиёт:

1. Гафуров А. Ревкомы Таджикистана (1917-1924гг.). Душанбе, 2008.
2. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
3. История таджикского народа. Т. III. Кн. I. М., 1964.
4. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004.
5. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Октябрьская революция в Средней Азии. Теория, проблемы и перспективы (сб. статей). Ташкент, 1991.
9. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
10. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
11. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
12. Хотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

Мавзӯи 63. Ҳаракати зиддишӯравӣ ва ҷанги шаҳрвандӣ дар худуди Тоҷикистони Шимолӣ ва Помир (1 соат)

А. Машғулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Заминаҳои асосӣ ва оғози ҷанги шаҳрвандӣ дар Туркистон. Атаман Дутов ва ишғоли Оренбург. Ба миён омадани ҷабҳаҳои ҷангии Фарғона, Ҳафтрӯд ва Моварои Қаспӣ дар Туркистон. Эълон шудани ҳолати ҷарбӣ дар шаҳри Хучанд ва атрофи он. Кӯшиши сарнагунсозии Ҳокимияти Шӯравӣ дар Хучанд. Исёни эсерони чап ва асирони ҷарбӣ. Пахши исён. Ҳолати вазнини иқтисодиву ҷарбии Туркистон. Ташкили дастаҳои худмуҳофизатӣ. Анҷумани VI Шӯроҳои Туркистон ва қабули Конститутсияи Туркистон. Исёни Осипов дар Тошқанд ва ташкили «Кумитаи муваққатӣ». Куштори 14 комиссари шӯравӣ. Тайёри ба исёни зиддишӯравӣ дар Хучанд ва Ёротеппа. Пахши исён ва фирори Осипов ба Масҷох.

Авҷ гирифтани ҳаракати зиддишӯравӣ ва босмачигирӣ дар водии Фарғона ва навоҳии шимолии Тоҷикистон. Дастаҳои босмачиён бо сардории Эргаш, Мадаминбек, Кӯри Шермат, Раҳмонкул, Ислонбек, Амонкул, Мамадсолех ва фаёлияти онҳо. Амалиётҳои ҷангӣ дар водии Фарғона. Шикасти дастаҳои босмачиён, фирори

онҳо ба Мастчоҳ, гораи ва тороҷи дехоти Хучанд, Ҷротеппа ва Исфара. Ба маркази қувваҳои зиддишӯравӣ таъдил ёфтани Мастчоҳ. Аз нав таъсис додани бекигарии Мастчоҳ ва давлати алоҳида эълон намудани он.

Ҷорабиниҳои Ҳукумати Шӯравӣ барои ҷалб намудани кишроҳои поёнии ҷомеа ба тарафи худ ва берун кардани онҳо аз дастаҳои зиддишӯравӣ. Муштаҳкам шудани қувваҳои зиддишӯравӣ дар Мастчоҳ. Фаъолияти беки Мастчоҳ Саид Аҳмадхоча. Ҳучуми гораи гораи босмаҷиён ва навоҳии водии Зарафшон. Номаи Саид Аҳмадхоча ба КИМ Туркистон доир ба эътирофи Бекигарии Мастчоҳ ва ташкили муносибати баробари дугарафа.

Тарҳрезии нақшаи мубориза муқобили бекигарии Мастчоҳ. Ҳучуми Артиши Сурх. Тоза кардани навоҳии шимол аз боқимондаҳои босмаҷиён. Мубориза ба муқобили бекигарии Мастчоҳ. Ташкили сегонаи ҳарбӣ-сиёсӣ. Ишғоли Обурдон- маркази бекигарӣ. Барҳам ҳурдани бекигарии Мастчоҳ (1923) ва ба охир расидани ҷанги шаҳравандӣ дар шимолии Тоҷикистон.

Ҳаракати зиддишӯравӣ ва ҷанги шаҳравандӣ дар Помир. Фаъолияти дастаҳои босмаҷиён ва гвардияҷиёни сафед дар Помир. Шартномаи Монстров ва Мадаминбек доир ба муборизаи яқоя ба муқобили Ҳокимияти Шӯро. Сарнагун намудани Ҳокимияти Шӯро дар Помири Ғарбӣ ва Шарқӣ. Фаъолияти рӯҳонӣ ва мулки аморати Бухоро эълон шудани Помир. Ташкили мудофии Помири шӯравӣ. Муборизаи ихтиёриёни маҳаллӣ ва қисмҳои Артиши Сурх ба муқобили қувваҳои зиддишӯравӣ. Фаъолияти Сегонаи ҳарбию сиёсӣ. Аз нав барқарорсозии Ҳокимияти Шӯро дар Помир.

Адабиёт:

1. Гафуров А. Ревкомы Таджикистана (1917-1924гг.). Душанбе, 2008.
2. Иркаев М. История гражданской войны в Таджикистане. Душанбе, 1963.
2. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
3. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
4. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
5. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.

9.Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.

10.Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

11.Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

12.Шукуров М.Р., Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1975.

13. Эркаев М. Барпо ва мустаҳкам намудани Ҳокимияти Советӣ дар Тоҷикистон. Душанбе, 1966.

Мавзӯи 64. Ҳаракати зиддишӯравӣ дар Тоҷикистони Марказӣ ва Ҷанубӣ (1 соат)

А.Машғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ - назариявӣ

Сабаҳои ба амал омадани ҳаракати зиддишӯравӣ дар Бухорои Шарқӣ. Артиши Сурх ва таъминоти он бо хӯрокворӣ. Ҷойгиршавии Артиши Сурх.Ба Бухорои Шарқӣ омадани дастаҳои озукаворӣ ва шӯбаи махсус. Сиёсати «кулаккунонӣ» ва таъкиботи тарафдорони амир. Муҳоҷиршавии аҳоли. Рӯҳониён ва ташкили дастаҳои мучоҳиддон. Мазмун ва моҳияти ҳаракати босмачигарӣ.Шӯриши Давлатмандбӣ ва Абдуқаноҷ ба муқобили Ҳукумати Бухоро ва Артиши Сурх. Таҳлили вазъияти Бухорои Шарқӣ аз тарафи Кумитаи умумибухороии инқилобӣ (А. Муҳиддинов) ва талабот нисбат ба танзими фаъолияти Артиши Сурх дар минтақа. Расонидани кумаки иқтисодӣ ва ҳарбӣ ба Бухорои Шарқӣ.Оғози ҷанги шаҳрвандӣ. Амалиёти Эшони Султон дар Дарвоз. Ба Дарвоз омадани Салимпӯшо. Ба Фарм омадани дастаи мастҷоҳиён бо сардории Абдуҳафиз. Амалиёти Артиши Сурх дар мубориза ба муқобили дастаҳои зиддишӯравӣ. Нахустин кӯшиши ҷиддӣ оид ба мусолиҳаи миллӣ. Имзои созишнома бо Давлатмандбӣ, Эшони Султон ва талаботи онҳо. Раисони кумитаҳои инқилобӣ таъйин шудани Эшони Султон ва Давлатмандбӣ. Ётироф нашудани созишномаҳо аз тарафи Ҳукумати Бухоро ва Намояндаи Россияи Шӯравӣ.

Афзудани ҳаракати зиддишӯравӣ дар Бухорои Шарқӣ тирамоҳи соли 1921. Ба миён омадани се маркази калони қувваҳои зиддишӯравӣ дар Душанбе, Балҷувон ва Фарм. Ҷамъомади сарварони босмачиён дар Кӯктош. «Сардори лашкари ислом» эълон шудани Иброҳимбек. Амалиёти Иброҳимбек дар атрофи Душанбе ва муҳосираи шаҳр. Ба Душанбе омадани раиси КИМ-и Бухоро У. Пӯлодҷоҷа, дастаи 400 нафараи милитсия бо сарвари Алии Ризо ва дастаи нозири ҳарбии Бойсун Дониёр. Ба тарафи қувваҳои зид-

дишӯравӣ гузаштани нозири ҳарбии Шеробод Ҳасан афандӣ дар Қубодиён ва қувват гирифтани муқовимати зиддишӯравӣ дар водии Вахш.

Муташанниҷ гардидани вазъият дар водии Ҳисор. Ба Бухорои Шарқӣ омадани Анварпошо. Муносибати Анварпошо ва Иброҳимбек. Чамъомади сарварони босмачиён дар Кӯктош. Иштироки намояндагони У. Пӯлодхоча дар он. Нақша ва талаботи Анварпошо. Хиёнати У.Пӯлодхоча ва атрофиёнаш ба Ҳукумати Бухоро. Бесилоҳ гардонии гарнизони Душанбе. Чанги серӯза. Шикасти суиқасдчиён. Чамъ омадани қувваи дахҳазорнафара дар атрофи Душанбе ва муҳосираи шаҳр. Музокираи Ҳукумати Шӯро бо Иброҳимбек. Талаби аз Бухорои Шарқӣ баровардани Артиши Сурх аз тарафи Иброҳимбек. Бенатича анҷом ёфтани музокирот. Чанг эълон намудани Иброҳимбек ба муқобили Ҳокимияти Шӯро. Ақб-нишинии гарнизони Душанбе.

Кӯшиши муттаҳидкунии қувваҳои зиддишӯравӣ аз тарафи Анварпошо. Омадани дастаи босмачиёни Фарғона. Рафтори мусолиҳонаи Иброҳимбек бо Анварпошо. Сарвари сиёсӣ ва сарфармондеҳи артиши бухороии мусулмонон эълон шудани Анварпошо. Ҷорӣ гардидани идоракунии маъмурии Бухорои Шарқӣ тавассути вакилон. Уҳдадорихо ва маҷбуриятҳои нав ба дӯши аҳоли. Зиёд шудани теъдоди «артиши мусулмонӣ».

Оғози амалиёти зиддишӯравии Анварпошо, ҳучум ба Бойсун ва Шаҳрисабз. Амалиёти Хуррамбек дар Сурхондарё. Қувватгирии ҳаракати зиддишӯравӣ дар атрофи шаҳри Бухоро. Дастаҳои Мулло Абдуқаҳҳор ва Аъзамхоча. Муҳосираи шаҳри Бухоро. Хиёнати сарвари дивизияи савораи аскарони сурхи Бухоро Иброҳим афандӣ. Ба тарафи қувваҳои зиддишӯравӣ гузаштани Нозири ҳарбии ҶХШБ А.Орифов. Пурра барҳам додани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Бухорои Шарқӣ.

Баррасии авзои душвори сиёсии Бухорои Шарқӣ дар Ҳукумати Бухоро. Таъсиси Комиссияи фавқулодаи диктатории КИМ-и ҶХШБ (Диккомиссия) ва фаъолияти он. Вазифаҳои диккомиссия, сохтор ва шӯбаҳои он. Ба Комиссияи диктаторӣ оид ба корҳои Бухорои Шарқӣ табдил ёфтани диккомиссия. Хатари чиддии Анварпошо ба Ҳукумати Бухоро. Талабҳои қатъии Анварпошо ба Ҳукумати Шӯравии Россия («Таҳдидномаи Анварпошо»). Ташкили маъракаи калони сиёсии мубориза бар зидди Анварпошо. Ташкили чабҳои Бухоро ва ҳайати он. Шикасти дастаҳои зиддишӯравии атрофи Бухоро. Амалиёти Артиши Бухоро ба муқобили Иброҳимбек ва шикасту ақибнишинии он. Ҳучуми васеи аскарони сурх ба муқобили Анварпошо. Ба қаноти рост ва чап тақсим шудани арти-

ши сурх. Қаноти чап бо сардории Мелкумов, қаноти рост бо сардории Богданов. Ҳаракати қаноти чап аз Бойсун ба самти Дехнав, Ҳисор, Душанбе, Кофарниҳон ва Файзобод. Ҳаракати қаноти рост аз Шеробод-Тирмиз ба самти Қубодиён, Қўргонтеппа, Кўлоб ва Балҷувон. Муҳорибаи Бойсун-Работ ва шикасти Анварпошо. Таъкиби қувваҳои Анварпошо ва озод намудани Дехнав, Юрҷӣ, Регар, Қаратоғ ва Ҳисор. Чанги шадиди назди Душанбе ва парокандашавии дастаҳои Анварпошо ба Мастчоҳ, кўҳҳои Ҳисор, Қаротегину Дарвоз, Лақай. Ҳаракати қаноти рост ва ишғоли Чилликўл, Қўргонтеппа, Кўлоб ва ҳудуди аз Чубек то Баҳорак. Таъкиби Анварпошо. Муҳорибаи назди деҳаи Сангтўда. Фирори Анварпошо ва Давлатмандӣ. Чанги шадид дар Балҷувон. Чанги назди Обдара. Кушта шудани Анварпошо ва анҷоми иғвои Анварпошо (январии соли 1921- августи 1922). Сабабҳои асосии шикасти иғвои Анварпошо.

Пастшавии ҳаракати зиддишӯравӣ дар Бухорои Шарқӣ. Ба минтақаҳои кўҳӣ паноҳ гирифтани дастаҳои босмачиён. Ба корпуси 13-уми тирандозӣ табдил ёфтани гурӯҳи артиши Бухоро. Амалиёти тозакунии Лақай аз босмачиён. Машварати назди амир дар Кобул ва сарвари босмачиён таъйин шудани Салимпошо. Се нуқтаи асосии муқовимат дар ибтидои соли 1923- водии Ҳисор ва Вахш (Салимпошо ва Иброҳимбек), Қаротегину Дарвоз (Фузайл Махсум ва Диловаршо) ва бекигарии Мастчоҳ. Ба Ғарм омадани Салимпошо. Муҳолифат байни Фузайл Махсум ва Эшони Султон. Шикасти Эшони Султон. Амир эълон шудани Фузайл Махсум. Хучуми Салимпошо ба Кўлоб. Амалиёти Салимпошо дар Ҳисор ва лашкаркашии он ба самти Ғузору Қаршӣ. Муҳосира ва торумори қувваҳои Салимпошо дар Тангихарам. Зиддияти байни Салимпошо ва Иброҳимбек. Ба Афғонистон фирор кардани Салимпошо. Шикасти қувваҳои зиддишӯравӣ дар Мастчоҳ ва Ғарм. Кушта шудани Диловаршо ва ба Афғонистон гурехтани Фузайл Махсум. Аз нав барқароршавии Ҳокимияти Шӯравӣ дар Қаротегину Дарвоз. Сабабҳои асосии шикасти ҳаракати зиддишӯравӣ.

Адабиёт:

1. Гафуров А. Ревкомы Таджикистана (1917-1924гг.). Душанбе, 2008.
2. Иркаев М. История гражданской войны в Таджикистане. Душанбе, 1963.
2. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
3. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.

- 4.История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
- 5.Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
- 6.Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
- 7.Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
- 8.Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
- 10.Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
- 11.Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
- 12.Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.
- 13.Шукуров М.Р., Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1975.
14. Эркаев М. Барпо ва мустаҳкам намудани Ҳокимияти Советӣ дар Тоҷикистон. Душанбе, 1966.

Мавзӯи 65. Вазъи иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангии халқи тоҷик дар ибтидои давраи Шӯравӣ (1 соат)

А.Маиғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Соҳти идоракунӣ ва маъмурии ҶХШБ. Тақсимоти нави маъмури-худудӣ: ташкил ёфтани округҳо ва вилоятҳо. Округи Бухорои Шарқӣ. Барҳам хӯрдани 11 бекигарӣ- Дарвоз, Қаротегин, Балҷувон, Бойсун, Ҳисор, Дехнав, Қабодиён, Кӯлоб, Қӯрғонтеппа, Саричӯй, Шуробод ва ташкил ёфтани 7 вилоят- Кӯлоб, Фарм, Бойсун, Сарисоё, Душанбе, Қӯрғонтеппа, Шеробод. Тақсимоти вилоятҳо ба туманҳо ва туманҳо ба кентҳо. Ташкили кумитаҳои инқилобӣ. Кумитаи марказии инқилобии Бухоро. Кумитаҳои инқилобии вилоятҳо, туманҳо ва кентҳо. Хусусияти фаъолияти кумитаҳои инқилобӣ дар ҶХШБ. Анҷумани II умумибухороии вакилони халқ. Кӯшиши гузариш аз кумитаҳои инқилобӣ ба кумитаҳои иҷроия ва фаъолияти баробари онҳо. Нигоҳ доштани шакли анъанавии идоракунӣ дар деҳот (оқсақол, амин, арбоб). Сохтмони дастгоҳи давлатӣ. Норасоии кадрӣ. Комиссияи фавқулодаи диктаторӣ дар Бухорои Шарқӣ. Мақсад ва вазифаҳои комиссия. Ташкили Бюрои ҲКБ дар Бухорои Шарқӣ. Ташкилёбии Шӯрои инқилобии харбӣ дар Бухорои Шарқӣ. Тақсимоти нави маъмурии соли 1923 дар

Бухорои Шарқӣ: таъсисёбии вилоятҳои Душанбе, Фарм, Кӯлоб, Кӯрғонтеппа ва Сари Осӣ. Сохтмони мақомоти судӣ. Ба ивази судҳои қозигӣ таъсис додани судҳои халқии қозигӣ. Барҳам додани Комиссияи фавқулодаи диктаторӣ ва ташкили Кумитаи иҷроияи Бухорои Шарқӣ дар Душанбе.

Вазъи иқтисодӣ-иҷтимоии Тоҷикистон дар дар ибтидои давраи шӯравӣ. Зарари ҷанг ва ҳаракати босмачигарӣ ба хоҷагии ҷумҳурӣ. Масъалаи замин ва роҳҳои ҳалли он. Қабули Декрет дар бораи замин. Ислоҳоти замин ва ихтилофҳо атрофи он. Заминҳои вақф. Масъалаи андоз. Сиёсати «коммунизми ҳарбӣ». Развёрсткаи озука. Барқароркунии хоҷагии кишоварзӣ ва ёрӣ ба деҳқонон. Масъалаи об ва обёрӣ. Ислоҳоти об. Пахтакорӣ. Вазъи саноат дар ҶХШБ. Ҳунармандӣ. Сиёсати нави иқтисодӣ дар Тоҷикистон ва моҳияти он. Ислоҳоти заминҳои об дар Тоҷикистони Шимолӣ. Мубориза ба муқобили гуруснагӣ.

Вазифаҳои асосии сохтмони фарҳангӣ. Сиёсатунонии фарҳанг. Тарбияи сиёсӣ. Сиёсати дӯстии халқҳо ва ба ҳам наздиксозии фарҳангҳо. Дар мақоми аввал гузоштани корҳои фарҳангӣ-тарғиботӣ. Вазъи маориф ва оғози маҳви бесаводӣ. Эъмори низоми нави маориф. Ташкили шӯъбаҳои маориф. Аввалин мактабҳои шӯравӣ. Мактабҳои кӯҳна ва муносибат ба онҳо. Ислоҳоти мактабҳои кӯҳна. Мактабҳои меҳнатӣ. Ўзбекиқунонии мактабҳо. Вазъи маориф дар Бухорои Шарқӣ. Аввалин васоит ва адабиёти таълимӣ ба забони тоҷикӣ. Тайёр намудани кадрҳои педагогӣ. Аввалин курсҳои тайёрии омӯзгорӣ. Тайёр намудани мутахассисони соҳаи маориф берун аз ҶХШБ. Матбуоти даврӣ. Нахустин маҷаллаи тоҷикӣ «Шӯълаи инқилоб». Рӯзномаи «Овози тоҷик». Рӯзномаи «Иди тоҷик». Корҳои фарҳангӣ – маърифатӣ. Адабиёт. Садриддин Айнӣ, А. Ҳамдӣ, А. Мунзим, Пайрав Сулаймонӣ, Муҳаммадҷон Раҳимӣ. Абулқосим Лоҳутӣ ва эҷодиёти он. Ташкилёбии нахустин дастаҳои мусиқӣ ва театрӣ, маҳфилҳо.

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
5. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б., Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.

6. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.

7. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.

8. Убайдуллоев Н. Становление советской системы народного образования Таджикистана в отечественной историографии. Душанбе: Ирфон, 2014.

9. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

10. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

11. Шукуров М.Р. Очерки таърихи ташаққули маданияти сотсиалистии тоҷик (солҳои 1917-1929). Душанбе, 1969.

12. Шукуров М.Р. История культурной жизни Советского Таджикистана (1917-1941 гг.). Душанбе: Ирфон, 1970.

13. Шукуров М. Р. Революция мадания дар Тоҷикистон. Душанбе, 1957.

14. Шукуров М.Р., Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1975.

Мавзӯи 66. Сабабҳо ва зарурати гузаронидани марзбандии миллию худудӣ дар Осиёи Миёна (1 соат).

А. Машғулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Ҳалли масъалаи милли дар Давлати Шӯравӣ. Ҳуқуқи худмуайянкунии миллатҳо. Ташкилҳои ИҶШС. Масъалаи милли дар Осиёи Миёна ва муҳофизаҳои атрофи он. В.И. Ленин ва масъалаи милли дар Осиёи Миёна. Заминаҳои таърихӣ, сабабҳо ва зарурати гузаронидани марзбандии миллию худудӣ. Кӯшишҳои ташкили ҷумҳурии ягонаи туркӣ ва заволи он. Авҷи туркпарастӣ. Шовинизми бузургдавлатии ўзбекӣ ҳамчун як шохҳои туркпарастӣ. Шовинизми бузургдавлатии зиддитоҷикӣ. Ҳолати ифодаи манфиатҳои миллии тоҷикон дар ҶМШС Туркистон ва ҶХШ Бухоро. Ба таври маснӯӣ кам кардани теъдоди аҳолии тоҷикзабон.

Анҷумани XII ҲКР (апрели соли 1923) ва баррасии масъалаи сиёсати милли. Пешниҳоди ташкилотҳои хизбии Осиёи Миёна оид ба ташкили ҷумҳуриҳои милли дар Осиёи Миёна. Муҳокимаи масъалаи ташкили ҷумҳуриҳои милли дар Бюрои ташкилии КМ ҲК(б) Русия (январии соли 1924). Баррасии масъалаи аз рӯи нишонаҳои милли ва ба ҷумҳуриҳо тақсим намудани Осиёи Миёна дар КМ ҲК Бухоро. Маърузаи Ф. Ҳоҷаев (25 феввали соли 1924). Муҳокимаи тақсими миллию худудӣ дар маҷлиси якҷояи Бюрои

осиёимиёнагии КМ ҲК(б) Русия ва КМ ҲК Туркистон ва маърузаи А. Раҳимбоев (10 март соли 1924). Баррасии масъалаи тақсимои миллию худудӣ дар КМ ҲК Туркистон ва тақсим намудани Осиёи Миёна ба се ҷумҳурии миллий - Ўзбекистон, Қирғизистон (Қазақистон) ва Туркменистон. Муҳокимаи масъалаи марзбандӣ дар Бюрои сиёсии КМ ҲК(б) Русия, Бюрои Осиёимиёнагии ҲКР(б), КМ ҲКБ, КМ ҲКТ. Қарори Бюрои Осиёимиёнагии КМ ҲКР(б) «Оид ба тақсимои миллию худудии ҷумҳуриҳои Осиёи Миёна» аз 28 апрели соли 1924. Қарори КМ ҲКР(б) аз 12 июни соли 1924 «Оид ба тақсимои миллии ҷумҳуриҳои Осиёи Миёна (Туркистон, Бухоро, Хоразм)».

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Масов, Р. Таджики: история национальной трагедии. Душанбе, 2008
5. Масов, Р.М. История топорного разделения. Душанбе, 1991.
6. Масов, Р.М. Таджики: под грифом «совершенно секретно». Душанбе: Центр издания культурного наследия, 1995..
7. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
8. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
9. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
10. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
11. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
12. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

Мавзӯи 67. Ҳолати ифодаи манфиатҳои тоҷикон дар ҷумҳуриҳои Туркистон ва Бухоро (1соат).

А.Машғулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Шумораи воқеи тоҷикони Осиёи Миёна. Шаҳрҳо ва маҳалҳои асосии тоҷикнишин. Ҳолати ифодаи манфиатҳои тоҷикон дар Ҷумҳурии Туркистон. Маҳдудсозии доираи истифодаи забони тоҷикӣ. Забони давлатӣ эълон шудани забони русӣ ва забонҳои туркӣ. Ҷойнагирифтани тоҷикон дар мақомти давлатӣ. Ба гурӯҳи халқҳои ғайрибумӣ ворид шудани тоҷикон. Рӯҳияи пантуркистии

роҳбарони ҷумхурӣ. Набудани мактабҳои тоҷикӣ. Муносибати роҳбарони расмии ҷумхурӣ нисбат ба тоҷикон.

Ҳолати ифодаи манфиатҳои тоҷикон дар Ҷумҳурии Бухоро. Ба таври сунъӣ кам кардани теъдоди тоҷикони ҚХШБ. Инкори тоҷикон ҳамчун халқ ва сокинони бумии минтақа. Вазъи забони тоҷикӣ ва маҳрум намудани он аз мақоми давлатӣ. Сиёсати ошкорои туркпарастии роҳбарони ҷумхурӣ. Муборизаи туркпарастҳо ба муқобили мактабҳои тоҷикӣ ва забони тоҷикӣ. Шовинизми бузургдавлатии ўзбекӣ. Маҳдудият дар роҳи инкишофи адабиёт ва матбуоти тоҷик.

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Масов, Р. Таджики: история национальной трагедии. Душанбе, 2008
5. Масов, Р.М. История топорного разделения. Душанбе, 1991.
6. Масов, Р.М. Таджики: под грифом «совершенно секретно». Душанбе: Центр издания культурного наследия, 1995.
8. Масов Р. Таърихи тоҷикон бо муҳри «комилан махфӣ». Душанбе, 196
8. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
9. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
10. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
11. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистон Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
12. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
13. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Мутолиа ва навиштани мазмуни мухтасари китоби академик Р. Масов «Таърихи тоҷикон бо муҳри «комилан махфӣ».

Адабиёт:

1. Масов, Р. Таджики: история национальной трагедии. Душанбе, 2008
2. Масов, Р.М. История топорного разделения. Душанбе, 1991.

3. Масов, Р.М. Таджики: под грифом «совершенно секретно». Душанбе: Центр издания культурного наследия, 1995.

4. Масов Р. Таърихи тоҷикон бо муҳри «комилан махфӣ». Душанбе, 1996

Мавзӯи 68. Ташкилёбии Ҷумҳурии Мухтори Шӯравии сотсиалистии Тоҷикистон (1соат).

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Корҳои тарғиботӣ ва оғози тақсимои миллӣ. Қарор оид ба гузаронидани марзбандии миллӣ дар моҳи октябри соли 1924. Фаъолияти Комиссияи марказӣ оид ба тақсимои миллию худудӣ ҷумҳуриҳои Осиёи Миёна. Ҳаёати Комиссияи марказӣ ва ҷой нагирифтани тоҷикон дар он.

Баррасии масъалаи эъмори давлатдории шӯравии тоҷикон дар рафти тайёри ба марзбандии миллӣ. Ворид намудани намояндагони тоҷикон Ч.Имомов, А. Ҳочибоев ва М. Саидҷонов ба комиссияи марказӣ (14 августи соли 1924).Ташкилёбии зеркомиссияи тоҷикӣ (16 августи 1924). Муҳокимаи лоиҳаи марзбандӣ. Дар назар гирифтани ташкили вилояти автономии Тоҷикистон ва марзи он. Фаъолияти зеркомиссияи тоҷикӣ. Берун мондани теъдоди зиёди тоҷикон ва марказҳои калони иқтисодию фарҳангии онҳо аз худуди Тоҷикистон. Қарори Комиссияи худудӣ «Оид ба Вилояти автономии Тоҷикистон ва марзҳои он» аз 21 августи соли 1924. Тасдиқи худуди вилояти Тоҷикистон дар Комиссияи худудӣ ва Бюрои осиемиёнагии КМ ҲҚР(Б) 6-7 сентябри соли 1924.

Шиносии роҳбарияти Бухорои Шарқӣ бо лоиҳа ва санадҳои марзбандӣ. Номаи Нусратулло Махсум ба И.В Сталин ва КМ ҲҚР(б). Муҳокимаи лоиҳаи пешниҳод намудаи Комиссияи худудӣ дар мақомоти болоии ҳизбӣ ва давлатии ҷумҳуриҳои Осиёи Миёна. Қарори Сессияи Ҷавкулодаи КИМ Туркистон (15-16 сентябри соли 1924) оид ба марзбандии миллию худудӣ. Ба ҷумҳуриҳои шӯравии сотсиалистӣ табдил ёфтани ЧХШБ ва ЧХШХ. Қарори Бюрои ўзбекии марзбандии миллию худудӣ «Оид ба ташкилёбии Ҷумҳурии автономии Тоҷикистон» (4 октябри соли 1924). Ҳамроҳ намудани Панҷакат ва Ўротеппа ба Тоҷикистон. Мурочиати комиссияи миллии тоҷикон ба Бюрои сиёсии КМ ҲҚР(б) оид ба тобеати маъмурию худудии Помир (5 октябри соли 1924). Баррасии масъалаи таъсиси Ҷумҳурии Мухтори Тоҷикистон дар Бюрои сиёсии КМ ҲҚР(б) (11 октябри соли 1924). Қарори Сессияи 2 –юми КИМ Иттиҳоди Шӯравӣ оид ба тасдиқи қарорҳои мақомоти болоии ҷумҳуриҳои Осиёи Миёна оид ба марзбандии миллию худудӣ.

Ташкилѐбии Ҷумҳурии Мухтори Шӯравии сотсиалистии Тоҷикистон. Таъсиси мақомоти ҳокимияти марказию маҳаллӣ ва хизбӣ, муассиса ва идораҳои давлатии ҶМШС Тоҷикистон. Ташкилѐбии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ва ба ҶМШС Тоҷикистон ҳамроҳ намудани он. Воситаҳои маҳдудсозии мавқеи тоҷикон ва сахву качравихо дар раванди марзбандӣ. Аҳамияти таърихии ташкилѐбии ҶМШС Тоҷикистон.

Адабиёт:

1. История Таджикиской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Масов, Р. Таджики: история национальной трагедии. Душанбе, 2008
5. Масов, Р.М. История топорного разделения. Душанбе, 1991.
6. Масов, Р.М. Таджики: под грифом «совершенно секретно». Душанбе: Центр издания культурного наследия, 1995..
7. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
8. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
9. Раҳматуллоев А., Сагторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
10. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
11. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
12. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

Мавзӯи 69. Вазъи сиёсӣ ва иқтисодӣ ва иҷтимоии ҶМШС Тоҷикистон (1соат)

А. Маишулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Вазифаҳои аввалиндараҷаи ҶМШС Тоҷикистон. Сохтмони хизбию давлатӣ. Барҳам додани дастгоҳи идоракунии кӯхнаи оқсақол, амлоқдор ва ба кумитаҳои инқилобӣ додани вазифаҳои онҳо. Аввалин маъракаи интихоботӣ ва гузариш аз кумитаҳои инқилобӣ ба шӯроҳо. Маъракаи интихоботии тирамоҳи соли 1926. Ташкили «Корвонҳои сурх». Натиҷаи интихобот ва хотимаи раванди гузариш аз кумитаҳои инқилобӣ ба шӯроҳо. Анҷумани якуми Шӯроҳо ва қабули Эълумия дар бораи ташкилѐбии ҶМШС Тоҷикистон. Қарорҳои анҷуман доир ба масъалаи ҳуқуқи озодии

занҳо. Сохтмони давлатӣ ва идорӣ. Фаъол гардонии кори Шӯроҳои маҳаллӣ. Маъракаи интихоботии солҳои 1927-1929. Тоҷикикунонии дастгоҳи давлатӣ. Масъалаи тайёр намудани кадрҳо. Таксимо-ти нави маъмурию идорӣ дар ҷумҳурӣ.

Таъсиси иттиҳоди ташкилотҳои ҷамъиятӣ. Ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ. Ташаққули ташкилоти комсомолӣ, иттифокҳои касаба Анҷумани дуҷуми Шӯроҳо, қабули Конституцияи ҶМШС Тоҷикистон ва аҳамияти таърихӣ он.

Вазъи ҳарбӣ-сиёсии ҶМШС Тоҷикистон. Ду маъракаи зарбазанӣ ба ҳаракати зиддишӯравӣ. Маъракаи якум (соли 1925): тозакунии вилоятҳои Душанбе, Қўрғонтеппа ва Қўлоб аз босмачиён, ташкили дастаҳои ихтиёриён, кам шудани шумораи дастаҳои зиддишӯравӣ ва теъдоди аъзоёни онҳо, вазъи вазн ни иқтисодии ҷумҳурӣ ва таъсири он ба маъракаи зарбазанӣ; Маъракаи дуҷуми зарбазанӣ: ташкили Комиссияи сиёсии Бюрои осиемиёнагии КМ ҶКР(б), сафарбаркунии қувваҳои ҳарбӣ, зарбаҳо ба дастаҳои босмачиён дар вилоятҳои Қўлоб ва Қўрғонтеппа, шикасти Иброҳимбек ва фирори он ба Афғонистон. Фирориён ва бозгардонидани онҳо ба ҷумҳурӣ. Ташкили комиссияи марказии ёрӣ ба бозгаштагон.

Вазъи сиёсии Афғонистон ва таъсири он ба авзои ҷумҳурӣ. Фаъол шудани ҳаракати зиддишӯравӣ. Воридшавии дастаҳои нави зиддишӯравӣ ба қаламрави ҷумҳурӣ. Фузайл Махсум ва Кўри Шермат. Чанги назди Нимич. Муҳосираи Ғарм. Шикаст ва фирори Фузайл Махсум ва Кўри шермат. Зери фишори қувваҳои Афғонистон мондани Иброҳимбек ва ба хоки Шӯравӣ ворид шудани он. Ташкили мубориза ба муқобили Ироҳимбек. Шикаст ва асир афтодани Иброҳимбек. Хотимаи пурраи ҳаракати босмачигарӣ дар ҷумҳурӣ.

Авзои иҷтимоӣ ва иқтисодии ҷумҳурӣ. Хисороти чанги шаҳрвандӣ ва ҳаракати зиддишӯравӣ ба хоҷагии ҷумҳурӣ. Хушксолии вазни солҳои 1924 ва 1925. Вазифаҳои асоси азнавбарқароркунӣ ва мушкilotи он дар Тоҷикистон.

Қарорҳои Анҷумани XIV ВКП(б), ҳукумати ҶМШС Тоҷикистон дар бораи иқтидор ва шумораи сохтмони корхонаҳои саноати сабук. Бозёфт ва истифодаи маводди ашё барои рушди истехсолоти саноатӣ, сохтмони роҳҳо. Маблағгузорӣ барои сохтмони 12 заводи пахтагозакуний ва равғанбарорӣ, «САНТО», заводи шароби Ёро-теппа, заводи меватозакунии Конибодом, заводи меваҳои консерва дар Кистакўз, осиеби механикӣ дар Ғулақандоз, роҳи оҳани Тирмиз - Душанбе, роҳи мошингарди Душанбе-Қўрғонтеппа-Қўлоб, 700 км хатти алоқаи телеграф, алоқаи радио бо шаҳри Хоруғ.

Тақсимои маъмури Тоҷикистон. Мушкилиҳои татбиқи ислохоти заминуб, моликияти давлатӣ эълон шудани замин. Зина ба зина гузаштан аз хоҷагиҳои хурди кооперативӣ ба колхозҳо. Анҷумани XV ҲКҶ (б) ва қарори он оид ба татбиқи нақшаи васеи коллективонии хоҷагии қишлоқ ва ташкили марказҳои колхозӣ.

Муваффақиятҳо ва камбудии коллективонии хоҷагии қишлоқ дар Тоҷикистон. Ақибнишинӣ аз роҳи ҷалби ихтиёрии деҳқонон ба хоҷагиҳои коллективӣ-кооперативӣ, репрессияи мақомоти ҳукумати шӯравӣ бар зидди деҳқонон. Норозигиҳои оммавии деҳқонон бар зидди сиёсати аграрии ҳукумати шӯравӣ.

Адабиёт:

1. Иркаев М. История гражданской войны в Таджикистане. Душанбе, 1963.
2. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
3. История таджикского народа. Т. III. Кн. I. М., 1964.
4. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004.
5. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
7. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
8. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
9. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
10. Эркаев М. Барпо ва мустаҳкам намудани Ҳокимияти Советӣ дар Тоҷикистон. Душанбе, 1966.

Мавзӯи 70. Ҳаёти маданияи ҶМШС Тоҷикистон (1соат).

А.Машғулиятҳои аудитории лексионӣ – назариявӣ:

Сиёсати давлатӣ дар ҳаёти маданияи. Сохтмони мактабҳои шӯравӣ. Ташкили Комиссарати халқии маориф. Тоҷикунони таълим дар мактабҳо. Маблағгузориҳои соҳаи маориф. Зиёд шудани шабакаи мактабҳои шӯравӣ. Маҳви бесаводӣ. Тайёр намудани кадрҳои педагогӣ. Муносибати Ҳокимияти Шӯравӣ ба мактабҳои кӯҳна. Огози нашри китобҳо, рӯзномаҳо ва маҷаллаҳо. Муассисаҳои аввалини илмӣ. Омӯзиши илмии Тоҷикистон. Экспедитсияҳои илмии АИ Иттиҳоди Шӯравӣ. Ҷамъияти тоҷикшиносӣ.

Адабиёти тоҷик. Пайдоиши жанрҳои нав. Садрриддин Айни ва асарҳои ӯ. «Намунаи адабиёти тоҷик». Адибони тоҷик: А. Лоҳутӣ,

П. Сулаймонӣ, М. Раҳимӣ, М. Аминзода, Ҷ, Сухайлӣ. Оғози фаъолияти эҷодии Ҷ. Икромӣ, А. Дехотӣ. Ташкилҳои дастаҳои санъаткорон. Кушода шудани нахустин театрҳои касбӣ. Гузаштан ба алифбои лотинӣ ва натиҷаи оқибати он.

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
5. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
6. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
7. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
8. Убайдуллоев Н. Становление советской системы народного образования Таджикистана в отечественной историографии. Душанбе: Ирфон, 2014.
9. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
10. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.
11. Шукуров М.Р. Очерки таърихи ташаккули маданияти социалистии тоҷик (солҳои 1917-1929). Душанбе, 1969.
12. Шукуров М.Р. История культурной жизни Советского Таджикистана (1917-1941гг.). Душанбе: Ирфон, 1970.
13. Шукуров М. Р. Революция маданията дар Тоҷикистон. Душанбе, 1957.
14. Шукуров М.Р., Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1975.

Мавзӯи 71. Ҳолати ифодаи манфиатҳои Тоҷикистон дар Ҷумҳурии Ўзбекистон ва сайёри талош барои таъсиси ҷумҳурии иттифокӣ (1 соат)

А. Машигулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Вазъи ҳуқуқии Тоҷикистон ҳамчун ҷумҳурии мухтор. Берун аз ҷумҳурии мондани марказҳои иқтисодӣ ва фарҳангии тоҷикон. Ташкили намояндагии Тоҷикистон дар назди мақомоти давлатии Ўзбекистон. Ташкили намояндагии миллатҳои хурд дар назди Комиссариати халқии маорифи Ўзбекистон. Ба инобат

нагирифтани манфиатҳои тоҷикони Ўзбекистон дар ҷумҳурии Ўзбекистон. Поймолшавии ҳуқуқи тоҷикон дар Ўзбекистон. Шовинизми бузургдавлатии ўзбекӣ. Камшавии сунъии теъдоди тоҷикон дар Ўзбекистон. Кам гардидани мактабҳои тоҷикӣ.

Ифодаи манфиатҳои иқтисодӣ ва маданияи ҶМШС Тоҷикистон дар ҶШС Ўзбекистон. Маҳдудияти маблағгузорӣ ва азхуд кардани маблағҳои аз буҷаи ИШ ҷудошуда барои Тоҷикистон. Талошу муборизаи тоҷикон барои ҳуқуқҳои миллии худ. Ташкилҳои округи Хучанд ва ҳамроҳ гардидани он ба Тоҷикистон.

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Масов, Р. Таджики: история национальной трагедии. Душанбе, 2008
5. Масов, Р.М. История топорного разделения. Душанбе, 1991.
6. Масов, Р.М. Таджики: под грифом «совершенно секретно». Душанбе: Центр издания культурного наследия, 1995..
7. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
8. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
9. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
10. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
11. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
12. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Навиштани маърӯза дар мавзӯи “Барпо шудани Ҳокимияти шӯравӣ дар маҳалли зисти ман”.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Упрочение Советской власти в районах верховьев Зеравшана. Душанбе, 1972.
2. Гафуров А. Ревкомы Таджикистана (1917-1924гг.). - Душанбе, 2008.
3. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.

4. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
5. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004.
6. История таджикского народа. Т. VI. Душанбе, 2010.
7. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
8. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
9. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
10. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
11. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
12. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
13. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

Мавзӯи 72. Ташкилҳои Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Тоҷикистон (1соат).

А.Маишуғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Зарурат ва заминаҳои ба ҷумҳурии иттифоқӣ табдил додани ҶМШС Тоҷикистон. Талошу мубориза барои ташкили ҷумҳурии иттифоқӣ. Мақтуби роҳбарон ва ходимони сиёсии ҶМШС Тоҷикистон ба роҳбарони ИҶШС. Ба таври сунъӣ ва иҷборӣ кам намудани шумораи тоҷикони минтақа. Таъсиси округи Хучанд ва ба ҶМШС Тоҷикистон ҳамроҳ намудани он. Анҷумани II Шӯроҳои округи Хучанд ва анҷумани II Шӯроҳои ҶМШС Тоҷикистон. Қарори КИМ ҶШС Ўзбекистон дар бораи ба ҶМШС Тоҷикистон ҳамроҳ намудани округи Хучанд. Чорабиниҳо оид ба ҷумҳурии иттифоқӣ табдил додани ҶМШС Тоҷикистон. Фаъолияти комиссия бо сардории Макеев. Анҷумани III фавқулодаи Шӯроҳои ҷумҳурӣ ва аҳамияти он. Қабули Эълومия дар бораи ба Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Тоҷикистон табдил додани ҶМШС Тоҷикистон. Аҳамияти таърихӣ таъсисҳои ҶШС Тоҷикистон ва қадами ҷиддӣ ба самти соҳибистиклолии давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Норасоӣҳо ва қачравӣҳо дар раванди баромадани Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳайати Ўзбекистон.

Анҷумани 4-и Шӯроҳо ва қабули Конститутсияи ҶШС Тоҷикистон.

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Масов, Р. Таджики: история национальной трагедии. Душанбе, 2008
5. Масов, Р.М. История топорного разделения. Душанбе, 1991.
6. Масов, Р.М. Таджики: под грифом «совершенно секретно». Душанбе: Центр издания культурного наследия, 1995..
7. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
8. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
9. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
10. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
11. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
12. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

Мавзӯи 73. Вазъи ҷамъиятию сиёсӣ ва оқибатҳои таъкиботи сиёсӣ дар Тоҷикистон (1 соат)

А.Маиғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Вазъи ҷамъиятӣ ва сохтмони шӯравӣ. Сохтмони ҳизбӣ. Яқ-қахукмрон гардидани Ҳизби коммунист ва идеологияи коммунистӣ. Нобоварӣ ба кадрҳои маҳаллӣ. Тозакунии сафҳои ҳизб ва мақомоти давлатӣ. Мустақилияти Тоҷикистон ва хусусияти расмӣ он. Ташкилотҳои ҷамъиятӣ: комсомол, иттифокҳои қасаба ва иттиҳодҳои эҷодӣ.

Муборизаи синфӣ ва ошӯбҳои мардумӣ. Таъкиботи сиёсӣ дар Тоҷикистон ва оқибатҳои он. «Тройка». Ба тарзи фоҷиавӣ қатъ гардидани ҳаёт ва фаъолияти роҳбарони ҷумҳурӣ: Нусратулло Махсум, Абдуқодир Муҳиддинов, Шириншоҳ Шохтемур, Абдурахим Ҳочибоев, Нисор Муҳаммади Афғон ва дигарон. Таъкиботи сиёсӣ дар байни адибону зиёён. Натиҷаҳои фоҷиовари таъкиботи сиёсӣ.

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн.1. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,

4. Масов, Р. Таджики: история национальной трагедии. Душанбе, 2008

5. Масов, Р.М. История топорного разделения. Душанбе, 1991.

6. Масов, Р.М. Таджики: под грифом «совершенно секретно». Душанбе: Центр издания культурного наследия, 1995..

7. Мухторов А. Рахматуллоев А. Таърихи халки тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.

8. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халки тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.

9. Рахматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халки тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.

10. Рахматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.

11. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

12. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халки тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

Б.Машгулиятҳои аудиторӣ амалӣ.

Семинар дар мавзӯи « Анҷумани III факулодаи Шӯроҳои Тоҷикистон ва қарорҳои таърихӣ он.

Саволҳо:

1. Сабабҳои даъват ва вазифаҳои асосии анҷуман
2. Ҳайати вакилони анҷуман
3. Рӯзномаи анҷуман
4. Мақоми баргузори анҷуман
5. Хуҷҷатҳои асосии қабул намудаи анҷуман
6. Эълония дар бораи ба Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Тоҷикистон табдил ёфтани ҶМШС Тоҷикистон
7. Ташкили мақомоти олии қонунгузор ва иҷроияи ҷумҳурӣ
8. Аҳамияти таърихӣ қарорҳои қабул намудаи анҷуман.

Адабиёт:

1. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
2. История таджикского народа. Т. III. Кн. I. М., 1964.
3. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
4. Масов, Р. Таджики: история национальной трагедии. Душанбе, 2008
5. Мухторов А. Рахматуллоев А. Таърихи халки тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халки тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.

7. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
8. Ҳайдаров Г.Х. Историya таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

Мавзӯи 74. Дигаргунсозихои саноатӣ дар Тоҷикистон (1 соат)

А.Маиғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Вазифаҳои асосии индустриякунонӣ. Хусусияти индустриякунонӣ дар Тоҷикистон. Сохтмони корхонаҳои пахтадозакунӣ, чармгарӣ, пойафзол, пиллакашӣ ва масолеҳи сохтмон. Бунёди корхонаҳои бофандагӣ ва дӯзандагӣ аз нав ҷиҳозонидани корхонаҳои кӯхнаи дӯзандагӣ. Саноати кӯҳӣ. Омӯзиши захираҳои саноатии Тоҷикистон. Сохтани роҳи оҳан ва нақлиёти автомобилӣ. Кашидани хати алоқаи телефонӣ ба шаҳру навоҳии ҷумҳурӣ.

Омода намудани мутахассисони касбӣ ва муҳандисӣ-техникӣ. Манбаъ ва шаклҳои пур намудани сафи коргарони мусассаҳои саноатӣ. Мусобиқаи сотсиалистӣ. Ҳаракати навоарӣ ва стахановчигӣ дар саноат, нақлиёт ва алоқа. Ҷиҳатҳои мусбат ва манфии саноатикунонӣ дар Тоҷикистон.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительства и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳоҷират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009.
3. Из истории индустриализации Таджикской ССР. Душанбе, 1972.
4. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
5. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
6. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
7. История рабочего класса Таджикистана (1917-1970 гг.) - Т.1. (1917-1945гг.) - Душанбе, 1972.
8. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
9. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
10. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.

11. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.

12. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.

13. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

Б.Машгулиятҳои аудитори амалӣ.

Дарс – мизи мудаввар дар мавзӯи “Омӯзиши илмии захираҳои табию иқтисодӣ ва Конференсияи якуми кувваҳои истеҳсолкунандаи Тоҷикистон”.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строителств и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.

2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳочират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009.

3. Из истории индустриализации Таджикской ССР. Душанбе, 1972.

4. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.

5. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.

6. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,

7. История рабочего класса Таджикистана (1917-1970 гг.)- Т.1. (1917-1945гг.) - Душанбе, 1972.

8. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.

9. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

Мавзӯи 75. Коллективони соҳаи кишоварзӣ дар Тоҷикистон (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Мақсади асосии коллективонӣ дар соҳаи кишоварзӣ. Хусусияти коллективонӣ дар Тоҷикистон, вазифаҳо, принципҳо ва марҳалаҳои он. Шаклҳои коллективони кишоварзӣ дар ҶШС Тоҷикистон: артели кишоварзӣ (колхоз), ширкати якҷояи коркарди замин (ТОЗ), коммунаҳо. Душвории коллективонӣ дар Тоҷикистон. Иттифоқи камбағалон.

Қарорҳои бюрои сиёсии КМ ВКП(б) аз 20 феввали соли 1930 «Дар бораи коллективонидан ва мубориза бо кулакҳо дар ноҳияҳои

миллии аз ҷихати иқтисодӣ қафомонда», аз 14 март соли 1930 «Мубориза бар зидди қачравихоӣ ҳизбӣ дар ҳаракати колхозӣ», 2 апрели соли 1930 «Оид ба имтиёзҳо барои колхозҳо», аз 13 апрели соли 1930 «Дар бораи ҷорӣ намудани дастурамал оиди андозҳои ягонаи хоҷагии кишлоқ барои солҳои 1930-1931 дар Тоҷикистон». Қарори КМ ПК Тоҷикистон «Дар бораи сохтани СМТ» (МТС) аз 8 феввали соли 1932, «Ҷорабиниҳои навбати оид ӯа мустаҳкам намудани қорҳои ташкилии хоҷагиҳои қолхозӣ», аз 15 майи соли 1932 «Дар бораи ҷобачогузори мутахассисони ҳизбию қомсомолӣ дар қолхозҳо ва совхозҳо». Соҳаҳои асосии кишоварзии қумҳури: пахтақорӣ, ғаллақорӣ, қорводорӣ, боғдорӣ, қирмақпарварӣ. Қачравихо дар рафти қоллективонӣ. Сиёсати қоллективонии кишоварзӣ ва оқибатҳои он.

Азҳудқунии заминҳои бекорҳобида, сиёсати Ҳуқумати Тоҷикистон оид ба муҳочират, бурдани қорҳои ташкилӣ-хоҷағӣ дар байни муҳочирони водии Вахш, маҳдудияти фаъолияти заминҳои вақф, қумаки техникӣ, молиявӣ ва маданияи давлат ба хоҷагиҳои ноҳияҳои нав. Барномаҳои бузурғи ирригатионӣ ва қорҳои обёрӣ дар деҳоти Тоҷикистон. Сохтмони қаналҳои Вахш, Ҳисор ва Фарғона. Сиёсати андози давлати Шӯравӣ дар байни деҳқонони Тоҷикистон. Натиҷаҳои қоллективонидани хоҷагии кишлоқи Тоҷикистон дар охири панҷсолаи дуюм(с. 1937) ва қамбудии асосии он.

Адабиёт:

1. Абулҳаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительства и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулҳаев Р.А. Таърихи муҳочират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009.
3. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
4. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
5. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
6. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Қилди 1. Душанбе, 2002.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
8. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
9. Очерки истории колхозного строительства в Таджикистане (1917-1965 гг.)

10. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.

11. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.

12. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Душанбе, 1996.

13. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

14. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (Аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924) (Китоби дарсӣ). Душанбе, 2001, 2007.

Мавзӯи 76. Инқилоби маданӣ дар шароити Тоҷикистон (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Дастурамалҳои барномавии ҳукумати марказии ИҶШС оид ба азнавсозии маданӣ дар Ҷумҳурии милли: инкишофи соҳаи маориф, тадқиқотҳои илмӣ, тараққиёти санъат ва адабиёт дар Тоҷикистон.

Гузаштани ҷумҳуриҳо ба низомии нави маориф: тартиб додани барномаҳои нав ва китобҳои дарсӣ оид ба илмҳои ҷаъмиаӣ ва табиӣ, тайёр намудани мутахассисони соҳаи маориф, сохтмони биноҳои мактабӣ, таъмини пойгоҳи модди-техникии мактабҳо, курсҳои маҳви бесаводӣ барои калонсолон. Ислоҳоти алифбо: гузаштан аз алифбои лотинӣ ба кириллӣ, натиҷаи ислоҳот. Кушодани мактабҳои миёна, миёнаи махсус ва олии дар Ҷумҳури. Барномаи сохтмони муассисаҳои маданӣ ва маданӣ- равшаннамоӣ дар Тоҷикистон.

Фаъолияти муассисаҳои санъат, театрҳои халқӣ ва касбӣ, клубҳо, китобхонаҳо, студияҳои театрӣ, муассисаҳои нашриётӣ, киностудияҳо, чопи рӯзномаю маҷаллаҳо, санъати меъморӣ.

Мубориза барои бартараф намудани бемориҳои сироятӣ дар ҷумҳури. Ғебаи ҳукумати марказӣ дар рушди соҳаи тандурустии Тоҷикистон. Муваффақият ва камудиҳо дар инкишофи хизматрасонии тиббӣ дар ҷумҳури, кумаки ҷумҳуриҳои ИҶШС дар тайёр намудани мутахассисони тиб барои Тоҷикистон.

Чораҳои ҳукумати умумииттифоқ ва ҷумҳури оид ба баланд бардоштани фаъолияти эҷодии халқ, ташаккули коллективҳои эҷодии адибони ҷумҳури. Фаъолияти С.Айнӣ, А.Лохутӣ, С.Улуғзода, П.Сулаймонӣ, М.Аминзода, М.Турсунзода, С. Валаматзода ва ғайра.

Камбудихо ва норасоӣҳо дар инкишофи истеъдодҳо ва эҷодкорҳо. Ибтидои мунтазам азхудкунии бойгариҳои табиӣ

чумхурӣ. Тадқиқот дар самти хокшиносӣ, пахтакорӣ, обёрӣ, растанипарварӣ, чорводорӣ, таърих, этнография, забони тоҷикӣ. Ташкилҳои кумитаи «Тоҷикишиносӣ», бунёди институти илми-тадқиқотӣ, кушодашавии стансияи минтақавии пахтаи Вахш, Институти илми тадқиқотии умумииттифоқии пахтапарварӣ (соли 1932), ташкилҳои Институти илмӣ-тадқиқотии сабзавот ва ангур, Экспедитсияи илмӣи тоҷикии Помир дар ҳайати 27 экспедитсия бо 700 нафар, таҳти роҳбарии академик А.Е.Ферсман фаъолияти академикҳо (1932) В.Л.Камаров, С.Олденбург, А.Ф.Иоффе, Д.Н.Прянный, профессорон Д.В.Наливкин, Е.Н.Павловский. Бунёди Базаи тоҷикии АИ ИҶШС. Натиҷаи корҳои тадқиқотии экспедитсияҳои кашфкунанда, кумаки олимони рус дар ташаккулҳои илми Тоҷикистон.

Ташкили аввалин театрҳои драмавӣи тоҷик дар асоси маҳфилҳои ҳаваскорони бадеии Душанбе ва Хучанд (1929). Аввалин анҷумани овознони халқии чумхурӣ (1931), интиҳоби истеъдодҳои маҳаллӣ барои театрҳои чумхурӣ. Иштироки занону духтарон дар дастаҳои бадеӣ ва театрӣ. Инкишофи эҷодиёти бадеӣ-рассомӣ, ҳайкалтарошӣ. Бунёди киностудияи «Тоҷикфилм». Соли 1929 Ташкили гурӯҳҳои кино банаворгиранда таҳти роҳбари Н.Гизулин, А.Шевик В.Кузин. Сабти аввалин филмҳои хуччатӣ. Бунёди иттиҳодияи «Тоҷиккино». Ба наворирии аввалин лентаҳои хуччатӣ ва бадеӣ: «8 март», «Иттиҳодияи ҳафтум», «Соҳтмони Вахш», «Вақте ки амирон мемиранд». Даҳаи фарҳанги тоҷик дар ш. Москва.

Аз ҷоп баромадани рӯзномаи «Дехқони камбағал» (1930). Дар соли 1932 ҷоп шудани 29 рӯзнома бо нашри 85 ҳазор нусха. Бунёди Хонаи матбуот.

Адабиёт:

1. Ахроров А. Таджикское кино. – Душанбе, 1987.
2. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
3. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
4. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
5. Исҳоқӣ Ю., Тоҷиев Я. Таърихи мухтасари тиббӣи тоҷик. (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1993.
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.

8. Нурчонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
9. Нурчонов Н.Х. Олами беканори ракси тоҷик. Душанбе, 2004.
10. Нурчонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
12. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
13. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Душанбе, 1996.
14. Убайдуллоев Н.К. Становление советской системы народного образования Таджикистана в отечественной историографии. Душанбе: Дониш, 2013.- 147 с.
15. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
16. Шукуров М.Р. Очерки таърихи ташаккули маданияти соҳилисти тоҷик (солҳои 1917-1929). Душанбе, 1969.
17. Шукуров М.Р. История культурной жизни Советского Таджикистана (1917-1941гг.). Душанбе: Ирфон, 1970.
18. Шукуров М. Р. Революсияи мадания дар Тоҷикистон. Душанбе, 1957.

Мавзӯи 77. Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва сафарбарии умумии шаҳрвандон барои мудофиаи мамлакат (1 соат)

А.Маиғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Авзои сиёсии ҷаҳон дар нимаи дуюми солҳои 30-юми асри XX. Сабабҳо ва оғози Ҷанги дуюми ҷаҳонӣ. Иштироки тоҷикон дар ҷанг бо финҳо. Неъмат Қаробоев – аввалин Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ.

Ҳуҷуми Олмони фашистӣ ба ИҶШС. Таъсиси Кумитаи Давлатии Мудофиа (КДМ). Ба шароити ҷарбӣ мутобиқ намудани хоҷагии халқ. Ҷорӣ шудани таълими умумии ҳатмии ҷарбӣ. Сафарбарии қувваҳо барои мудофиаи мамлакат. Ихтиёриён. Ташаббуси занҳо ва ширкати фаъоли онҳо дар рафти таълими ҳатмии ҷарбӣ. Қарори КМ ҲК Тоҷикистон дар бораи тайёр намудани хоҳарони шафқат ва дружинаҳои санитарӣ. Тайёр намудани мерганҳо, автоматчиён, радиотех, тирандозон. Ба ҷумҳурӣ кӯчонидани мактабҳои ҷарбӣ ва махсус ва ҷалб намудани шаҳрвандон барои таҳсил дар онҳо.

Ташкил ва тайёр намудани қисмҳои низомӣ дар ҷумҳурӣ. Двизияи 20-уми савораи кӯҳгард, бригадаҳои 98 ва 99 тирандозӣ, дви-

зияи 61-уми савора. Сафарбарии зиёда аз 200 нафар ба чабхаи чангӣ ва зиёда аз 40 ҳазор ба Колоннаҳои меҳнатӣ.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строителств и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳочират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009
3. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
4. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
5. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Назаршоев Н.М. Военная история Таджикистана. (Краткий очерк). Душанбе, 2002.
9. Нурҷонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
10. Нурҷонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Рахимов С. Все для фронта, все для победы. Душанбе, 1990.
12. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
14. Сечкина, Л.П. Таджикистан в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 / Л.П.Сечкина. – Душанбе, 1989.
15. Сечкина, Л.П. Овеянные славой (о героях Советского Союза – посланцах Таджикской ССР). Сталинабад, 1960.
16. Таджикский народ в борьбе за Советскую Родину. Сталинабад, 1943.
17. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
18. Шукуров, М.Р. Культурная жизнь Таджикистана в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.). Душанбе, 1985.

Мавзӯи 78. Қаҳрамони фиристодағони Тоҷикистон дар муҳорибаҳои ҷангӣ ва озод намудани мамлакат ва Аврупо аз фашизм (1 соат)

А.Маишулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Иштироки фиристодағони Тоҷикистон дар муҳорибаҳои аввалин. Ширкати Қисмҳои низомии Тоҷикистон дар амалиётҳои ҷангӣ. Қаҳрамони тоҷикистониён дар муҳорибаҳои калонтарин: Москва, Сталинград, Курск, Ленинград, Днепр. Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ аз Тоҷикистон: Д.Азизов, С.Амиршоев, У.Якубов, Т.Эрйигитов, Б.Давлатов, Ҳ.Қосимов, Ҳ.Кенчаев ва диг. Иштироки занони тоҷик дар муҳорибаҳои ҷангӣ.

Корнамои ҷангии тоҷикистониён дар муҳорибаҳои калони солҳои 1944-1945. Саҳми тоҷикон дар озод намудани ҷумҳуриҳои Украина, Беларус, Молдова ва ҷумҳуриҳои назди Балтика. Ширкати тоҷикон дар озодкунии давлатҳои Аврупои Шарқӣ. Иштироки тоҷикон дар ҳаракати партизанӣ. Саҳми тоҷикон дар ғалаба бар фашизм. Иштироки тоҷикон дар амалиётҳои ҳарбии зидди Япония.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительства и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳочират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009
3. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
4. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
5. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Назаршоев Н.М. Военная история Таджикистана. (Краткий очерк). Душанбе, 2002.
9. Нурҷонов Н.Ҳ. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
10. Нурҷонов Н.Ҳ. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Рахимов С. Все для фронта, все для победы. Душанбе, 1990.

12. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.

13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.

14. Сечкина, Л.П. Таджикистан в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 / Л.П.Сечкина. – Душанбе, 1989.

15. Сечкина, Л.П. Овеянные славой (о героях Советского Союза – посланцах Таджикской ССР). Сталинабад, 1960.

16. Таджикиский народ в борьбе за Советскую Родину. Сталинабад, 1943.

17. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

18. Шукуров, М.Р. Культурная жизнь Таджикистана в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.). Душанбе, 1985.

Б.Машгулиятҳои аудитори амалӣ.

Дарс –конференсия дар мавзӯи «Қаҳрамонони Иттиҳоди Шӯравӣ аз Тоҷикистон».

Нақша:

1. Таксими маърузаҳо оид ба ҳар як қаҳрамон байни до-нишҷӯён

2. Шунидани маърузаҳо

3. Муҳоҷиса атрофи қорнамоии қаҳрамонон.

Адабиёт:

1. Абулҳаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительства и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.

2. Абулҳаев Р.А. Таърихи муҳоҷират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009

3. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.

4. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.

5. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,

6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.

7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.

8. Назаршоев Н.М. Военная история Таджикистана. (Краткий очерк). Душанбе, 2002.

9. Нурчонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
10. Нурчонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Рахимов С. Все для фронта, все для победы. Душанбе, 1990.
12. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
14. Сечкина, Л.П. Таджикистан в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 / Л.П.Сечкина. – Душанбе, 1989.
15. Сечкина, Л.П. Овеянные славой (о героях Советского Союза – посланцах Таджикской ССР). Сталинабад, 1960.
16. Таджикский народ в борьбе за Советскую Родину. Сталинабад, 1943.
17. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
18. Шукуров, М.Р. Культурная жизнь Таджикистана в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.). Душанбе, 1985.

Мавзӯи 79.Нақши меҳнаткашонӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ғалаба бар фашизм (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Вазъи иқтисодии ҷумҳурӣ дар солҳои ҷанг. Саноат. Нарасидани қувваи қорӣ. Муассисаҳои эвакуатсияшуда ва барқарор намудани онҳо. Синфи корғари тоҷик ва тайёр намудани мутахассисони соҳаи саноат. Гузаштани корхонаҳои саноатии ҷумҳурӣ ба истехсоли маҳсулоти ҳарбӣ, лавозимоти ҷангӣ, сару либоси ҳарбӣ, парашутҳо, консерваҳо, нони хушк кардашуда, озуқаворӣ. Зиёд намудани меҳнати занон дар саноати озуқаворӣ, бофандагӣ, пахтадозакунӣ. Вусъати мусобикаи сотсиалистӣ. Васеъ шудани корхонаҳо аз ҳисоби корхонаҳои саноатии ба Тоҷикистон кӯчонида. Кишоварзӣ. Истехсоли пахта ва зироати ғалладона. Мушкилиҳо, нарасидани қувваи қорӣ. Сатҳи зиндагии аҳолии деҳот. Мурочиатномаи кишварзони тоҷик.

Болоравии ҳисси ватандӯстии меҳнаткашон. Ташкили Фонди мудофия ва саҳми тоҷикистониён дар он. Ёрии аҳолии ҷумҳурӣ ба фронт. Фиристодани зайём ба фонди мудофия (3млн рубл). Бунёди колонияи танкӣ ва эскадрилияи ҳавоӣ аз ҳисоби маблағҳои аҳолии

чумхурӣ. Ширкат дар баркарор намудани ноҳияҳои аз фашистон озодшуда. Артиши меҳнатӣ.

Мурочиати КМ ВКП(б) ба халқи Шуравӣ дар бораи сабаби саршавии ҚБВ ва амалиётҳои ваҳшиёнаи аскарон ва афсарони фашистии немис дар ҳудуди ИҶШС. Афзудани ҳиссиёти ватандӯстӣ дар байни зиёён, олимон, шоиру нависандагон, кормандони фарҳанг ва аҳолии Мавзӯҳои ватандӯстона дар асарҳои шоирон, нависандагон, рӯзноманависон, рассомон. Эҷодиёти ватанпарастонаи С.Айнӣ, М.Турсунзода, М.Миршакар, Р.Ҷалил, Б.Раҳимзода: «Шӯриши Муқаннаъ», «Қаҳрамони халқи тоҷик Темурмалик», «Қаҳрамони Ленинград», шеърҳои дostonҳо дар бораи ҷангу ғалаба, «Қаҳрамонони Днепр», «Барои Ватан», «Рустам ва Сухроб». Эҷодиёти шоирону нависандагони иштирокчиҳои ҚБВ: Ҳ.Юсуфӣ, А.Пирмуҳаммадзода, Ҳ.Карим, Ф.Ниёзӣ ва дигарон.

Баромадҳои аҳли хунари чумхурӣ дар назди меҳнаткашонӣ ақибоғ ва ҷанговарон. Кушодашавии театри опера ва балети ба номи С.Айнӣ (1942). Ба сахна гузоштани асарҳои мусиқӣ: «Розия», операи «Тоҳир ва Зухро». Бунёди театри фронтӣ тоҷик (1943). Эвакуатсияи театрҳо ва студияҳои кинои чумхуриҳои бародарӣ ба ҳудуди Тоҷикистон. Ба навор гирифтани филмҳои ҳуҷҷатӣ ва бадеии «Ҷангҳо дар зери шохин», «Том Кенти», «Қасами Темур», «Лермонтов», «Фарзанди Тоҷикистон» ва ғайра. Муассисаҳои илмӣ ва маданият ба Тоҷикистон эвакуатсия шуда. Ҳамкориҳои олимони Тоҷикистон ва чумхуриҳои бародарӣ, кашфиётҳои илмӣ дорони аҳамияти ҷаҳонӣ.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительства и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳоҷират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009
3. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
4. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
5. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Назаршоев Н.М. Военная история Таджикистана. (Краткий очерк). Душанбе, 2002.

9. Нурчонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
10. Нурчонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Рахимов С. Все для фронта, все для победы. Душанбе, 1990.
12. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
14. Сечкина, Л.П. Таджикистан в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 / Л.П.Сечкина. – Душанбе, 1989.
15. Сечкина, Л.П. Овеянные славой (о героях Советского Союза – посланцах Таджикской ССР). Сталинабад, 1960.
16. Таджикский народ в борьбе за Советскую Родину. Сталинабад, 1943.
17. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
18. Шукуров, М.Р. Культурная жизнь Таджикистана в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.). Душанбе, 1985.

Б.Машгулиятҳои аудитори амалӣ.

Семинар дар мавзӯи “Фарҳанги халқи тоҷик дар солҳои ҚБВ (1941-1945)”.

Саволҳо:

1. Асарҳои насри бадеии нависандагони тоҷик дар мавзӯи ҷанг
2. Шеърҳои дostonҳои ватанпарваронаи шоирони Тоҷикистон
3. Адибони Тоҷикистон дар ҷабҳаҳои ҷангӣ ва эҷодиёти онҳо
4. Театр ва мусиқии Тоҷикистон дар солҳои ҷанг
5. Театри фронтӣ тоҷик.
6. Кашфиётҳои илмӣ олимони Тоҷикистон.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительных и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳочират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009
3. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
4. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.

5. История таджикского народа. Т. V. Душанбе, 2004,
6. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Назаршоев Н.М. Военная история Таджикистана. (Краткий очерк). Душанбе, 2002.
9. Нурҷонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
10. Нурҷонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Рахимов С. Все для фронта, все для победы. Душанбе, 1990.
12. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
14. Сечкина, Л.П. Таджикистан в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 / Л.П.Сечкина. – Душанбе, 1989.
15. Сечкина, Л.П. Овеянные славой (о героях Советского Союза – посланцах Таджикской ССР). Сталинабад, 1960.
16. Таджикский народ в борьбе за Советскую Родину. Сталинабад, 1943.
17. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.
18. Шуқуров, М.Р. Культурная жизнь Таджикистана в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.). Душанбе, 1985.

Мавзӯи 80. Ҳаёти ҷамъиятӣ-сиёсии ҷумҳурии дар давраи рушди ҷомеаи сотсиалистӣ (Ҷсоат)

А.Маиғулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Тағйироти кулӣ дар ҳаритаи сиёсии ҷаҳон. Ташкилҳои СММ, афзоиши ҳаёти давлатҳои сотсиалистӣ, инкишофи ҳаракати милли-озодихоҳӣ дар давлатҳои мустамликавӣ, ташкилҳои ШИЕБ, муоҳидаи Варшава, инкишофи ҳаматарафаи робитаҳои иқтисодӣ, сиёсӣ, маданӣ ва илмӣи давлатҳои сотсиалистӣ ва давлатҳои аз мустамлика озодшуда. Гузариш ба зиндагии озошта. Фаёлгардии ташкилотҳои ҷамъиятӣ. Интиҳоботи Шӯрои Олии ҶШС Тоҷикистон ва Шӯроҳои маҳаллӣ. Маҳкум гардидани шахспарастӣ. Оқибатҳои шахспарастӣ дар Тоҷикистон. Нақш ва мақоми ташкилотҳои ҳизбӣ, комсомолӣ ва иттифокҳои касаба дар ҳаёти ҷомеа. Якҷаҳумронии Ҳизби коммунист.

Мақоми Шӯрои вакилон дар ҳаёти ҷамъиятӣ-сиёсии ҷумҳурӣ. Интиҳоботи Шӯрои Олӣ ва маҳалии вакилони халқ. Чехраҳои шинохтаи сиёсӣ ва ҷамъиятии ҷумҳурӣ: Б.Ф. Гафуров, Т. Улчабоев, Н. Додхудоев, Р.Набиев, Қ. Маҳкамов.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительных и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳоҷират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009
3. Дарси ҳештаншиносӣ. Дафтари 1-2. (Маҷ. мақолаҳо). Душанбе, 1989, 1991.
4. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
5. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
6. История таджикского народа. Т. VI. Душанбе, 2010.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Нурҷонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
9. Нурҷонов Н.Х. Олами беканори ракси тоҷик. Душанбе, 2004.
10. Нурҷонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Пирумшоев Х. Бозсозӣ: сохтем ё бохтем? – Душанбе, 2008
12. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Гочов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
14. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

Мавзӯи 81. Вазъи иқтисодӣ-иҷтимоӣ Тоҷикистон дар солҳои 1950-1991 (1 соат).

А.Машғулиятҳои аудитори лексионӣ - назариявӣ.

Масъалаҳои асосии инкишофи иҷтимоӣ-иқтисодӣ тибқи нақшаи ҳафтсолаи рушди Тоҷикистон (солҳои 1959-1965). Суръатафзои азхудкунии захираҳои сӯзишворӣ, энергетикӣ ва таҳкими роҳҳои пешрафти хоҷагии халқи Тоҷикистон.

Масъалаҳои ташаккулёбии комплекси минтақавии агросаноати Чанубии Тоҷикистон. Омилҳои иҷтимоӣ-маданӣ.

Роҳи нави тараққиёти иҷтимоӣ-иқтисодии Тоҷикистон дар доираи нақшаи ҳафтсолаи тараққиёти хоҷагии халқ. Чудо намудани бештар аз 1 млрд рубл ба тараққиёти хоҷагии халқи Тоҷикистон. Рушди босамараи ҳаракатҳои кашфкунӣ ва ратсионалии ҷумҳурӣ. Қарорҳои пленуми мартӣ ва сентябрии КМ ҲКИШ дар бораи ошкор намудани камбудҳои ҷиддӣ дар тараққиёти хоҷагии халқ, гузаштан ба роҳи тараққиёти интенсивӣ, ҳарчониба истифодабарии комёбиҳои илму техника дар истеҳсолот, баланд бардоштани самаранокии истеҳсолот. Анҷумани XVI Ҳизби коммунисти Тоҷикистон (марти соли 1966). Тасдиқи директиваҳои тараққиёти иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва маданияти ҷумҳурӣ барои рушди панҷсолаи ҳафтум (солҳои 1966-1970). Масъалаҳои баланд бардоштани самаранокии истеҳсолот, беҳтар намудани истеҳсолоти нави технологӣ, сифати он ва дар ин асос таъминоти пурраи тараққиёти ҳарчонибаи соҳаҳои хоҷагии халқ.

Гузаштани иншоотҳои истеҳсолӣ ба шакли нави банақшагирӣ ва ҳавасмандкунии иқтисодӣ (соли 1967). Дар соли 1970 аз рӯи шаклҳои нави иқтисодӣ бештар аз 263 иншоотҳои саноатии ҷумҳурӣ қор мекарданд.

Банақшагирии афзоиши суръати бунёди КАСМҚТ, ба қор даровардани агрегати якуми НБО «Норак», навбати аввали заводи алюминии тоҷик, заводи химиявии Ёвон, заводи нуриҳои маъданию азотии Қўргонтеппа, Ёвон, заводи алюминии Регар. Дастовардҳои нави хоҷагии кишоварзии ҷумҳурӣ.

Ба хоҷагии халқ ворид намудани зиёда аз 8 ҳазор ихтироёкорӣ. Масъалаҳои барномавии омӯзиши васеи саноатӣ дар ноҳияҳои марказӣ ва чанубии ҷумҳурӣ, ташаккулёбии комплекси агросаноатии минтақавии Чануби Тоҷикистон. Дар асоси истифодабарии васеи неруи барқи арзони Неругоҳи Барқи Обии Норак азхудкунии комплекси захираҳои минтақаҳои Тоҷикистон. Бунёди бузургтарин иншоотҳои саноатии НБО Норак, заводи алюминии Регар, Комбинати химиявии Ёвон, заводи нуриҳои маъданию азотии Қўргонтеппа, роҳи оҳани Тирмиз-Қўргонтеппа-Ёвон. Ташаккулёбии соҳаҳои нави саноатии индустрияи вазнин-электротехникӣ, химиявӣ ва мошинсозӣ. Рушди саноати маъдани кӯҳӣ ва сӯзишворӣ.

Таҳкими иншоотҳои саноатии ҷумҳурӣ. Раванди васеи механикунонӣ ва автомотикунонӣ. Чашни 60 солагии ташкилёбии ҚМШС Тоҷикистон ва ташкилотҳои ҳизбии он. Табдил ёфтани Тоҷикистон аз ҷумҳурии аграрӣ ба аграрию индустриалӣ. Иқтисодиёти ҷумҳурӣ дар миёнаи солҳои 80-ум, зиёдшавии

коркарди намудҳои асосии истеҳсоли (назар ба соли 1924 ду-се маротиба зиёд) Дастовардҳои ҷумҳури дар истифодаи таҷҳизоти пешқадами техникаи: корхонаҳои механиконидашуда, сеҳҳо ва таҷҳизотҳо бо идоракунии барномавӣ, марказҳои ҳисоббарорӣ, системаи идоракунии автоматикӣ, зиёдшавии шумораи ихтироҳо. Бунёди иншоотҳои азимчуссаи барқии Норақ, КАСМҚТ ва ғайра. Афзудани ҳаҷми маҳсулоти истеҳсоли (20 маротиба аз соли 1940 то 1984). Норасоӣ ва камбудии дар сиёсати иҷтимоӣ ва иқтисодӣ. Иҷро намудани нақшаи панҷсолаҳои рушди ҷумҳури. Ташаккули низоми фармоишии маъмури дар иқтисодиёт. Карахти дар ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоии ҷумҳури.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительства и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳоҷират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009
3. Дарси ҳештаншиносӣ. Дафтари 1-2. (Маҷ. мақолаҳо). Душанбе, 1989, 1991.
4. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
5. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
6. История таджикского народа. Т. VI. Душанбе, 2010.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Нурҷонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
9. Нурҷонов Н.Х. Олами беканори ракси тоҷик. Душанбе, 2004.
10. Нурҷонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Пирумшоев Ҳ. Бозсозӣ: сохтем ё бохтем? – Душанбе, 2008
12. Раҳматуллоев А., Сатторов Ҳ., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
14. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

Мавзӯи 82. Ҳаёти фарҳангии ҷумҳурӣ дар солҳои рушди ҷомеаи шӯравӣ (1 соат)

А.Машигулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Саҳми шоиру нависандагони тоҷик дар рушди ҷомеаи сотсиалистӣ. Эҷодиёти Ҷ.Икромӣ, М.Турсунзода, М.Миришакар, Ф.Муҳаммадиев, А.Шукуҳӣ, Б.Раҳимзода, М.Каноат ва диг. Даҳаи маданияти тоҷик дар Маскав. Артистони халқии ИҶШС М.Зоҳидов, Т.Фозилова, Г.Ғуломов. Кинофилмҳои «Дохунда»-и С.Айнӣ, «Ман бо духтаре вохӯрдам», «Чароғак дар кӯҳҳо», «Қисмати шоир»-и М.Турсунзода. М.Турсунзода Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ.

Рушди сохтмони маданият дар Тоҷикистон. Мактаб, маориф, таълимоти олии, миёна ва ибтидоии касбӣ. Тайёр намудани мутахассисони касбӣ, коргарони баландихтисос, муҳандисон.

Мактабҳои таълимоти умумӣ: фаъолияти 68 ҳазор омӯзгорон, таълими 1,110 ҳазор хонандагон, амал намудани зиёда аз 271,8 ҳазор мутахассисони дорандаи маълумоти олии ва миёнаи махсус. Хизмати 20 ҳазор табибон ба аҳолии ҷумҳурӣ.

Инкишофи илм. Муассисаҳои илми тадқиқотӣ, тадқиқотҳои илмӣ, афзудани мутахассисони унвондор, аз худ намудани захираҳои табиӣ ва масъалаҳои тараққиёти истеҳсолот, тадқиқотҳои бунёдии соҳаи физика, химия, муайян намудани захираҳои растаниҳо, селекциякунонии пахта, тадқиқотҳои замонавӣ дар соҳаи илмҳои ҷомеашиносӣ.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительства и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳочират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009
3. Дарси ҳештаншиносӣ. Дафтари 1-2. (Мач. мақолаҳо). Душанбе, 1989, 1991.
4. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.
5. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
6. История таджикского народа. Т. VI. Душанбе, 2010.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Нурҷонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.

9. Нурчонов Н.Х. Олами беканори ракси тоҷик. Душанбе, 2004.
10. Нурчонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Пирумшоев Х. Бозсозӣ: сохтем ё бохтем? – Душанбе, 2008
12. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Точов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
14. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

Мавзӯи 83. Тоҷикистон дар солҳои бозсозӣ (1985-1990) (1 соат).

А. Машигулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Пленуми апрели соли 1985 КМ ҲК ИҶШС дар бораи қоркард ва амаликунонии барномаи азнавсозӣ. Амаликунонии бозсозӣ дар Тоҷикистон.

Камбудихо ва хатоҳои дар барнома ва амалисозии бозсозӣ. Бухрони сиёсӣ ва ислоҳоти фаъолияти ҳизби коммунистӣ. Бекор намудани моддаи 6 Конститутсияи ИҶШС, ташкили ҳизбҳои нав, сохтори бисёрҳизбӣ дар ИҶШС. Бозсозӣ дар Тоҷикистон. Гузариш ба худтаъминкунӣ ва худмаблағгузори қорхонаҳои давлатӣ. Мақоми давлатӣ гирифтани забони тоҷикӣ. Ташкили созмонҳо ва ҷамъиятҳои озодандешӣ дар Тоҷикистон. Ибтидои гузариш ба иқтисоди бозорӣ. Воқеаҳои моҳи феврал (Баҳманмоҳ)-и соли 1990 дар Душанбе.

Вазъи соҳаҳои хоҷагии халқ, истеҳсоли неруи барқ, маҳсулоти саноати ранга ва химия, зиёдшавии истеҳсоли молҳои ниёзи мардум (24%), истеҳсоли пахта, (910 ҳазор тонна), тараққиёти илм-маданият, таълиму тарбия дар мактабҳои олии. Эълонии истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 24 августи соли 1990.

Адабиёт:

1. Абулхаев Р.А. Исторический опыт ирригационных строительных и освоения земель в Таджикистане (1961-1987гг.). Душанбе, 1991.
2. Абулхаев Р.А. Таърихи муҳоҷират дар Тоҷикистон (солҳои 1924-2000). Душанбе, 2009
3. Дарси ҳештаншиносӣ. Дафтари 1-2. (Маҷ. мақолаҳо). Душанбе, 1989, 1991.
4. История Таджикской ССР. (Учебник). Душанбе, 1965, 1983.

5. История таджикского народа. Т. III (1 и 2 книга). М., 1964 – 1965.
6. История таджикского народа. Т. VI. Душанбе, 2010.
7. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
8. Нурҷонов Н.Х. Традиционный театр таджиков. Т. I – II. Душанбе, 2002.
9. Нурҷонов Н.Х. Олами беканори рақси тоҷик. Душанбе, 2004.
10. Нурҷонов Н.Х. Опера и балет Таджикистана. Душанбе, 2010.
11. Пирумшоев Х. Бозсозӣ: сохтем ё бохтем? – Душанбе, 2008
12. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
13. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
14. Ҳайдаров Г.Х. История таджикского народа XX века. Душанбе, 2001.

Мавзӯи 84. Ба даст овардани Истиқлолияти комили давлатӣ ва аҳамияти таърихӣ он (1 соат)

А.Маиғулиятҳои аудитори лексионӣ – назарияв:

Иҷлосияи дуҷуми Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (24 августи соли 1990) ва қабул гардидани Эълومия (Декларатсия) дар бораи соҳибистиқлолии ҶШС Тоҷикистон. Баргузори раёспурсии умумии ғайрираёсӣ оид ба нигоҳи доштани Иттиҳоди Шӯравӣ (17 март 1991). Декабри соли 1991 дар Беловежск (Ҷумҳурии Беларус) аз тарафи сарварони Русия, Беларуссия ва Украина барҳам додани Иттиҳоди Шӯравӣ. Сессияи ғайрираёсӣ Шӯрои Олии Тоҷикистон (9 сентябри соли 1991) эълон гардидани Истиқлолияти комили давлатии Тоҷикистон.

Тақдирӣ минбаъдаи халқи тоҷик ва давлатдорӣ он. Ҳуқуқи худмуайянқунӣ, озодӣ ва баробарҳуқуқии миллатҳои шӯравӣ. Кафолати рушди ҳаматарафаи онҳо, тасдиқи эҳтироми шараф ва ҳуқуқҳои тамоми миллатҳои сокини Тоҷикистон.

Қабули санадҳои меъёрӣ ва ҳуқуқӣ дар бораи сардори давлат, ҳокимияти давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва сиёсӣ, дар бораи шакли ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти конунбарор, сиёсати берунаи Тоҷикистони соҳибистиқлол, дар бораи шахрвандони Тоҷикистон, дар бораи иншоотҳои давлатӣ.

Тирамоҳи соли 1991. Фаъолияти ҳизбҳои нав ва фаъолияти онҳо. Фишори қувваҳои муҳолифин ба ҳукумат ва мақомотҳои

кудрати. Идомаи гирдиҳамоиҳо дар пойтахти ҷумҳурӣ. Сессияи XII Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои ислохоти конститусионӣ дар Тоҷикистон. Интиҳоби аввалин Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Аҳамияти таърихӣ ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Таҷрибаи таърихӣ сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон начотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.– Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
15. Хотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Мутолиа ва навиштани мазмуни “Эълумия дар бораи истиқлолияти давлатии Тоҷикистон”.

Адабиёт: Маҷмӯи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қ.1. Саҳ.10-11.

Мавзӯи 85. Даргириҳои сиёсӣ ва ҷанги шаҳрвандӣ дар Тоҷикистон (1 соат)

А.Маишгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Вазъи иҷтимоӣ-иқтисодии Тоҷикистон дар аввали солҳои 90-ум, касодии иқтисодии миллӣ, паст шудани истехсолоти хоҷагии кишлоқ ва даромади аҳоли, норасоии озукаворӣ. Ривочи маҳалгароӣ. Тавлиди ҳизбҳои нави сиёсӣ ва ҳаракатҳои ҷамъиятӣ. Омилҳои исломгароӣ дар мураккаб намудани бӯҳрони сиёсии Тоҷикистон. Бесалоҳиятии роҳбарони мақомоти олии давлатӣ. Воқеаҳо марти соли 1992.

Саршавии эътирозҳои ҳаррӯза дар майдони «Шаҳидон». Талаботи гирдиҳамодагон. Гирдиҳамоиҳо дар Қӯрғонтеппа, Панҷ, Қумсангир, Колхозобод. Истеъфои раиси Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мураккаб шудани вазъи сиёсӣ дар Душанбе. Норозигии қувваҳои ҷамъиятии ҷумҳурӣ ба воқеаҳои 20 апрели соли 1992, ҳаракатҳои муқовимати дар ҷумҳурӣ. Зиддияти байни майдонҳои Шаҳидон ва Озодӣ. Талаби истеъфои ҳукумат аз ҷониби Майдони Шаҳидон. Талаботи Майдони Озодӣ.

Воқеаҳои 5 майи соли 1992. Оғози ҷанги шаҳрвандӣ. Воқеаҳои хунин ва талафоти зиёди ҷонӣ: Ба даст омадани мусолиҳа байни гуруҳҳои мухталиф. Ташкили Ҳукумати оштии миллӣ. Фаъолияти президенти ҷумҳурӣ Р. Набиев. Таъсиси кумитаи «Озодии Ватан». Борид шудани Фронти халқӣ ба Душанбе.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибрат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). -512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тачрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.

12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон начотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.

13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.

14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.–Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.

15. Ҳотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008.

Мавзӯи 86. Истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ дар Тоҷикистон (1 соат).

А.Маишгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Сессияи таърихии XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ташкилёбии ҳукумати нави Тоҷикистон. Интиҳоби раиси нави Шӯрои Олӣ. Ташкили ҳокимияти нави иҷроия. Баромади сарвари давлат Эмомалӣ Раҳмон дар бораи муътадил намудани вазъи ҷумҳурӣ. Мурочиати Эмомалӣ Раҳмон ба сарварони муҳолифин ва роҳбарони хизбҳои сиёсӣ- опозитсионӣ. Қадамҳои аввал барои истиқрори сулҳ ва ваҳдати миллӣ.

Се омили асосӣ - ҳавасмандии ҷониби ҳукумат, ҳусни тафҳуми муҳолифин ва миёнравии созмонҳои байналмилалӣ ва кишварҳои дӯст. Давраҳои муҳими музокирот ва ваҳдати тоҷикон. Ду давраи раванди сулҳи тоҷикон: давраи музокирот ва замони татбиқи асноди баимзорасида. Дар маҷмӯъ 8 музокироти сулҳи тоҷикон. Давраҳои асосӣ музокирот ва маҳалли баргузории онҳо. Нақши муассири Президенти Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар раванди музокироти сулҳи тоҷикон. Бапоёнрасии раванди музокироти сулҳи тоҷикон бо имзои «Созишномаи умумии истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ дар Тоҷикистон» (27 июни соли 1997 дар шаҳри Москва). Аҳамияти таърихии Созишномаи истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ дар сарнавишти миллати тоҷик ва ҳамаи тоҷикистониён. Таъсиси Комиссияи оштии миллӣ. Нақши ташкилотҳо ва созмонҳои байналхалқӣ дар истиқрори сулҳ ва ризоияти миллии тоҷикон. Интиҳобот ва раъйпурсии умумихалқӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. Историya таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
7. Историya Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тачрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992 – 1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.– Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
15. Ҳотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). Душанбе, 2008.

Б.Машғулиятҳои аудиторӣ амалӣ.

Дарс- мизи мудавар дар мавзӯи “Нақши таърихии Сессияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар барқарорсозии ҳокимияти конституционӣ”.

Саволҳо:

1. Омилҳои асосии даъвати Сессияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон

2. Рӯзнамаи Иҷлосия
3. Рафти Иҷлосия
4. Интихоби Роҳбарияти олии давлатӣ
5. Қарорҳои Иҷлосия
6. Нақши таърихии Иҷлосия дар истиққори сулҳ ва ризояти миллӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиққолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдқорӣ (ибораи аз 3 қилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Қилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
2. Қилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
3. Қилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
4. Бунёди давлатқории навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
5. Истрия таджикского народа. Новейшая истрия (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
6. Истрия Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
7. Мамадазимов А. Политическая истрия таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
8. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
9. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солқарди истиққолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
10. Таҷрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
11. Шарифзода А., Фатқоев С. Эмомалӣ Раҳмон нақотбаҳши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориқии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
12. Шарифзода А., Фатқоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориқии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фатқоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориқии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.– Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
14. Хотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008.

Мавзӯи 87. Тоҷикистон дар роҳи бунёди давлати ҳуқуқбунёд ва ҷомеаи шаҳрвандӣ (1 соат)

А.Маишгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Асосҳои ҳуқуқию сиёсии соҳти нави конститусионӣ дар Тоҷикистон. Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи зарурияти тақмил ва тасдиқи қонуни асосии Тоҷикистон. Омӯзиши таҷрибаи соҳти конститусионии давлатҳои тараққиқардаи ҷаҳон. Муҳокимаи умумихалқии лоиҳаи Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Тасдиқи лоиҳаи Конституция дар Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Низомии нави сиёсӣ, соҳтмони соҳти демократии ҳуқуқбунёд, ислоҳоти низомии сиёсӣ ва иқтисодии Тоҷикистон.

Конституцияи нав оид ба забони давлатӣ, рамзҳои давлатӣ, вазъи ҳуқуқии шаҳрвандон, ҳаёти ҷамъиятию сиёсӣ, идеологӣ, ҳаракатҳо ва ҳизбҳои сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Конституция оид ба масъалаҳои стратегии сиёсати берунаи Тоҷикистон.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011 . - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Таҷрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти

Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.

14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.–Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.

15. Ҳотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

Б.Машгулиятҳои аудитори амалӣ.

Дарс- мизи мудаваар дар мавзӯи “Конститутсияи Тоҷикистони соҳибистиқлол ва нақши он дар эъмори давлати ҳуқуқбунёд”.

Саволҳо:

1. Конститутсияҳои Тоҷикистони шӯравӣ
2. Зарурати қабули конститутсияи нав
3. Рафти тайёри ва муҳокимаи умумихалқии лоиҳаи конститутсия
4. Қабули Конститутсия тибқи райъпурсии умумӣ
5. Сохт, фасл ва бобҳои конститутсия
6. Фарқияти Конститутсияи нав аз конститутсияҳои пешина
7. Аҳамияти таърихии қабули конститутсияи нав,

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (иборат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –

2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.

3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.

4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.

5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.

6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.

7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.

8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.

9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.

10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.

11. Тачрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1. Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.–Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
15. Ҳотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). Душанбе, 2008. – 269 с.

Мавзӯи 88. Дигаргунсозии саноатӣ ва рушди энергетика дар Тоҷикистон (1 соат)

А. Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ.

Иқтисодиёти Тоҷикистон дар шароити истиқлолият. Асосҳои конститусионии иқтисодиёти Тоҷикистон, гуногуншаклии моликият. Кафолати давлатии иқтисодиёти озод ва фаъолияти соҳибкорӣ, баробарҳуқуқӣ ва муҳофизати ҳуқуқи тамоми шаклҳои моликият, моликияти шахсӣ. Тадбирҳои Ҳукумати Тоҷикистон оид ба рушди иқтисодӣ.

Душвории гузариш аз низоми иқтисодиёти банақшагиранда ба иқтисодиёти бозорӣ ва бисёрсоҳавӣ, таназзули хоҷагии халқ, пастшавии сатҳи зиндагии аҳоли ва даромади миллӣ.

Барномаи ислоҳоти иқтисодӣ ва самтҳои он: энергетика, металлҳои ранга, сохтмон, захираҳои ангишт. Сохтани неругоҳҳои бузурги барқӣ-обӣ, коркарди металлҳои ранга, системаҳои коммуникатсионӣ ва истифода бурдани маблағҳои бузурги инвеститсионӣ.

Ибтидои болоравии иқтисодиёт ва истехсолот (Афзоиш дар соли 1998 назар ба соли 1997 5,3%). Сохтмони иншоотҳои гуногун: аз соли 1994 то 2000 дар ҷумҳурӣ 240 иншоот, бештар 300 муассисаҳои муштарак. Болоравии музди меҳнат. Ислоҳоти пулӣ. Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 октябри соли 2000 «Оид ба дар муомила қорӣ намудани пули миллии сомонӣ».

Равобити иқтисодӣ ва тичоратӣ бо кишварҳои хориҷӣ. Воридшудани Тоҷикистон ба нақшаҳои инвеститсионии хориҷӣ. Афзуда-

ни шарикони тичоративу иқтисодии Тоҷикистон: Россия, Хитой, ИМА, Нидерландия, Қазоқистон, Украина, Шветсария, Япония, Корея, Туркия, Руминия, Италия ва ғайра.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радунца, 2002. – 416 с.
6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). –Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тачрибаи таърихи сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон начотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.–Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
15. Ҷотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён.

Навиштани фишурда (анотатсия) доир ба китобҳои дарсии таърихи халқи тоҷик барои мактабҳои олии Тоҷикистон.

Мавзӯи 89. Нақлиёт ва сохтмони роҳҳо дар Тоҷикистон (1 соат)

А. Маишгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Мақоми нақлиёт, сохтмони роҳҳо ва алоқа барои аз бунбасти коммуникатсионӣ баровардани ҷумҳурӣ. Аҳамияти стратегӣ доштани шоҳроҳи байналмилалии Душанбе-Кӯлоб-Хоруғ-Кулма-Қароқурум. Ба истифода дода шудани роҳи автомобилгарди Мурғоб-ағбаи Кулма. Барқарорсозии роҳи автомобили Душанбе-сарҳади Ҷумҳурии Қирғизистон. Роҳҳои автомобили Шкев-Зиғар. Душанбе-Кӯрғонтеппа-Данғара-Кӯлоб, Душанбе-Хучанд-Бӯстон-Чанак ва аҳамияти стратегии онҳо. Барномаи афзалиятноки аз бунбасти коммуникатсионӣ баровардани ҷумҳурӣ ва пайванди ноҳияву вилоятҳои ҷумҳурӣ дар тамоми фасли сол. Сохтмони нақбҳо ва пулҳо.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибрат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). -512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР. Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). Душанбе: Авастро, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Таҷрибаи таърихӣ сулҳи тоҷикон. Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1. Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ Президенти

Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.

14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.–Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.

15. Ҳотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). Душанбе, 2008. – 269 с.

Мавзӯи 90.Ислохоти хоҷагии кишоварзӣ ва рушди он (1 соат)

А.Машгулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Мақсади асосии сиёсати иқтисодии Ҳукумати Тоҷикистон дар таъмини устувори инкишофи иқтисодиёт дар доираи 3 мақсади стратегӣ: - таъмини истиклолияти энергетикӣ; - баровардани мамлакат аз бунбасти коммуникатсионӣ ва таъмини бехатарии озуқа. Идома ёфтани иҷрои вазифаҳои роҳбарияти кишвар тибқи санадҳои расмӣ «Стратегияи пастикунии сатҳи камбизоатӣ солҳои 2007-2009», «Барномаи рушди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2015», «Барномаи инвиститсияи хориҷӣ солҳои 2007-2009».Соли 2009 тасдиқ намудани барномаи «бехтаросози фазои соҳибкорӣ-200 рӯзи ислохот». Самтҳои асосии амалишавии ин барномаҳои стратегӣ. Қонун «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Тоҷикистон».Маблағгузории соҳаи иҷтимоӣ.

Ислохотҳои соҳаи кишоварзӣ ва натиҷаи он. Муҳочирати дохилӣ. Рушди чорводорӣ ва парандапарварӣ. Ҷалби маблағгузории (инвиститсия) дохилӣ ва хориҷӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиклолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011 . - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.

8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тачрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1. Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.–Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
15. Ҳотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

Мавзӯи 91. Рушди тичорати дохилӣ ва хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон (1 соат)

А. Маиғулиятҳои аудитории лексионӣ – назариявӣ:

Савдои берунӣ яке рӯкнҳои асосии давлати соҳибистиклоли Тоҷикистон. Қабули Қонун «Дар бораи фаъолияти иқтисодии берунӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон (соли 1993) ва мақоми он дар танзими муносибатҳои иқтисодии Тоҷикистон бо мамлакатҳои хориҷӣ. Алоқаҳои тичоратӣ-иқтисодии Тоҷикистон бо зиёда аз 80 мамлакатҳои дунё. Даҳсолаи байналмилалӣ амалиёти «Об-барои ҳаёт» (солҳои 2005-2015). Алоқаҳои тичоратии Тоҷикистон бо ФР, Чин, Эрон, Афғонистон, кишварҳои Осиёи Марказӣ, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил (ИДМ), Иттиҳоди иқтисодии Евроосиё. Сидироти мол ба хориҷи кишвар аз Тоҷикистон: алюминий, пахта, нуруи барқ, меваю сабзавот, сангу металлҳои киматбаҳо. Тоҷикистон ҳамчун узви комилҳуқуқи Созмони умумичаҳонии савдо. Маблағгузориҳои хориҷӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). -512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. Историya таҷикӣ-и халқ. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011 . - Том VI. - 687 с.
7. Историya Таҷикӣ-и СССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таҷикӣ-и халқ. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Таҷрибаи таърихи сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.– Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
15. Ҳотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

Б.Машғулиятҳои аудитори амалӣ.

Семинар дар мавзӯи “Аҳамияти таърихи истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ дар Тоҷикистон”.

Саволҳо:

1. Музокироти тоҷикон ва марҳалаҳои асосии он
2. Имзои шудани Созишномаи истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ
3. Нақши Пешвои миллат дар истиқрори сулҳ ва ваҳдати миллӣ
4. Ширкати давлатҳои дӯст ва ташкилотҳои хориҷӣ дар ба даст овардани сулҳ

5. Аҳамияти таърихии Созишномаи истиққори сулҳ ва ризояти миллӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиққолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдқорӣ (ибораи аз 3 қилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Қилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Қилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
4. Қилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. Истрия таджикского народа. Новейшая истрия (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
7. Истрия Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая истрия таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Баҳшида ба 20-умин солқарди истиққолияти давлатии Қумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тақрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фатқоев С. Эмомалӣ Раҳмон нақотбаҳши миллат (сиёсати доҳилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Қитоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фатқоев С. Эмомалӣ Раҳмон пояғузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати доҳилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Қитоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фатқоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марқалаи созандағӣ (сиёсати доҳилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Қитоби 3.– Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
15. Қотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

Мавзӯи 92. Ислоқоти низоми маориф ва воридшавии стандартҳои байналмилалӣ (1 соат)

А.Маиғулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Ислоқоти низоми маориф ва зарурати он. Тайёр намудани заминаи меъёрӣ-ҳуқуқии ислоқоти соҳаи маориф: Қонуни Қумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» (2004); «Стандарти давлатии таҳсилоти умумии Қумҳурии Тоҷикистон» (2009), «Консепсияи

миллии маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон” (2002), “Концепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”(1996). Концепсияи таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) барои хонандагони дорои имкониятҳои маҳдуд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (2011). “Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020” (2012).

Гузариш ба стандартҳои байналмилалӣ. Афзудани маблағгузори маориф. Сохтмони мактабҳо, мактабҳои олии ва дигар муассисаҳои таълимӣ. Сифатан тағйир ёфтани раванди таълиму тарбия дар ҷумҳурӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тачрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.–Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.

15. Ҳотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

Мавзӯи 93. Илму фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони истиқлолият (1 соат)

А.Маишгулиятҳои аудиторӣ лексионӣ – назариявӣ:

Рушди соҳаҳои санъати мусиқӣ, театрӣ, сирк, санъати тасвирӣ, меъморий, муассисаҳои фарҳангӣ-фароғатӣ ва илм дар Тоҷикистон. Қабули Қонун «Дар бораи фарҳанг» (1997), «Дар бораи матбуот ва дигар васоити ахбори омма» (1999). «Дар бораи театр ва фаъолияти театрӣ» (2002), «Барномаи давлатии инкишофи фарҳанг дар солҳои 2008-2015», «Барномаи давлатии рушди мусиқии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон » ва ғ. Тачлили чашнҳои 1100 - солагии Давлати Сомониён, «Ваҳдати миллӣ», “Истиқлолияти давлатӣ”, соли Тамаддуни Ориёӣ (2006) ва дигар чашнвораҳо. Намоишҳои асарҳои рассомон ва меъмронони тоҷик дар кишвар ва берун аз он. Рушди минбаъдаи театрҳо, китобхонаҳо, осорхонаҳо. Фестивалҳо ва озмунҳои мусиқии «Шашмақом» ва «Фалак». Робитаҳои фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо кишварҳои хориҷӣ. Гузаронидани рӯз ва ҳафтаҳои фарҳангу санъат. Рушди васоити ахбори омма. Чопи китоб. Маблағгузориҳои соҳаи фарҳанг. Варзиш ва тандурустӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тачрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.

12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон начотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.

13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.

14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.– Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.

15. Хотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

Мавзӯи 94. Дастовардҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сиёсати байналхалқӣ (1 соат)

А. Машигулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз василаҳои асосӣ ва муҳимтарини муаррифии кишвар. Тоҷикистон давлати пешбарандаи сиёсати «дарҳои кушода». Узвияти Тоҷикистон дар Созмони Милали Муттаҳид, Созмони Амният ва Ҳамкорӣ, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Созмони ҳамкории Шанхай, Созмони конфронси Исломӣ, Созмони Милали Муттаҳид оиди ба масоили маориф, илм, ва фарҳанг (ЮНЭСКО), Бонки Байналмилалии Таҷдид, Созмони исломӣ оид ба маориф, илм ва фарҳанг. Равобити дипломатии Тоҷикистон бо беш аз 110 давлати дунё. Амалнамони сафоратхонаҳо ва намояндагӣҳои беш аз 30 давлати дунё дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиклолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. –

2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.

3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с.

4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.

5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.

6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011. - Том VI. - 687 с.

7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.

8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.

9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлати Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тачрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1. – Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
15. Ҷотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

Мавзӯи 95. Вазъи ҷамъиятию сиёсии ҷумҳурӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ (1 соат)

А. Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Авзoi сиёсии ҷаҳон дар ибтидои даҳсолаи дууми асри XXI. Хатарҳои нави глобалӣ, ва ҷаҳонишавӣ. Терроризм ва шаклҳои он. Ширкати Тоҷикистон дар ҳалли масоили глобалӣ. Ташаббусҳои Тоҷикистон дар ҳалли масоили об. Ҳамкориҳои Тоҷикистон бо созмонҳо ва иттиҳоду ташкилотҳои байналхалқӣ.

Таъмини рушди пайваस्ताи иқтисодию иҷтимоии ҷумҳурӣ. Се ҳадафи стратегияи рушди ҷумҳурӣ. Рафти ислоҳоти иқтисодӣ-иҷтимоӣ. Рушди низоми бонкӣ. Муҳоҷирати дохилӣ ва хориҷӣ. Соҳаи кишоварзӣ ва рушди он.

Ислоҳоти низоми идорӣ. Ҷорабинҳои ҷумҳуриявӣ ҷамъиятию фарҳангӣ. Таҷлили 25 солагии Истиқлолияти давлатӣ ва 20 солагии Ваҳдат. Интиҳоботи мақомоти олий ва маҳаллии намояндагӣ.

Адабиёт:

1. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (ибораат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001.
2. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с.
3. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). -512 с.
4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 702 с.
5. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радунӣ, 2002. – 416 с.

6. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011 . - Том VI. - 687 с.
7. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
8. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
9. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
10. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
11. Тачрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
12. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон начотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
13. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
14. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.– Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
15. Хотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.

Б.Машгулиятҳои аудитори амалӣ.

Дарс – мизи мудаваар дар мавзӯи “Дастовардҳои Тоҷикистони соҳибистиклол дар асри XXI” (Тавсия мешавад, ки ҳар як донишҷӯ дар шакли интихоби озод доир ба мавзӯи гузориш манзур намояд.)

Мавзӯи 96. Нақши Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дар рушди Тоҷикистони соҳибистиклол(1 соат).

А.Машгулиятҳои аудитори лексионӣ – назариявӣ:

Иҷтисоии XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Роҳбари давлат интихоб шудани Эмомалӣ Раҳмон. Қадамҳои аввалини Сарвари давлат дар роҳи дарёфти сулҳ ва ризоияти миллӣ. Ширкати фаъоли Роҳбари давлат дар музокироти тоҷикон. Нақши Президент Эмомалӣ Раҳмон дар ба имзо расидани Созишномаи истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ. Нақши сифатҳои фардии Президент дар ба даст овардани сулҳ ва амнияти ҷомеаи муосири Тоҷикистон. Нақши Президент дар рушди иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии Ҷумҳури. Президент ҳомии суботу ваҳдати ҷомеаи кунунии Тоҷикистон.

Нақши Президент дар муаррифии таърих, фарҳанг ва суннатҳои анъанаҳои арзишманди миллии тоҷик дар арсаи байналми-

лал. Эмомалӣ Раҳмон муттаҳидкунандаи тоҷикони ҷаҳон. Эмомалӣ Раҳмон –Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ- Пешвои миллат. Эмомалӣ Раҳмон сиёсатмадори сатҳи ҷаҳонӣ.

Адабиёт:

1. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). Душанбе, 2011 . - Том VI. - 687 с.
2. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. Душанбе, 2000. – 359 с.
3. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
4. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
5. Таҷрибаи таърихии сулҳи тоҷикон. Душанбе, 2001. – 314 с.
6. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992-1995) Китоби 1. Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.
7. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.
8. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3. Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.
9. Шарифзода А., Қосимӣ З. Фархундапай. Душанбе, 2014.
10. Салимов Н., Шарифов А. Тоҷики оламшумул. Душанбе,

Рӯйхати адабиёт

Адабиёти асосӣ

1. Бобохонов М. Таърихи тоҷикони ҷаҳон (барориши дуум). Душанбе, 2002.
2. Фафуров. Таърихи мухтасари халқи тоҷик. Душанбе, 1947.
3. Фафуров Б.Ф. Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим, асри миёна ва нав.(Китобҳои 1 ва 2). Душанбе,1998, 2008.
4. История таджикского народа. (В трёх томах пяти книгах). М.,1963-1965.
5. История таджикского народа. В шести томах. Душанбе, 1998-2013.
6. История Ирана. М., 1977.
7. История Таджикской ССР //Издание второе, переработанное и дополненное. Душанбе, 1983.
8. История Ленинабада. Научно-популярный очерк. Душанбе, 1986.

9. История народов Узбекистана. Т.2. Ташкент, 1947.
10. Мухторов А. Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. Ҷилди 1. Душанбе, 2002.
11. Набиева Р., Зикриёев Ф. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2001.
12. Набиева Р.А., Зикриёев Ф.Б. Зикриёева М.Ф. Таърихи халқи тоҷик дар асри XX ва ибтидои асри XXI. Душанбе, 2009.
13. Неъматов Н.Н. Исоматов М.М. Таърихи халқи тоҷик. Душанбе, 2003
14. Неъматов Н.Н., Амиршоҳӣ Н., Мирбобоев А.К., Пирумшоев Х. Таърихи халқи тоҷик. Хучанд, 2008.
15. Очерки по истории Советского Бадахшана. Душанбе, 1981. Раҳматуллоев А., С. Мухторов. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ. Душанбе, 1989.
16. Раҳматуллоев А., Мухторов А. Очеркҳои таърихи Тоҷикистони Советӣ (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1996.
17. Раҳматуллоев А., Сатторов Х., Тоҷов Н. Таърихи халқи тоҷик. Ҷ. 2. Душанбе, 2009.
18. Раҳматуллоев А., Тоҷов Н., Рачабов С. Таърихи мухтасари тоҷикон. Аз давраҳои қадимтарин то замони муосир. Душанбе: Ирфон, 2015.
19. Турсунов Н.О. Таърихи тоҷикон. Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни донишгоҳҳо ва донишқадаҳои олии Хучанд, 2001.
20. Хайдаров Г.Х. История таджикского народа XX век. Худжанд, 2001. Хотамов Н. Таърихи халқи тоҷик (аз солҳои 60-уми асри XIX то с.1924). Душанбе. 2001, 2007.
21. Хотамов Н., Довудӣ Д., Муллоҷонов С., Исоматов М. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ барои ихтисосҳои ғайритаърихӣ ва мактабҳои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе, 2011.
22. Шукуров М.Р., Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. (Китоби дарсӣ). Душанбе, 1975.
23. Эркаев М., Николаев Ю., Шарофов Я. Очерки таърихи Тоҷикистони Советӣ. Сталинобод, 1960.

Адабиёти иловагӣ

1. Абдуллоев К. Н. Оружием печатного слова. Душанбе, 1989.
2. Абдуллоев С. А. Амир Исмоили Сомонӣ. Душанбе, 1999.
3. Авесто. Душанбе: «Бухоро», 2014.
4. Абдулхаев Р.А. Упрочение Советской власти в районах верховьев Зеравшана. Душанбе, 1972.
5. Абдулхаев Р. А. Упрочение Советской власти в районах верховьев Зеравшана. - Душанбе, 1972.
6. «Авеста» в истории и культуре Центральной Азии. Душанбе, 2001.
7. Авеста. Избранные гимны. Душанбе, 1990.
8. Азизов М. Таърихи мухтасари Хатлон. Кӯлоб, 1992

9. Айнӣ С. Восифӣ ва хулосаи «Бадоеъ-ул-вақоъ». Сталинобод, 1956.
10. Айнӣ С. Исёни Муқаннаъ. Очерки таърихӣ - тадқиқотӣ. Сталинобод, 1944.
11. Айнӣ С. Маънии калимаи «точик» //Садои шарқ. № 8. Душанбе, 1986.
12. Айнӣ С. Қаҳрамони халқи тоҷик Темурмалик. Очерки адабиёт - таърихӣ. Сталинобод, 1944.
13. Айнӣ С. Таърихи инқилоби Бухоро. Душанбе, 1987.
14. Айнӣ С. Таърихи амирони манғитияи Бухоро. Ҷилди 10.- Душанбе, 1966.
15. Айнӣ С. Намунаи адабиёти тоҷик. Душанбе, 2010.
16. Айнӣ С. Таърихи амирони манғитияи Бухоро. Ҷилди 10.- Душанбе, 1966.
17. Айнӣ С. Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро. Ҷаллодони Бухоро. Душанбе, 2015
18. Амиршоҳӣ Н. Давлати Куртҳои Хирот (1245 – 1381). Душанбе, 1996.
19. Ариана и Арийанведжа. Худжанд, 2006.
20. Арийская цивилизация в контексте евроазиатских культур. (Сборник, посвященный году Арийской цивилизации). Душанбе, 2006.
21. Бабаханов М.Б. Социально-экономическое положение Северного Таджикистана накануне Октября. Душанбе.1970.
22. Бабаханов М.Б. Предпосылки революционного союза трудящихся края с российским пролетариатом. Душанбе, 1975.-С.146.
23. Бабаханов М.Б. Из истории периодической печати Туркестана. Душанбе, 1987.
24. Бабур З. Бабурнаме (Записки Бабур). Перев. Салье. Ташкент, 1958.
25. Бароти Абдурахмон. Куруши Кабир. Душанбе, 2006.
26. Бартольд В.В. История изучения Востока в Европе и России // Соч. Т.9. – М.,1977.
27. Бартольд В.В. Состояние и задачи изучения истории Туркестана // Соч. Т.9. М.,1977.
28. Бартольд В.В. Таджики. Исторический очерк//Соч.Т.П.Ч.1. М.,1963.
29. Бартольд В. В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия // Сочинения. Т.1. М., 1963.
30. Бартольд В.В. Греко - Бактрийское государство и его распространение на Восток. Соч. Т. П. М., 1964.
31. Бартольд В.В. Несколько слов об арийской культуре в Средней Азии. Соч. 2 Ч. 2. М., 1964.
32. Бартольд В.В. История культурной жизни Туркестана// Соч.Т.Ч.1. М., 1964

33. Беляев Е.А. Арабы, ислам и арабский Халифат в раннем средневековье. Москва, 1966.
34. Брагинский А.С. К вопросу о периодизации истории Средней Азии и - Казахстана в досоветскую эпоху. Ташкент, 1885.
35. Бобоходжаев М.А. Экономические и политические последствия присоединения Средней Азии к России.- Ташкент, 1966.
36. Бобохонов М.Б. Социально-экономическое положение Северного Таджикистана накануне октября (Вопросы генезиса капитализма). Душанбе, 1970
37. Бойматов Л. Махмуди Торобӣ. Душанбе, 2006.
38. Бойматов Л. Сарбадорон. Душанбе, 2006.
39. Бойс М. Зороастрийцы: Верования и обычаи. СПб., 1994.
40. Бокиев О. Завоевание и присоединение Северного Таджикистана, Памира и Горного Бадахшана к России. Душанбе, 1994.
41. Боровкова Л. А. Кушанское царство (по древним китайским источникам). М., 2005.
42. Великий Октябрь в исторических судьбах таджикского народа. Душанбе, 1972.
43. Грантовский Э. А. Иран и иранцы до Ахеменидов. М., 1998.
44. Гоибов Г. Ранние походы арабов в среднюю Азию. Душанбе, 1989.
45. Гафуров Б.Г. Глубже изучать историческое прошлое таджикского народа// Труды ТФ АН СССР. Т.21. Наука в Таджикистане. Сталинабад, 1945. Гафуров Б.Г. Кушанская эпоха и мировая цивилизация. М.,1968.
46. Гафуров Б.Г., Цибукидис Д.И. Александр Македонский и Восток. М.,1980.
47. Геродот. История в 9 книгах. (Перевод Г.А. Стратановского). М.,1972.
48. Гиясуддин Али. Дневник похода Тимура в Индию. Перев.с перс. А.А.Семенова. М.,1958.
49. Гуломшоев С. А. История библиотечного дела на Памире. – Душанбе, 2009.
50. Давлатов М. Соппротивление таджикского народа монгольскому завоеванию. Душанбе, 2007.
51. Джалилов А. Из истории культурной жизни предков таджикского народа и таджиков в раннем средневековье. Душанбе,1973.
52. Джалилов А.Д. Положение женщин Средней Азии до и после распространения ислама. Душанбе,1973.
53. Довуди Д. Клад чаганианских дирхемов XI в. из Хисара. Душанбе 2007. Довуди Д. Из истории Шайбонидов. Душанбе, 2005.
54. Додхудоева Л. Тимуриды: тенденция политического, социального и экономического развития. Душанбе, 2003.
55. Дониш А. Наводир -ул-вақоъ. К.1-2. Душанбе, 1988, 1989.

56. Дониш А. Рисола ё мухтасаре аз таърихи салтанати хонадони мангитияи Бухоро. Душанбе, 1992.
57. Дониш А. Путешествие из Бухары в Петербурге. Душанбе, 1976
58. Дьяконов М.М. У истоков древней культуры Таджикистана. Сталинобод, 1956
59. Дьяконов М.М. Маданияти қадими тоҷикон. Сталинобод, 1959
60. Дьяконов И. М. История Мидии, М.-Л., 1956
61. Дьяконов М.М. Очерки древнего Ирана. М., 1961.
62. Дьяченко В.П. Русский драматический театр в туркестанском крае. Ташкент, 1966.
63. Завелев А. И. Поляков Ю. А., Чучков А. И. Басмачество: возникновение, сущность, крах. М., 1981.
64. Зеймаль Т.И. Древние монеты Таджикистана. Душанбе, 1983.
65. Ибрагимов Н. Ибн Батуа и его путешествие по Средней Азии. М., 1988.
66. Иванов П.П. Очерки по истории Средней Азии (XVI – середина XIX вв.). М., 1958.
67. Иркаев М. История гражданской войны в Таджикистане. Душанбе, 1971.
68. Исаков А.И. Саразм. Душанбе, 1991.
69. Искандаров Б.И. Восточная Бухара и Памир в период присоединения Средней Азии к России. Душанбе. -1960.
70. Искандаров Б.И. Восточная Бухара и Памир во второй половине XIX в. Ч.2. Душанбе, 1963.
71. Искандаров Б.И. Из истории проникновения капиталистических отношений в экономику дореволюционного Таджикистана (2-я половина XIX века). Душанбе, 1976.
72. Искандаров М. Из истории советского строительства в Таджикистане. (1924-1929 гг.). Душанбе, 1970.
73. Исоматов М. «Таърихи табарӣ»-и Абӯалӣ Балъамӣ. (Пажӯҳише андар муносибатҳои Сосониён ва Ҳайтолиён). Душанбе, 1998.
74. История Бухары с древнейших времен до наших дней. Ташкент, 1976. История Бухарской и Хорезмской народных советских республик. Москва, 1971.
75. История Горно-Бадахшанской автономной области. Т. I. Душанбе, 2005.
76. История Горно-Бадахшанской автономной области. Т. II. Душанбе, 2005.
77. История культурного строительства в Таджикистане (1917-1977 гг.). Т.1. Душанбе, 1979.
78. История рабочего класса Таджикистана (1917-1970 гг.). Т.1. (1917-1945гг.). Душанбе, 1972.
79. История Самарканда. С древнейших времен до Великой Октябрьской Социалистической Революции. Т.1. Ташкент, 1969.

80. Ишанов А. И. Бухарская Народная Советская Республика. Ташкент, 1969
81. Караев О. История Караханидского каганата. Фрунзе, 1983.
82. Каримов Т. Таджикистан в период революции 1905-1907 гг. Душанбе, 1965.
83. Каримов Т. Шуриши соли 1916 дар Хучанд. Душанбе, 1966.
84. Касымов Н. Прогрессивные значения образования русских поселков в Ходжентском уезде. Душанбе, 1968.
85. Кастельская З.Д. Основные предпосылки восстания 1916 года в Узбекистане. М. 1972.
86. Корномаи Ардашери Бобакон. Душанбе, 1994.
87. Корнелий Тацит. Сочинение в двух томах. Т.1-2. Л., 1969.
88. Ксенофонт. Анабасис (перевод М.И.Максимовой). М. – Л., 1951.
89. Кузнецова Т.И., Миллер Т.А. Античная эпическая историография. Геродот, Тит Ливий. М., 1984.
90. Козачковский В.А. От феодализма до победы социализма. Душанбе, 1966.
91. Лившиц В.А. Иранские языки народов Средней Азии // Народы Средней Азии и Казахстана. Т.1. М., 1962.
92. Лившиц В.А. Предисловие. Авеста. Душанбе, 1990.
93. Лившиц В.А. Юридические документы и письма. Чтение, перевод и комментарии В.А.Лившица // Согдийские документы с горы Муг. Вып.2. М., 1962.
94. Литвинский Б.А. Исторические судьбы Восточного Туркестана и Средней Азии // Проблемы этнокультурной общности. Восточный Туркестан и Средняя Азия. М., 1984.
95. Литвинский Б.А. Этногенез и этническая история народов Средней Азии и Казахстана в древности и средневековье (теоретический аспект) // Проблемы этногенеза и этнической истории народов Средней Азии и Казахстана. М., 1990. Вып.1.
96. Логофет Д.Н. Бухарское ханства под русским протекторатом. Т.1. Спб, 1911.
97. Луконин В.Г. Древний и раннесредневековый Иран. М., 1987.
98. Лунин В.В. Средняя Азия в дореволюционном и советском востоковедении. Ташкент, 1965.
99. Макашов А.В. К истории дореволюционного движения трудящихся Туркестана в 1905-1907 гг. Сталинабад: Таджикгосиздат, 1955. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. Душанбе, 2000
100. Масов Р. История топорного разделения. Душанбе, 1991.
101. Масов Р. Таърихи тоҷикон бо мухри «комилан махфӣ». Душанбе, 1996.
102. Масов Р, Пирумшоев Х. Файзи истиклол дар «Боми Ҷаҳон». Душанбе, 2011.

103. Мирзозода Х. Таърихи адабиёти тоҷик. Душанбе, 1989.
104. Мирхонд. Равзату-с-сафо. Китобҳои 1 – 2. Душанбе, 2004, 2007.
105. Мухторов А. М. Амирон ва вазирони Сомониён. Душанбе, 1998.
106. Мухторов А.М. Сомониён: замон ва макон. Душанбе, 1999.
107. Мухторов А. Курушкада, Истаравшан, Ҷротеппа. Душанбе, 2000.
108. Мухторов А., Раҳматуллоев А. Таърихи халқи тоҷик. М., 2002.
109. Муҳаммад Наршаҳӣ. Таърихи Бухоро. Душанбе, 1979
110. Муҳаммад ат-Табарӣ. Таърихи ар-русул-ул-мулук. Душанбе, 1991.
111. Муҳаммадзамони Солах. Девори Хуросон. Душанбе, 1999.
112. Набиев А. Установление и упрочение Советской власти на Памире // В кн. Сборник статей, посвященных 40-летию Великого Октября. Сталинабад, 1957.
113. Набиев А. Присоединение Памира к России и его социально-политическое положение до победы Великой Октябрьской социалистической революции (1895-1917 гг.).- В кн.: Учен. Записки Таджикского сельскохозяйственного института (серия общественных наук). Т.9. Вып.2. Душанбе, 1964.
114. Назаров Х. Накши эронӣён – тоҷикон дар таърих ва фарҳанги ҷаҳон. Душанбе, 2005.
115. Назаров Х. Н. Авомили сууд ва сукути давлати Сомониён. Душанбе, 1999.
116. Назаршоев М.Н. Партияная организация Памира в борьбе за социализм и коммунизм. Душанбе. – 1970.
117. Назрикулов И.К. Краткие сведения о дореволюционной кустарной промышленности Таджикистана. Сталинобад, 1957.
118. Наливкин В.П. Туземцы раньше и теперь. Ташкент, 1913.- С.120.
119. Накши давлатҳои тоҷикон дар таърих // Давлатдорӣ тоҷикон дар асрҳои IX-XIV. Порчаҳо аз «Равзату - с - сафо» ва дигар кутуб. Мураттиб ва муҳаққиқ Нурмуҳаммади Амиршоҳӣ. Душанбе, 1999. Негматов Н. Таджикский феномен: история и теория. Душанбе, 1997.
120. Низомулмулк. Сиёсатнома. Душанбе, 1999.
121. Неъматов Н. Давлати Сомониён. Тоҷикон дар асрҳои IX-X . Душанбе, 1989.
122. Окладников А.П. Исследования памятников каменного века Северного и Южного Таджикистана. Сталинабад, 1949.
123. Очерки по истории Истаравшана (Уратюбе). XX век. Душанбе, 2002.

124. Очерки истории Коммунистической партии Таджикистана (1903-1937гг.). Душанбе, 1980.
125. Очерки истории народного хозяйства Таджикистана. Душанбе, 1967. Очерки истории и теории культуры таджикского народа. Душанбе, 2006.
126. Пирумшоев Х.П. Русские дореволюционные исследователи о городах Восточной Бухары конца XIX - начало XX вв. Душанбе, 1992.
127. Пирумшоев Х. Историко-географические очерки городов Восточной Бухары (по трудам русских дореволюционных исследователей). Душанбе, 1991.
128. Пирумшоев Х. Таърихи омӯзиши шӯриши Восеъ. Душанбе, 1998.
129. Пирумшоев Х. Русские дореволюционные исследователи о политике России в Средней Азии в XVIII в. Душанбе, (1996. 110 с.)
130. Пирумшоев Х. Российско-среднеазиатские отношения XVI-середины XIX веков в русской историографии. Душанбе: Маориф, 2000. 338с.
131. Пирумшоев Х. Таърихи Дарвоз. Душанбе, 2008.
132. Пирумшоев Х., Маликов М. Россия–Таджикистан: история взаимоотношений. Душанбе, 2009.
133. Пирумшоев Х. Таърихи Дарвоз. Душанбе, 2008.
134. Пирумшоев Х.П. История изучения восстания Восе. Душанбе.-1998. Пирумшоев Х. Бозсоъи: сохтем ё бохтем? – Душанбе, 2008.
135. Пирумшоев Х., Убайдуллоев Н., Маликов М., Худойодов А. Донишгоҳи омӯзгорӣ дар масири таърихи миллат. Душанбе, 2011.
136. Петрушевский И. П. Земледелие и аграрные отношения в Иране XIII – XIV веков. М. – Л., 1960.
137. Пьянков И.В. Средняя Азия в известиях античного историка Ктесия. Душанбе, 1975.
138. Пянков И.В. Осиёи Миёна дар номаҳои бостон. Душанбе, 1996
139. Радчабов З.Ш. Шӯриши соли 1916 дар музофоти Хучанд. Сталинобад, 1955.
140. Раджабов З. Ш. Из истории общественно-политической мысли таджикского народа во второй половины XIX и в начале XX веков. Душанбе, 1957.
141. Раддабов З. Ш. Маорифпарвар Аҳмади Дониш. Душанбе, 1964.
142. Раззоков А. Саразм. (Орудия труда и хозяйство по экспериментально - трасологическим данным). Душанбе, 2008.
143. Ранов В.А. Древне палеолитические находки в лессах Южно-го Таджикистана // Граница неогена и четвертичной системы. М., 1980.
144. Раҳмонов Э.Ш. Тоҷикистон: дар роҳи демократия ва ҷомеаи мутамаддин. Душанбе, 1996.

145. Раҳмонов Э. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китобҳои 1- 4 Душанбе, 2009.
146. Раҳмонов Э. Таджики в зеркале истории. Книга первая. От арийцев до Саманидов. Лондон, 1999.
147. Раҳмонов Э. Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.
148. Раҳмон Э. Тоҷикистон: даҳ соли истиклолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ. Иборат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001.
149. Рашид-ад-дин. Сборник Летописей. Т.1. (Перевод с персидского А.А. Хетагуровой); Т.1. Кн.2. (Перев.О.И. Смирновой). М.-Л., 1952.
150. Рачабов С. А. Тақсимоти миллӣ-худудии Осиёи Миёна ва аҳамияти он барои ташкил шудани ҶШС Тоҷикистон. // Материалҳо оид ба таърихи халқи тоҷик (давраи советӣ). Душанбе, 1957.
151. Рачабов С. Тоҷикистон – давлати соҳибихтиёри Советӣ. - Сталинобод, 1957.
152. Сайфиев Н. Ҳофизии Таниш ва «Шарафномаи шоҳӣ»-и ӯ. Душанбе, 1973. Саидов А. Политическое и социально-экономическое положение Бухарского ханства в XVII – первой половине XVIIIв. Душанбе, 2010.
153. Сомониён ва эҳёи фарҳанги форсӣ-тоҷикӣ. Душанбе, 1998.
154. Сомониён дар оинаи таърих. Хучанд, 1998.
155. Стеценко И.А. Из истории народных движений в Таджикистане во второй половине XIX и начало XX вв. (1870-1917гг.). Душанбе, 1963.
156. Тагеев Б.Л Памирская экспедиция 1892 – 1895 гг. Десятилетие присоединения Памира к России. Варшава, 1902.
157. Таджикистан за годы Советской власти. Сталинабад, 1957.
158. Таджикистан в трудах дореволюционных русских исследователей (вторая половина XIX - начало XX вв). Душанбе, 1990.
159. Таърих-и Систан. (История Систана). Перев. Л.П.Смирновой. М., 1974.
160. Таърихи Систон. Душанбе: «Бухоро», 2014.
161. Таърихи Табарӣ. (Дар тарҷума, таҳия ва тағйироту иловаҳои Муҳаммади Балъамӣ). Душанбе, 1992.
162. Таърихи Табарӣ. Дар 8 китоб, 16 ҷилд. Душанбе, 2015.
163. Тревер К.В. Кушаны, хиониты и эфталиты по армянским источникам IV-VII вв. // Советская археология. № 21. М. – Л., 1954.
164. Тревер К.В. Памятники греко-бактрийского искусства. М.-Л., 1940.
165. Турсунов Н.О. Сложение и пути развития городского и сельского населения северного Таджикистана XIX и начало XX вв. Душанбе, 1976. Турсунов Х. Восстание 1916 года в Средней Азии и Казахстане. Ташкент, 1962.

166. Тухтаматов Т.Г. Россия и Бухарский эмират в начале XX века. Душанбе, 1977.
167. Убайдуллоев Н.К. История народного образования Таджикистана второй половины XIX - начала XX вв. Душанбе: Ирфон, 2005.
168. Убайдуллоев Н. Становление советской системы народного образования Таджикистана в отечественной историографии. Душанбе: Ирфон, 2014.
169. Убайдуллоев Н. К., Сайнаков С. П. Муборизаи халки тоҷик ба муқобили истилогарони мугул (Маводди таълими). Душанбе, 2011.
170. Фазлулла Рашидуддин. Джомеъ ат-тавориҳ (в русском переводе А. К. Арендса). Ч. III. Баку, 1957.
171. Фирдавсӣ. А. Шохнома. Иборат аз 9 ҷилд ва 10 китоб. Душанбе, 1989.
172. Фитрат. Давраи ҳуқумронии Амир Олимхон. Душанбе.-1991.
173. Фрай Р. Наследие Ирана. М., 1972.
174. Фрай Р. Наследия Центральной Азии. Душанбе, 1998.
175. Фрейман А. А. Согдийские документы с горы Муг. М., 1962.
176. Халфин Н.А. Присоединение Средней Азии к России (60-90-е годы XIX века). Москва.-1965.
177. Халфин Н.А. Английская колониальная политика на Среднем Востоке. Ташкент, 1957.
178. Халфин Н.А. Россия и ханства Средней Азии. Москва, 1974.
179. Халфин Н.А. Политика России в Средней Азии (1857-1868). - М., 1960.-С.226.
180. Халфин Н.А. Россия и Бухарский эмират на западном Памире. (конец XIX и начале XXв.). М., 1975.
181. Хамза Камол (Камолов Хамзахон). История вторжения кочевых племён Дашт-и Кипчака в Мавераннахр и Хорасан (XVI в.). Душанбе, 2012.
182. Хотамов Н. Роль банковского капитала в социально-экономическом развитии Средней Азии. Душанбе, 1990.
183. Хотамов. Н. Свержение эмирского режима в Бухаре. Душанбе, 1997. Хотамов Н.Б. Социально экономические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). – Душанбе, 2008. – 269 с.
184. Ҳазратқулов М. Эътиқоду анъанаҳои бостонии Аҷам. Душанбе, 1986
185. Ҳазратқулов М. Ориёиҳо ва тамаддуни ориёӣ. Душанбе, 2006.
186. Хайдаров Г.Х. Борьба за установление и упрочение Советской власти в Северном Таджикистане (1917-1923 гг.). Душанбе, 1966.
187. Ҳиравӣ Ҷаввод. Ирон дар замони Сомониён. Душанбе, 1998.
188. Ҳодизода Р. Шоҳин. Душанбе: Дониш, 1974.
189. Хотамов Н.Б. ва диг. Таърихи халки тоҷик. Душанбе, 2011.

190. Ҳотамов Н.Б. Таърихи халқи тоҷик (аз солҳои 60-уми асри XIX то соли 1924). Душанбе, 2001.
191. Худуд-ул-олам. Душанбе, 2014.
192. Ҷабборов Ш. Андешаҳои сиёсии Аҳмади Дониш. -Душанбе, 2005.
193. Ҷамшедов П. Аз Пешдодиён то Сомониён. Душанбе, 1999.
194. Ҷамшедов П. Аз Сомониён то замони ҳозира. Душанбе, 2001.
195. Шакурӣ М. Фитнаи инқилоб дар Бухоро. Аббос Алиев. Душанбе, 2010.
196. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992–1995) Китоби 1. Душанбе: Ирфон, 2001.
197. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. Душанбе: Ирфон, 2011.
198. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.–Душанбе: Ирфон, 2011.
199. Шукуров М. Р. История культурной жизни Советского Таджикистана. (1917-1941 гг.). Душанбе, 1970.
200. Шукуров М. Р. Революция мадания в Таджикистан. Сталинобод, 1957.
201. Эркаев М.Е. Ба Россия ҳамроҳ карда шудани Осии Миёна ва аҳамияти таърихӣ он барои халқи тоҷик. Сталинобод.-1959.
202. Эркаев М. История гражданской войны в Таджикистане. Душанбе.-1963.
203. Эркаев М. Барпо ва мустаҳкам намудани Ҳокимияти Советӣ дар Тоҷикистон. Душанбе, 1966.
204. Юлдашев А. Аграрные отношения в Туркестане. Ташкент, 1969.
205. Яъқубшоҳ Ю. Тоҷикон (пиромуни этногенез). Душанбе, 1995.
206. Яъқубов Ю. Религия древнего Согда. Душанбе, 1996.